

زمره سرباووه پیمان

پوخته ی بیروباووه پری ئه هلی سوننه و جه ماعه
که هه لقولاوی قورئان و سوننه ته
به تیگه یشتنی سه له فی صالح

نووسینی

خوا ئازادی بکات

شیخ ئه بو موحممادی مه قلدسی

وهه گرانی

پیشترنگ عبد الله

پیداچو ونه وهی

م. ئیمام عبد الله

ئەمەيە يىروباو ەرمان

نووسىنى

شىخ ئەبو موخەممەدى مەقدسى

خو ئازادى بكا

وەرگىرانى

پىشەنگ عبد الله

پیشہ کی وہرگیڑ

الحمد لله الذي أنزل على عبده الكتاب ولم يجعل له عوجا، والصلاة والسلام على من بعثه الله بالسيف بين يدي الساعة بشيرا ونذيرا، وجعل رزقه تحت ظل رمحه، وجعل الذل والصغار على من خالف أمره. أما بعد...

تیگہیشتن له عه قیدهی دروست و پاک زامنی پاراستنی موسوّلمانه له کهوتنه نیو توّری عه قیده پووج و به تالّه کان، له کوّن و نویدا، مه حاله موسوّلمان بتوانی ئیستیقامه ی هه بی له دل و دهروون و هه لّسوکهوت و قسه کانی و هه لّوئسته کانیدا به بی ئیستیقامه کردنی له سه ر عه قیدهی دروست که عه قیدهی ئه هلی سوننه و جه ماعه یه.

زانایانی ئه هلی سوننه هه میشه گرنگی و بایه خی سه ره کییان پاراستنی عه قیدهی ئه هلی سوننه بووه له گومراییه کانی عه قیده کانی ئه هلی بیدعه و گومرایی، بوّیه زوّرکیان پوخته یه کیان له م باره وه نووسیوه وه ک عه قیدهی طه حاوییه و عه قیدهی واسطیه و چه ندانی تریش.

ئه وهی له م پوخته یه ی شیخ ئه بو موحه ممه دی مه قدسی هاتووه گرنگترین ئه و باسانه ی له خو گرتووه که موسوّلمانی سه رده م پئویسته لییان ئاگادار بی و که مته رخه می تیّدانه کا، پئویسته هه وّی فیژیوون و فیژکردنی بدات، ئه م کتیبه له زوّر جیگه دا پئویستی به پروونکردنه وه و ته فصیله، جا داوا له و برایانه ده که م که تا ئیستا باسی عه قیده یان نه خویندووه هه وّلبده ن لای برایه کی یه که خواپه رستی شاره زا له عه قیده ی ئه هلی سوننه بیخوینن بو زیاتر تیگه یشتن و ورده کاری زیاتر، داواش له برا شاره زاکان ده که م که به وانه به

برایانیان بلیینه وه و بۆیان روونبکه نه وه بۆ نه وهی تووشی ئیشکال و کیشهی
تیینه گه یشتن نه بنه وه.

داواکارم له خوای گه وره پاداشتی به خیری شیخی نووسه ر بداته وه و له
زیندان ئازادی کا و ئەم نووسینهی بکاته تویشووی قیامهت بۆی، خوای
گه وره پاداشتی خیری هه موو ئەوانه بداته وه که هاریکاری ئەو وه رگێرانه یان
کرد به تایبهتی مامۆستا ئیمام عبد الله که هه ئسا به پێداچوونه وهی
کتیبه که خوای گه وره پلهی به رزکاته وه، هه روه ها کاک ئەبو ئەنه سی
ته وحیدی که له ئامۆژگاریه کانی بیبه شی نه کردم و یارمهتی دام له کاره که،
خوای گه وره پاداشتی خوینه رو هه موو ئەوانه بداته وه که بلاویده که نه وه.

وصلی الله علی نبینا محمد وآله وصحبه وسلم.

براتان پیشهنگ عبد الله

پیشہ کی ماموستا ئیمام عبد اللہ

إن الحمد لله والصلاه والسلام على رسول الله...

ئەم کتابەى شیخمان ئەبو محمدى ئەلمەقدسى خوای گەورە ئازادى بکات، کە ئیستا لە خاکی ئەردەنەو لە زینداندا مەحکومە بە (۵) ساڵ، پیش نزیکەى (۱۶) ساڵ لە مەوبەر هەر لە زیندان دایناو، ئیستا الحمد لله برامان کاک پیشەنگ کردویە بە زمانى کوردی، خوای گەورە پاداشتی خیری بداتەو.

ماوەیەك بەر ئیستا ویستم لیبوو بیخەمە سەر زوبانی کوردی، بەلام دیارە خوای گەورە ویستی وابوو ئەو فەزڵە بۆ ئەو برا بیّت، وە ئامۆژگاری هەموو برایهك ئەکەم ئەم کتابە زۆر بە جدی بخوینەو، و، هەول بدەن بۆ تیگەشتن لی و، کارپیکردنی.

دیارە شیخی مەقدسى، هەرچەندە بە قەلەمەکەى خەریکی زانست و جیهاد بوو، پۆژیک لە پۆژان بە مال و گیانی دوا نەکەوتوو لە جیهاد، هەتا بەو جۆرەى (عومەر)ى کورە بچکۆلەى نارد بۆناو برا موحاهیدەکان لە چیاکانى کوردستان، وە چەند سائیک بەر لە ئیستە لە شارى موصل شەهید بوو، خوای گەورە بە شەهید قەبوڵی بکات، وە بەردەوام بە کۆکردنەوێ مال و پارە کۆمەکی برا موحاهیدەکانى کردوو لە تەواوی بەرەکاندا، بە تاییبەتیش کوردستان، وە ئیستاش کە گیراوە بە تۆمەتی ناردنی پارە بۆ موحاهیدەکانى ئەفغانستان مەحکوم کراوە.

وہ زۆربەى كىتابەكانى شىخ تا ئىستاش لە زۆربەى مەعەسكەرو
مەدرەسەكانى برا موحاھىدەكان لە ئەفغانىستان و پاكستان و عىراق و جگە
ئەوانىش بە مەنەج ئەخويندريڻ، لەوانەش ئەم كىتابەيەتى كە ئىستا
الحمدلله كراوه بە زوبانى كوردى.

وہ زۆربەشمان ئەزانين كە هىچ يەكخواپەرستىك نابيtte موحاھىديكى
دامەزراوى راسخ، هەتا زانست و عىلمىكى باشى نەبيت، بۆيە دووبارە داوا
ئەكەم هەموو برايهك ئەم كىتابە بەچاكى بخوينيtteوهو گرنكى پيبدات.

داوا خوازم لە خواى گەورە بيكاتە ماىەى خيرو مەنفەعە بۆ تەواوى
موسولمانان.

اخوكم فى الله / امام عبد الله

بسم الله الرحمن الرحيم

پيشه ڪي نووسهر

الحمد لله رب العالمين، الرحمن الرحيم، مالك يوم الدين، والصلاة والسلام على خاتم الأنبياء والمرسلين، وعلى آله وأصحابه أجمعين. وبعد...

ئهمه پوخته ى بيروباوه پمانه له گرنگترين باس(باب)ه ڪانى دين... له زينداندا نووسيومه پاش ئه وهى پيم راگه يه نرا ڪه خه لڪانيڪ هه نديڪ قسه مان ددهنه پال ڪه رڙيڪ له رڙان نه مان وتووه، به تايبه تي له به شى ڪوفرو ئيماندا.

وه پيشتر گرنگيم به نووسين نه ددهدا له م بابته، چونڪه زانا ڪانمان به تير وته سه لي باسيان ليوه ڪردووه، هه قخوازيش ده توانيت بزانيت قسه ڪانى ئيمه چييه له رڙي نووسينه دريژ(مفصل)ه ڪانمان، تا چهند برايه ڪي يه ڪخواپه رست ڪه له زيندان ده هاتنه لام داوايان لي ڪردم، ئه وهش چونڪه ئه و برايانه به هه نديڪ ڪه س گه يشتبوون ڪه قسه ڪانى ئيمه يان بو پروون نه ببووه له هه نديڪ باسي ڪوفرو ئيمان.

منيش وه لامي ئه و برايانه م دايه وه له باسي ريڪخستني بابته ته ڪان(باب ضبط المسائل)و، پيناسه ڪردني به پوختي و گرنگترين ئه و شتانه ى ڪه ئيمانمان پييه تي، به لڪو ئه و ڪه لينه پر بڪه مه وه ڪه هه نديڪ ڪه س تييدا قسه مان بو هه لده به ستن يان هه نديڪ شتمان ددهنه پال ڪه له رڙباز(مذهب)ى ئيمه دا نيهه.

به تايبه تي من ده زانم زۆريك له ده ستپيكر (المبتدئ) له كان كتيبه كاني من ده خوئيننه وه كه هه نديك بابه ت (مسألة) يان لي تي كه ل ده بيت، به تايبه تي هه نديك ده برپين و دهسته واژه كه له كتيبه كاني ئيمه ده خوئيننه وه كه له زۆر به ياندا مه به ستمان پي طاغووته كان و هاوشيوه كانيانه له ياسادانه ران وسه ربا زانيان كه خوي گه وره فه رمانيكردوه به ترساندنيان و توند كردن ليين.

• جا له وان هيه هه نديك ده قي هه ره شه ي ره ها (الوعيد المطلق) مان وهك خوي نووسيبه تته وه له سه ر روو كه ش (ظاهر) ي خوي به بي ته ئويل.

• يان هه نديك حوكمان به ره هاي (إطلاق) داوه له سه ر جوړي كرده وه (نوع العمل)، جا ئه و كه سه ي كه مته رخه مي بكات له زانستخواستندا جياوازي ناكات له نيوان ئه مه و دابه زاندي حوكمه كه له سه ر كه سه كان (الأعيان).

• يان هه نديك دهسته واژه و ده برپينمان له سه ر روو كه شي خوي هيشتوته وه به بي روونكر دنه وه يان ته ئويل بو ئه وه ي زياتر ببيت ه ميه ي قه دهغه كردني دويندراو (مخاطب) له كان كه عاده تيان ه له روخصه ت و ده رچه (مخرج) بگه رين تا له ناوبه ره كان (الموبات) يان بو ئاسان بكات.

ئه مه ش چاوليكر دني زۆريك له زاناياني سه له فه له ده برپيني ده قه كاني هه ره شه هه روو كه خوي گه وره ده رپريوه، وه تيپه راندي به بي ته ئويل بو

ئەوھى بېيىتە مايەى قەدەغەکردن ھەرۈەكو خۇاى گەورە ويستوويەتى،
چونكە تاوانىك خۇاى گەورە لەعنەتى پېۋەلكاندېئى ۋەك تاوانىكى ئاسايى
نىيە، ۋە كىردەۋەيەك خۇاى ۋە پېغەمبەرەكەى بە كوفىر ۋەسفىان كىردېئى يان
ناويان بىردېئى ۋەك كىردەۋەكانى تر نىيە، تەنھا ئەگەر زانايانى سەلەف ترسابىن
لەوھى ھەندىك لە دويندراۋەكان بە ھەلە تېبگەن پەنايان بىردۆتە بەرتەئويل،
ۋە ئىمەش ھەرۋادەكەين لە نووسىنە دىئەزەكانمان.

ھەرۈەھا دەزانم زۆرىك لە دوژمنانمان لە مورچىئەى سەردەم ۋە
ھاۋشىۋەكانيان لەنىۋ كىتېبەكانمان پىشكىن دەكەن، نەك بۇ گەران بەدۋاى
حەق، بەلكو بۇ گەران بەدۋاى ھەندىك دەستەۋازە ۋە دەرپرېن لەۋانەيە لە
ھەندىك زانا ۋە پېشەۋا ۋە بانگخۋازەكان نەقلمان كىردېئى، ئەم كارە دەكەن بە
مەبەستى گىرەشىۋىنى ۋە ئازاۋەنانەۋە بۇ ئەوھى بانگەۋازەكان بىشىۋىنن،
بەوھى قىسەكانمان ۋالىكەدەدەنەۋە كە ماناكەى وان ھەلناگرى ۋە شتىك
دەدەنە پالمان كە ئىمە پېۋەى پابەند نىن.

بە ھەموو ئەۋانە دەلىلن:

لە خۇاى بىترىن ۋە قىسەى راست ۋە دروست بلىن، ۋە فەرموۋدەى پېغەمبەر
—صلى الله عليه وسلم— بىننەۋە ياد خۇتان: (ومن قال في مؤمن ما ليس فيه
أسكنه الله ردغة الخبال حتى يأتي بالخرج مما قال)^۱ واتە: ئەوھى شتىك
بداتە پال باۋەردارىك ۋە باۋەردارەكەش ئەۋ شتەى تىدا نەبى خۇاى گەورە

^۱ ئەم فەرموۋدە ئىمام أحمد ۋە أبو داود رىۋايەتلىن كىردۈۋە. ۋە شىخ ئەلبانى رەھمەتى خۇاى لەسەر بىت
پلەى صەحىحى پىداۋە لە كىتابى (السلسلة الصحيحة) بە ژمارەى (۴۳۷).

دهیخاته ناو کیم و زووخواوی دۆزهخه وه تاوه کو په شیمان ده بیته وه له وهی که وتوویه تی.

به بئ هیچ نه نگییه ک رایده گه یه نم...

هه ر قسه یه کم کردبئ له نووسینه کانم، پاشان رۆژیک له رۆژان به دیار که وتبئ یان به دیار بکه وی که نه و قسه یه دژایه تی ده قیکی قورئان و سوننه ت ده کات که من لام شاراوو بووبئ، نه و من یه که م که سم که لی په شیمان ده بمه وه و به راته تی لیده که م به ددانه خرپکانم گاز له و ده قانه ده گرم.

وه خوینه ر ده بیئ که زۆریک له قسه کانم له م په راوه دا کاریگه ریه کی ئاشکرای به لکو له وانه یه به پیته وه پیوه دیار بیت له دووباره کردنه وهی نه وهی له "العقیده الطحاویه" یان "العقیده الواسطیه" یان غه یری نه وانه له کتیه کانی تر هاتوو، نه وهش شتیکی سه یر نییه چونکه ئیمه هه ر له سه ره تای زانستخوازییه وه کاریگه ریه کی ته وای نه م کتیه بانه مان پیوه دیار بووه و، خویندوو مانه و چه ندین جاریش به وانه وتوو مانه ته وه به فه زلی خوای گه وره.

وه زانا کانمان له و نووسینه یاندا به درێژی باسی نه و بابه تانه یان کردوو که له سه رده می نه واندا موسو لمانان کی شه یان هه بووه له تیگه یشتن لییان و، پیویست بووه به فراوانی باسبکری بۆ وه لامدانه وهی کومه له گومرا لاده ره کان له ریبازی نه هلی سوننه و جه ماعه ت، یان چه ند بیدعه یه ک که باو بوون له سه رده می نه وان، وه ده بیئ له هه ندیک بابه تدا به کورتی و به خیرای ده رۆن، له بهر که می مشتومر تییدا له سه رده می نه وان، وه

له وانه يه هه ندی بابەتی فیهییان باسکردی له نووسینه کانیان له سەر
 عەقیدە ئەمەش بۆ وەلامدانە وە ی ئەهلی بیدعە لەو بابەتانه^۲ ، بۆ ئەوەی
 ئەهلی سوننە لە ئەهلی بیدعە جیا بکەن و ، بەرپاێتی خۆیان لە ئەهلی
 بیدعە تۆمار بکەن ئەگەرچی لەو فەرە فیهییانەش بێ ، چونکە بەزۆری ئەو
 فەرەکانە لە چەند ئەصلیک دیت کە ئەهلی بیدعە لێیان لاداو^۳ .

و ئەمەش لێرەدا بە هەمان شیوە رویشتووین ، جا باسی هەموو ئەو
 شتەکانەمان نەکردوو کە لەم کتێبانەدا باسکراوە ، بەڵکو گرنگترین
 گرنگەکانمان باسکردوو و ، تەریکیزمان لە سەر هەندیک بەش کردوو پێمان
 وایە تێکەڵی و پێکەڵی زۆری تێکەوتوو لە سەر دەمی خۆمان ، یان هەندیک
 بابەت لە ترسی ئەوەی نەدرێتە پالمان یان دراوەتە پالمان کە هەرگیز
 نەمانوتوو .

و لە خوای گەرە دەپارێمەو هەول و کۆششمان قەبوڵ بکا و ،
 کردوو کە ئێمان تەنها لە پێناوی ئەو بییت و ، دامەزراومان بکا لە سەر عەقیدە

---

^۲ بۆ نموونە زانیە ک لە کاتی روونکردنە وە ی عەقیدە ی ئەهلی سوننە باس لە مەسحکردن لە سەر خوفەین
 دەکات بۆ وەلامدانە وە ی "رافیزە و خەواریج کە برپایان بە مەسح لە سەر خوفەین نییە" (شرح العقيدة
 الطحاوية لعبد الرحمن البراک - ص ۲۷۹) (وەرگێڕ)

^۳ شیخ ئەبو محمەدی مەقدسی دەفەر مووی "فساد الفروع نتيجة حتمية لفساد الأصول" واتە "فەساد ی
 فەرەکان ئەنجامی کە ئەمە فەساد ی ئەصلەکانە" (کلمة فی المنهاج) (وەرگێڕ)

کۆمه ئی رزگابوو^۴ ئه هلی سوننه و جهماعهت، وه بمانکاته یارانێ کۆمه ئی
سه رخراو^۵، هو مولانا نعم المولی ونعم النصیر.

ئه بو محمدی مه قدسی^۶

---

^۴ (الفرقة الناجية) مه به ست پێی ئه و که سانه یه که پێغه مبه ر ﷺ ده باره یان ده فه رمووی: "من کان علی ما أنا
علیه وأصحابی" ئه وانه ی له سه ر ئه وه ن که من وها وه لّانم له سه رینه ... زۆرن ئه وانه ی بانگه شه ی ئه و ناوه
ده که ن به لّام دوو ترینی کۆمه لّانن له و سیفه تانه، له هه موو ژیا نیان وشه ی حه ق به ده میاندا نایه ت به لّکو
بگره دوژمنیکی سه رسه ختی موجه دان و بانگخوازانی یه که خوا په رستین و هه موو کار و کرده وه یان ته نها
خزمه تکردنی کار به ده ستانی مو پته دد و کافره له هه ر کو ئیه ک بن له و لا تی موسو لمانان یان و لا تانی
کافران (وه رگێر)

^۵ له کو تا یی ئه م کتێبه شیخی مه قدسی باب ته یکی تای به تکردو وه به و کۆمه له سه رخرا وه (الطائفة
المنصورة) (وه رگێر)

^۶ پێشه کییه که م به تو زی ک کور تکرد نه وه وه وه رگێر (وه رگێر)

یه کخوایه رستی (توحید الله)

ده باره ی به کخوایه رستی ده لئین...

خوایه که و هاوبه شی نییه، نه له پهروه ردگار تیدا و، نه له په رستراویتی و،
نه له ناوه جوانه کانی و سیفه ته به رزه کانی.

جگه له و هیچ به دیینه ریگ و، پهروه ردگار یک نییه و، هیچ پوزیده و
خاوه و هه لسووپنه ریگ بو ئه م بوونه وهره نییه، وه خوای گه وره به تاک
داده نیین له کاره کانیدا، ههروه کو چوون به تاکی داده نیین به کرده وه کانی
خومان.

به تاکی داده نیین له په رستن و ویست و مهبه ستمان، هیچ په رستراویتی
به حق جگه له و نییه و شاهیدی ده دین له سه رنه وه ههروه کو چوون خوای
گه وره شاهیدی بو خوی داوه و فریشته کان و خاوه زانسته کانیش شاهیدی
بو ده دهن، خوا هه میسه دادپهروه ری راگرتووه هیچ په رستراویتی جگه له و
نییه و خوای گه وره زال و کاربه جییه. هه موو نه و شتانه جیگیر ده که ین که
نه و وشه گه وریه جیگیری ده کات له ته نها په رستی خوای گه وره و
داخواییه کانی نه و په رستنه و ئه رک و مافه کانی و، نه و شتانه ش
په تده که ینه وه که په تیده کاته وه له جوړه کانی هاوه لدانان بو خوای گه وره و
ده رهنجامه کانی.

وه باوه پمان وایه که نه و ئامانجه ی خوای گه وره بوونه وهری له پیناو
دروستکردووه، ته نها په رستی نه وه، ههروه کو ده فهرمووی: ﴿وَمَا خَلَقْتُ

الْجَنِّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ^٧﴾ (الذاریات: ۵۶) واته: وهمن جنۆكه و ئادهمیزادم
تهنها بۆئه وه دروستکردوو ه تا به ندایه تی من بکهن.

وه بانگه واز بۆیه کخوایه رستی ده کهین له هه موو جوړه کانی په رستندا، له
سه جده و ړوکوع و نه زر و طه و اف و قوربانی و سه ربرین و پارانه وه و
شه ریه ت دانان و په رسته شه کانی تر، هه روه کو خوی گه وره فه رمان به
پیغه مبه ره که ی ﷺ ده کات: ﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ۝١٦٢ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ۝١٦٣﴾ (الأنعام)
واته: بلی به راستی نوێژ و حه ج و قوربانی و ژیان و مردنم هه ر بۆ خوی
په روه ردگاری جیهانیانه. هیچ هاوبه شیکی نییه و هه ر به وه فه رمانم پیکراوه و
من یه که مینی هه موو موسوڵمانانم.

وه فه رمانی خوی گه وره گشتگیره بۆ فه رمانی گه ردوونی و شه رعی، چۆن
حوکمی گه ردوونی قه ده ری تهنه ا بۆ خوی وه، هه ر خوی هه لسوورپنه ری
گه ردوونه و ئه و فه رمانه ده دا که خوی ده یه وئی و هه ر چۆنیک حیکمه ته که ی
بیخوای، ئا هه ر به م شیوه یه ش خوی گه وره به تاک داده نیین له حوکمی
شه رعی و هیچ که سی که به هاوبه شی ئه و دانانیین له حوکم و فه رمانه واییدا
و، له په رستندا که س ناکهین به هاوبه شی ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ

^٧ شیخی ئیسلام محمد بن عبد الوهاب له نامیلکه ی (الأصول الثلاثة) له ته فسیری ئه م ئایه ته دا ده فه رمووی:
"یعبدون ای یوحدون" واته به تاک و ته نیام دابنن له په روه ردگارێتی و په رستراویتی و ناو و سیفه ته کانم و
تهنها من بپه رستن (وه رگێر)

رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿الأعراف: ٥٤﴾ واته: بزانی که دروستکردن و فرماندهرکردن هه ربؤ خوایه زۆر به بهرکهت و گه ورهیه خوا ی پهروردگاری جیهانیان.

هه لال ئه وهیه که خوا هه لالی کردووه و، هه پرامیش ئه وهیه که خوا هه پرامیکردووه، ﴿إِنِ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ (یوسف: ٤٠). واته: گشت حوکم و برپاریک ته نه او ته نه ها هه ربؤ خوایه، ده بی ته نه ها ئه و حاکم و برپار به ده ست بیته فرمانیداوه که: ئیوه ده بی ته نه ها ئه و بپهرستن و گوپرایه ئی هه ره له و بکه نه، نه که له سه رهؤک عه شیرته، نه که له گهل و نه ته وه، نه که له ولات و نیشتمان، نه که له حیزب و گروپ و خیل^٨.. هته. هه چ شه ریعه تدانه ریک به حه ق نییه جگه له خوا ی گه وره و بهرز، وه به پرائته راده گه یه نین و ده ست هه ئده گرین و کوفر ده که یه به هه موو شه ریعه تدانه ریک جگه له و، جگه له و کهس به پهروردگار دانانیین و، جگه له و کهس به پشتیوانی خۆمان دانانیین و، جگه له ئیسلام شوین هه چ دینیکی تر ناکه وین، چونکه هه ره که سیک جگه له و یه کیکی تر به حاکم و شه ریعه تدانه ر دابئی و گوپرایه ئی بکا و له گه ئی ریکه که وئی له سه ره شه ریعه تدانه ریکی دژ به شه ریعه تی خوا، ئه و ئه و که سه ی جگه له خوا به پهروردگار داناوه و، دینیکی تری غه یری ئیسلامی به دین داناوه، خوا ی گه وره ش ده فه رمووی: ﴿وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾^٩ (الأنعام: ١٢١). واته: وه بشزانی که شه یتانه کان

^٨ ته فسیری پامان. نووسینی مامۆستا ئه حمه دی کاکه مه حموود په حمه تی خوا ی لیئ.

^٩ واته: بزانی که شه یتانه کان هه موو کات شتی پروپوچ و وه سه وه سه و شو به وات ده خه نه دئی دۆست و ئه ولیاکانیا نه وه (مه به ست پئی ئه بو ئه حوه س و شوینکه و تو وه کانییه تی) و، هه ئیا نه دین بۆ ئه وه ی موجه ده له و

هه‌میشه شتی پروو پووچ ئەخەنە دئی دۆسته‌کانیانەوه بۆئەوهی موجدەله و دەمه‌قالتیان له‌گه‌ڵ بکه‌ن خۆ ئەگەر به‌ گویتان کردن له‌ گوته‌و کار و بۆچوونه‌کانیاندا د‌ل‌نیابن ئیوه‌ش موشریک وهاوبه‌شدانه‌رن چونکه‌ په‌یره‌وی کردنی غه‌یری به‌رنامه‌ی خوا کوفر و هاوه‌لدانانه‌ بۆخوا.^{۱۰} وه‌هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمووی: ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ^{۱۱} وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ ﴾ (التوبة: ۳۱)

دەمه‌ده‌میتان له‌گه‌ڵ بکه‌ن له‌ باره‌ی (خواردنی گوشتی مرداره‌وه‌بوو و، شیرک و، بانگه‌شه‌ی ئەوه‌ی که‌ فریشته‌کان کچی خوان) خۆ ئەگەر به‌گویتان کردن و هاتنه‌سه‌ر ئەو بیر و باوه‌ر به‌تاله‌ی ئەوان، د‌ل‌نیابن ئیوه‌ش وه‌ک ئەوان موشریکن و هیچ جیاوازیان نییه‌ له‌گه‌ڵ ئەو موشریکانه‌، چونکه‌ شوینکه‌وتنی غه‌یری حوکم وشه‌ریعه‌تی خوای گه‌وره‌ کوفر و هاوه‌لدانانه‌ بۆ خوای گه‌وره‌... (م. ئیمام عبد‌الله)

^{۱۰} هۆکاری دابه‌زینی ئایه‌ته‌که‌ به‌م جو‌ره‌ بووه‌ هه‌روه‌ک ئیمامی حاکم و ترمذی و غه‌یری ئەوانیش به‌ سه‌نه‌دییکی سه‌حیح له‌ ئیبن عه‌بباسه‌وه‌ خوای لی رازی ب‌ ده‌گ‌یره‌وه‌: (أن أناسا من المشركين كانوا يجادلون المسلمين في مسألة الذبح وتحريم الميتة فيقولون: تأكلون مما قتلتم ولا تأكلون مما قتل الله. يعني الميتة)) فقال الله تعالى: ﴿وَأِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ﴾، واته‌: خه‌ل‌کانی‌ک له‌ موشریکان موجدەله‌ی موسو‌ل‌مانه‌کان (هاوه‌ل‌نیان) ده‌کرد و، موناقه‌شه‌یان ده‌کردن له‌ باره‌ی مه‌سه‌له‌ی سه‌ره‌برین و سه‌ره‌برامیتی خواردنی گوشتی مرداره‌وه‌بوو و، ئەیان وت: ئیوه‌ی موسو‌ل‌مان ئەوه‌ی خۆتان ده‌یکوژن و سه‌ری ده‌برن ده‌یخۆن به‌لام ئەوه‌ی خوا خۆی ده‌یکوژێ نایخۆن؟ ئیتر خوای گه‌وره‌ له‌ وه‌لامی ئەم موشریکانه‌ و ناگادارکردنه‌وه‌ی هاوه‌له‌کانی پیغه‌مبه‌ر ﷺ ئەم ئایه‌ته‌ی دابه‌زاند صحیح ئیمامی حاکم له‌ موسنه‌ده‌که‌یدا و ئیمامی طه‌به‌ری له‌ (جامع البیان) دا به‌ ژماره‌ی (۱۲۶۰.۲) هیناویه‌تی و ئیمامی ترمذی له‌ (سونه‌ن) له‌که‌یدا به‌ ژماره‌ (۲۶۳) و موجه‌یدیش له‌ ته‌فسیره‌که‌یدا به‌ ژماره‌ (۱۲۶۰.۲) هیناویه‌تی و، ئیمامی ئیبن ئەبی حاته‌میش له‌ ته‌فسیره‌که‌یدا به‌ ژماره‌ (۷۸۷۵) هیناویه‌تی و شیخ ئەلبانی‌ش له‌ (سونه‌نی ترمذی) دا په‌له‌ی سه‌حیحی پ‌یداوه‌ و ده‌فه‌رمووی فه‌رمووده‌یه‌کی سه‌حیحه‌... (م. ئیمام عبد‌الله)

^{۱۱} أحبار: واته‌ زانا‌کانی یه‌هوود و، (ره‌بان)یش واته‌ له‌ خواترسانی نه‌صارا.

واته: له جیاتی خوا جووله که و دیانه کان زانا و خواپه رسته کانی خوځان کرده په روه ردگار جگه له خوا^{۱۲}.

هه روه ها خواى گه وره به تاک داده نیښ له ناو و سیفه ته کانی، بیوینه و بیوټکچوو و بیهاوبه ش و بیهاوتایه ﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۱﴾، اللَّهُ الصَّمَدُ ۲﴾، لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۳﴾، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۴﴾ (الإخلاص) واته: بلای نه وه خواى تاک و ته نیا. نه و خوایه ی بى نیاز و جى ی نیاز و نومیده. که سى لى نه بووه و له که سى نه بووه. وه هه رگیز هیچ که سى هاوشیوه و هاوتای نییه.

خواى گه وره تاکه له سیفه ته کانی گه وره یی و کاملی که وه سفى خوځی پیکردووه له کتیبه که یدا، یان پیغه مبه ره که ی ﷺ وه سفى خواى پیکردووه له سوننه ته که یدا، بویه که سى له دروستکراوه کانی خوا وه سف ناکه یڼ به سیفه ته کانی خوا و، ناوه کانی خواى گه وره ی بى دانانین و، نمونه بى خواى گه وره ناهینینه وه و به هیچ یه کیک له دروستکراوه کانی ناچوینین و، بیباوه ر نین به هیچ ناو و سیفه تیک له ناو و سیفه ته کانی په روه ردگارمان.

---

^{۱۲} تیمامی ترمذی و بهیه قى و ئین نه بی شهیه و طه بهری له عه دى کورې حاته مه وه ده گپړنه وه که: عه دى کورې حاته م خوا لى رازى بى ده گپړته وه جارنکیان خاچیکى ئالتوونیم له ملدا بوو، پاشان چوومه خزمه ت پیغه مبه ر خوا ﷺ که منى بینى فهرمووی: نه مه چییه عه دى؟ نه و بته فریده له ملتا، پاشان گویم لیبو که نه م ئایه ته ی ده خوینده وه: ﴿اتخذوا أحبارهم ورهبانهم أربابا من دون الله والمسیح ابن مریم﴾. پاشان فهرمووی: (أما إنهم لم یکنوا یعبدونهم ولکنهم کانوا إذا أحلوا لهم شیئا استحلوه وإذا حرّموا علیهم شیئا حرّموه)، واته: خو نه وان نه یان ده په رستن به لام نه گه ر شتیکیان بى حه لال بکردنایه حه لالیان ده کرد و نه گه ر شتیکیان بى حه رام بکردنایه ده کرد. هه روه ها مه عانى ده لى: نه حبار و روه بانه کانیان کردبووه خواى خوځان به و جوړه ی گوپړایه لییان ده کردن له هه موو شتیکدا... (م. تیمام عبد الله)

به لكو باوه پمان به وه هه يه كه خواى گه و ره وه سفى خوى پيكر دو وه و،
 پيغه مبه ره كه شى ﷺ وه سفى ئه وى پيكر دو وه به شيوه يه كى راسته قينه نه ك
 مه جازى، دوور له گوپين (تحريف) و له كارخستن (تعطيل) و، چونيى
 دانان (تكليف) و ليكچوو اندن (تمثيل) ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ فِي السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ (الروم: ٢٧) واته: وه هه ربؤ ئه وه وه سفى هه ره
 بهرز له ئاسمانه كان و زه ويدا و هه ر ئه وه زالى كار به جى.

هيج شتيك ره تناكه ينه وه له وهى كه خواى گه و ره وه سفى خوى پيكر دو وه
 و، وشه كان له جى خويان ناگوپين و، ناچينه ناو ئه و باب ته به ته ئويل كردن
 به ره ئى خومان يان به هه له دابچين به خه يال و ئه نديشه مان، به بيانوى
 به پاك راگرتنى خوا له كه م و كورى، چونكه له دينه كهى سه لامه ت نابى
 ته نها ئه و كه سه نه بى كه ئه و زانستهى ناروشنه بؤ زاناكهى ده گه رينيته وه بؤ
 خوا و پيغه مبه ره كهى ﷺ، وه هيج كه سيك پييه كانى دامه زراو نابيت له
 ئيسلامدا ته نها به ملكه چكردن و خوبه دهسته وه دان نه بى بؤ خواى گه و ره،
 جا ئه و كه سهى لا بدا له و زانستهى كه لى قه ده غه كراوه و، عه قليشى به
 ملكه چبوون رازى نه بى، ئه وا مه به سه ته كانى ئه و كه سه حه قيقه تى ئيمان و
 پاك و پوختى يه كخوا په رستى لى ده شاريتته وه.

وه باوه پمان هه يه به وهى كه خوا كتيبه كهى به زمانىكى عه ره بى پروون و
 ئاشكرا دابه زاندو وه، جا زانستى ماناى سيفه ته كان (علم معاني الصفات)
 ره تناكه ينه وه به لكو زانستى چونييه تيه كان (علم الكيفيات) ره تده كه ينه وه و،

دهلّين: ﴿أَمَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا﴾ (آل عمران: ۷) واته: باوهرمان پييه تي هه مووی له لای په روهردگارمانه وهیه (محکم و متشابه).

وه به رانه تمان راده گه یه نین له له کارخستنی جه همییه کان^{۱۳} و، له لیكچوواندنې موشه بیهه کان^{۱۴}، به لای هیچیانه وه داناچین^{۱۵}، به لكو مامناوه نندین و راسته پړی ده بین هه روه كو په روهردگارمان ویستوویه تی له نیوان په تکرده وه و جیگیرکردن (النفي والإثبات)، خوی گه وره ده فهرمووی: ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ (الشوری: ۱۱) واته: خوی گه وره هاوشیوهی نییه، نه له ذاتی، نه له سیفه ته کانی، نه له کرداری، نه له توانیدا، بو خوی ته نیایه و له هه موو شتیك بینیازه و، هه موو شتیك نیازمه نده به و، وه به هه موو شتیك بینه رو بیسه ره^{۱۶}. جا ئه وهی خوی له

^{۱۳} (الجهمية): فرقه یه کی گومړان شوینکه وتووی جه هم کوړی صه فوانن که له سالی ۱۳۱ ی کوچی کوژرا، جه همییه کان هه موو سیفه ته کانی خوی گه وره په تده که نه وه به بیانووی ئه وهی نابخ خوا به وه وه سفبرئ که دروستکراوه کانی پي وه سفده کرین (وه رگړې)

^{۱۴} موشه بیهه کان: ئه واننه که سیفه ته کانی خوی گه وره به سیفه ته کانی دروستکراوه کانی ده شوپینن وه که ئه وهی دهلّین دهستی خوا وه کو دهستی به نده کانه و تادوایی له سیفه ته کانی تر. (وه رگړې)

^{۱۵} هه ردو و رېباز (مذهب) ه که کوفرو گومړایین، هه روه کو ئیمام نعیم بن حماد فهرموویه تی: "ئه وهی خوا به دروستکراوه کانی بچوویئ کافر بووه و، ئه وهیش نکوولی له وه بکا که خوا وه سفی خوی پیکردووه کافر بووه و، له وهی که خوا وه سفی خوی پیکردووه و پیغه مبه ره که ی وه سفی خوی پیکردووه هیچ لیكچوواندنیک نییه" (شرح أصول اعتقاد أهل السنة ۵۸۷\۳ و تاریخ دمشق ۱۶۲\۱۶۳) (وه رگړې)

^{۱۶} قال العلامة ابن القيم رحمه الله : (قوله : ليس كمثل شيء .. إنما قصد به نفي أن يكون معه شريك أو معبود يستحق العبادة والتعظيم ؛ كما يفعله المشبهون والمشركون ، ولم يقصد به نفي صفات كماله ، وعلوه على خلقه ، وتكلمه بكتبه ، وتكلمه لرسله ، ورؤية المؤمنين له جهرة بأبصارهم كما ترى الشمس والقمر في الصحو . .) واته: مه به ست له فهرموودهی خوی گه وره نه فی کردنی ئه وهیه که له گه ل خوی

له کارخستن و لیکچوواندن نه پارټزئ، ئه‌وا هه‌لخلیسکاوه و خوای به‌گه‌وره
دانه‌ناوه.

جا ئیمه‌ له‌م باسه‌دا (هه‌روه‌کو له‌ گشت باسه‌کانی تردا) له‌سه‌ر ئه‌وه‌ین
که‌ پێشینه‌ چاکه‌کانمان له‌ ئه‌هلی سوننه‌ و جه‌ماعه‌ت له‌سه‌ری بوونه‌.

له‌وانه‌دا ئه‌وه‌یه‌ که‌ خوای گه‌وره‌ هه‌وائی پێداوین له‌ کتێبه‌که‌یدا و
به‌شیوه‌ی (تواتر)^{۱۷} له‌ فه‌رمووده‌کانی پێغه‌مبه‌ر ﷺ دا هاتوو که‌ خوای
گه‌وره‌ له‌سه‌رووی ئاسمانه‌کانیه‌تی و، به‌رزبۆته‌وه‌ له‌سه‌ر عه‌رشه‌که‌ی،
هه‌روه‌کو ده‌فه‌رمووی: ﴿أَأَمِنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ الْأَرْضَ فَإِذَا
هِيَ تَمُورٌ﴾ (الملک: ۱۶) واته‌: ئایا دئنیان له‌و خوایه‌ی که‌ له‌ ئاسمانه‌، که‌
بتانباته‌ خواره‌وه‌ به‌ناخی زه‌ویدا له‌ کاتی‌کدا که‌ زه‌وی گێژبخوات؟.

هه‌روه‌کو له‌ فه‌رمووده‌دا هاتوو که‌ ئه‌و که‌نیزه‌که‌ی پێغه‌مبه‌ر ﷺ
پرسیاری لێده‌کات و ده‌فه‌رمووی: (أین الله؟) واته‌: خوا له‌ کوێیه‌؟.
که‌نیزه‌که‌که‌ وتی: (فی السماء) واته‌: له‌ ئاسمانه‌. پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی:
(من أنا) واته‌: من کی‌م؟ که‌نیزه‌که‌که‌ وتی: (أنت رسول الله) واته‌: تو

گه‌وره‌ هاوبه‌شیک یان په‌رستراویک هه‌بێ شایه‌نی په‌رستن و به‌گه‌وره‌دانان بێ، هه‌روه‌کو موشه‌بیبه‌ و
موشریکان ده‌یکه‌ن، وه‌ مه‌به‌ست پێ نه‌فی کردنی سیفه‌ته‌کانی کاملی و، بلندی خوا به‌سه‌ر دروستکراوه‌کانی
و، قسه‌کردنی به‌ کتێبه‌کانی و، قسه‌کردنی له‌گه‌ڵ پێغه‌مبه‌رانی و، دیتی خوای گه‌وره‌ له‌لایه‌ن باوه‌رداران
به‌چاوی سه‌ریان هه‌روه‌کو خۆر و مانگ له‌ ساماندا ده‌بینرێن.

^{۱۷} (التواتر) له‌ زمانه‌وانیدا واته‌ به‌دوای یه‌ک داهاتن به‌لام له‌ زاراوه‌ی فه‌رمووده‌ناسیدا فه‌رمووده‌ی (متواتر)
ئه‌وه‌یه‌ که‌ ژماره‌یه‌کی زۆر فه‌رمووده‌که‌یان گێژایه‌ته‌وه‌ که‌ مه‌حال بێ هه‌موویان له‌سه‌ر درۆ رێک که‌وتبن و
که‌مترین ژماره‌ی راویبه‌کان له‌ هه‌ر طه‌به‌قه‌یه‌کی فه‌رمووده‌که‌ له‌ ده‌ که‌س که‌متر نه‌بێ (تیسیر مصطلح
الحديث-محمود الطحان-ص ۲۳ و ۲۴)(وه‌رگێڕ)

پیغهمبهری خوی، پیغهمبهر ﷺ فهرمووی : (اعتقها فإنها مؤمنة) واته: رزگاری بکه چونکه نه و باوه‌رداره^{۱۸}.

وه ئهمه حه‌قه و هیچ گومانی تیدا نییه لای ئیمه، به‌لام ده‌پاریزین له گومانه درۆینه‌کان هه‌روه‌کو چۆن پیشینه‌چاکه‌کانمان پاراستوویانه، وه‌ک ئه‌وه‌ی گومان بکری که ئاسمان سیبهر بکات بو خوی گه‌وره و له خوی بگری، ئهمه باطله، ئاژاوه‌کانی ئه‌هلی بیدعه و گومرای و په‌یوه‌ستکردن (إلزام) له باطله‌کانیان^{۱۹} بو ئه‌هلی سوننه ناچاری کردین بو باسکردنی و نه‌فی کردنی و به‌رزپاگرتنی خوی گه‌وره لییان (ئه‌گه‌رچی پیشینه‌کانمان به‌پاشکاوی باسیان نه‌کردوه)، خوی گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ﴾ (البقرة: ۲۵۵) واته: کورسی خوی گه‌وره ته‌واوی ئاسمانه‌کان و زه‌ویی داگرتوه. وه هه‌رئه‌وه که ده‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ يُمْسِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ أَنْ تَزُولَا﴾ (فاطر: ۴۱) واته: به‌راستی خوا ئاسمانه‌کان و زه‌وی راگیر ده‌کات بو ئه‌وه‌ی له‌پیره‌وی خویان لانه‌ده‌ن. وه ده‌فه‌رمووی: ﴿وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ (الحج: ۶۵) واته: وه ئاسمانی راگیر کردوه تا نه‌که‌وئ به‌سه‌ر زه‌وی دا مه‌گه‌ر به‌فه‌رمانی نه‌و. وه هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمووی: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ بِأَمْرِهِ﴾

^{۱۸} ئیمامی مسلم و أبو داود و أحمد له فه‌رمووده‌ی (معاوية بن الحكم السلمي) رپوايه‌تیان کردوه.

^{۱۹} زانایان ده‌فه‌رموون له نیشانه‌کانی ئه‌هلی بیدعه له جه‌همییه و موخته‌زیله و ئه‌شعه‌ریه و پافیزه و هتد... ئه‌هلی سوننه به‌موشه‌بیمه و موجه‌سیمه ناو ده‌به‌ن و هه‌تاوه‌کو یه‌کیک له ئاخونده کافره‌کانی پافیزه و تبووی خوی ئه‌هلی سوننه به‌س ژن و مندالی نییه، تعالی الله عما یقولون علوا کبیرا (وه‌رگێڕ)

وه باوه پیمان وایه که خوی پهره دگار به رزبوتیه وه سهر عه پشه که ی،
هه روه کو فه رموویه تی: ﴿الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى﴾ (طه: ۵)، وه
به رزبونه وه ی (استواء)^{۲۰} به ده سته سه ردا گرتن (استیلاء)^{۲۱} ته ئویل ناکه ین،
به لکو به رزبونه وه له سهر مانا که یه تی له زمانی عه ره بی که خوی گه وره
قورئانی پی دابه زاندووه و به رزبونه وه ی خوی گه وره به به رزبونه وه ی هیچ
یه کی یک له دروستکراوه کانی ناچووینین، به لکو هه مان قسه ی ئیمام مالیک
دووباره ده که ینه وه: (الإستواء معلوم، والإیمان به واجب، والکیف مجهول،
والسؤال عنه بدعة) واته (به رزبونه وه واتا که ی له زمانی عه ره بیدا زانراوه و،
باوه ره ینان پی واجب و، چو نیتیه که ی نه زانراوه و، پرسیارکردن له باره یه وه
بیدعه یه).

وهي: استقرَّ وقد علا وكذلك ار
تفع الذي ما فيه من نكران

وڪذاڪ قد صعد الذی هو رابع ..... (وهر گيڙ)

{ ۲۳ }

ئا بهم شیوهیه هه موو سیفەت و کردەوه کانی خوای گەوره تیپەر دەکەین،
 وهک دابه زین و هاتن و هیتیش له وانهی که خوای گەوره له کتێبه کهیدا
 باسی کردوو، یان له سوننه تی صه حیجی پیغه مبه ر ﷺ جیگیر بووه.^{۲۲}

وه باوه پمان وایه که خوای گەوره سه ره پای به رزبوونه وهی له سه ر
 عه رشه کهی و بلندی به سه ر ئاسمانه کانییه وه نزیکه له بهنده کانی، ههروه کو
 فه رموویه تی: ﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ﴾ (البقرة: ۱۸۶) واته:
 هه رده می بهنده کانی من پرسیا ریان لی کردیت ده ربارهی من ئه وا بیگومان من
 نزیکم.

وه له فه رمووده ی (متفق علیه) دا هاتوو: (أَيُّهَا النَّاسُ أَرْبَعُوا عَلَى
 أَنْفُسِكُمْ، فَإِنَّكُمْ لَا تَدْعُونَ أَصْمًا وَلَا غَائِبًا، إِنَّمَا تَدْعُونَ سَمِيعًا بَصِيرًا قَرِيبًا،
 إِنْ الَّذِي تَدْعُونَهُ أَقْرَبَ إِلَى أَحَدِكُمْ مِنْ عُنُقِ رَاحِلَتِهِ)^{۲۳} واته: ئه ی خه لکینه
 له سه رخۆ بن، خو ئیوه له که رپک و ئاماده نه بوویک ناپارپنه وه، به لکو له
 بیسه ریکی بینای نزیک ده پارپنه وه، بیگومان ئه وه ی لی ده پارپنه وه نزیکتره له
 نزیکی یه کیکتان له گه ردنی وشتره که ی.

خوای گەوره له گه ل بهنده کانییه تی له هه ر کوئییه ک بن و ده زانی ئه وان چی
 ده که ن، ههروه کو فه رموویه تی: ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ
 بَصِيرٌ﴾ (الحديد: ۴) واته: وه له هه ر کو ی بن خوا له گه لتانه وه خوا بینایه به

^{۲۲} پیویسته هه موومان ئه م بنه ما شه رعییه گرنگه مان لا بچه سپیت که وتراوه: الأصل في الأسماء والصفات:

(سمعنا وأطعنا، آمنا وصدقنا) (م. ئیمام عبد الله)

^{۲۳} متفق علیه.

هه‌رجی که دهیکه‌ن. له‌م فه‌رمووده‌ی خوای گه‌وره وا تیئاگه‌ین ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ﴾ که زندیقه‌کان لی تییگه‌یشتوون ده‌لین خوای گه‌وره تییکه‌له له‌گه‌ل به‌نده‌کانی، یان له‌گه‌لیان یه‌که و به‌یه‌که‌وه‌ن و، له‌و جو‌ره بیروباوه‌ره کوفری و گوم‌رایبانه، به‌لکو به‌رائه‌تی خو‌مان له‌م بیروباوه‌رانه راده‌گه‌یه‌نین.^{۲۴}

وه خوای گه‌وره له‌گه‌لبوون (معیة) یکی تایبه‌تی هه‌یه له‌گه‌ل باوه‌رداران جیا له‌له‌گه‌لبوونی گشتی، ئه‌ویش له‌گه‌لبوونی سه‌رخستن و رینیشاندان و رینمووییکردنه، هه‌روه‌کو ده‌فه‌رمووی: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ (النحل: ۱۲۸) واته: به‌راستی خوا له‌گه‌ل ئه‌وانه‌یه که خو‌یان پاراستوو (له‌تاوان) هه‌روه‌ها ئه‌وانه‌ش که چاکه‌کارن. خوای گه‌وره سه‌ره‌رای به‌رزبوونه‌وه‌ی له‌سه‌ر عه‌رشه‌که‌ی و، به‌رزی و بلندی له‌سه‌ر ئاسمانه‌کانه‌وه، له‌گه‌ل به‌نده‌کانییه‌تی له‌هه‌ر کوئییه‌ک بن ده‌زانی چ کارێک ئه‌نجامده‌ده‌ن و، نزیکه له‌و که‌سه‌ی لی ده‌پارێته‌وه و، له‌گه‌ل به‌نده باوه‌رداره‌کانییه‌تی، ده‌یانپارێزی و سه‌ریان ده‌خات و چاودیریان ده‌کات، له‌گه‌لبوون و نزیکیه‌که‌ی له‌به‌نده‌کانی دژییه‌ک نییه له‌گه‌ل به‌رزی و بلندییه‌که‌ی له‌سه‌ر ئاسمانه‌کانه‌وه، چونکه هه‌چ شتییک وه‌کو ئه‌و نییه له‌سیفه‌ته‌کانی، به‌رزه له‌نزیکییه‌که‌یدا و نزیکه له‌به‌رزییه‌که‌یدا.

له‌به‌ره‌مه‌کانی ئه‌و یه‌که‌خواپه‌رستییه گه‌وره‌یه که مافی خواپه له‌سه‌ر

به‌نده‌کانی:-

^{۲۴} ئه‌مه‌ش به‌بیروباوه‌ری (وحدة الوجود) ناسراوه.

• یه کخوایه رست به هه شت ده باته وه و رزگاری ده بئ له دۆزه خ هه وره کو له فهرمووده که ی مه عادی کوپی جه به لدا هاتووه^{۲۵}.

• به گه وره دانانی په روه ردگار و ریزلیگرتنی ئه ویش به ناسینی سیفه ته کانی که مال و جه لالی خوای گه وره و، وه به پاک و پیروژ راگرتنی خوای گه وره له لی کچوواندن یان هاوشیوه کردن.

• وه زانیی سووکی و ده به نگی ئه وانهی جگه له خوای گه وره هه ندیک شتی تریان که سی تر ده که ن به هاوه ئی خوای گه وره له په رستن یان حوکم و یاسا دانان.

• زانیی ژیرکه وتن و رسوا بوونی ئه و که سانه ی خوایان کردۆته هاوه ئی خوای گه وره له یه کییک له و شتانه ی سه ره وه، له گه ل ئه وه شدا که ئه وان به شداری دروستکردنی بوونه وه ریان نه کردوو له گه ل خوای گه وره و، هیچ به شیان نییه له خاوه نیی و پروژیدان و هه ل سوو پراندنی گه ردوون.

• وه رزگار بوونی دل و ده روون له به ندایه تیکردن بو دروستکراوه کان.

^{۲۵} (معاذ) کوپی (جبل) ﷺ له فهرمووده که یدا ده فهرمووی پیغه مبه ر ﷺ لی پرسیم: (ئایا ده زانی مافی خوا له سه ر به نده کانی چییه)؟، ده ئی: وتم: خواو پیغه مبه ره که ی ﷺ زانترن، فهرمووی: (له راستیدا مافی خوا له سه ر به نده کانی ئه وه یه که بیپه رستن و هیچ شتیک نه که ن به شه ریکی) ماوه یه کی تریش رۆیشت، دووباره فهرمووی: (ئه ی) (معاذ) کوپی (جبل) وتم: ئه مریکه له خزمه تتام ئه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ. فهرمووی: (ئایا = ده زانی مافی به نده کان چییه له سه ر خوا ئه گه ر وایان کرد) وتم: خواو پیغه مبه ره که ی زانترن. فهرمووی: (ئه وه یه که سزایان نه دات). متفق علیه (وه رگێر)

• وه دامه زراوى بهنده له ژيانى دونيا و دواړوژ چونكه نه و كه سهى كه هه نديك هاوبه شى په رته وازه ده پهرستى و لىيان ده پارتته وه و ترس و هيوى خوى له نيوانياندا به ش دهكات وه كو نه و كه سه نيه كه په روه ردگارى خوى به تاك داناوه و ترس و هيو و نياز و ويست و په رستنى هه ربو نه وه.

خوايه نهى پشتيوان و سه رخه رى ئيسلام و موسو لمانان دامه زراومان بكه له سه ريه كخوا په رستى خوت هه تا ده گه ين به ديدارت.

فرشته كان (الملائكة)^{٢٦}

وه باوه رمان به فرشته كانى خوا هه يه و، بهندهى به رتزي خواى گه ورهن، به پيش خواى گه وره ناكه ون له قسه و، له ترس و هه يبه تى خوا زور ده ترسن، شه و وړوژ ته سبيحاتى خواى گه وره ده كهن و يزارنابن.

به دوستى خو مانيان ده زانين و خوشمان ده وين، چونكه سه ربازى خواى گه ورهن و، داواى ليخوشبوون ده كهن بو باوه رداران و، رقيمان له وانه يه كه رقيان له فرشته كانه^{٢٧}.

له فرشته كانى خوا جبرائيل كه روحى نه مينه و، ميكائيل^{٢٨} و، ئيسرافيلي راسپړدراو به فوو كردن له شه پيوور (الصور)، وه هه نديكيان راسپړدراون به

^{٢٦} شيخى ئيسلام ئيبن ته يمييه فه رمويه تى: بنچينهى وشهى (الملائكة) ده گه رتته وه بو (الرسل) واته: په يام هينه رلاى خواى گه وره وه بو پيغه مبه ران، والله اعلم. (م. ئيمام عبد الله)

^{٢٧} خواى گه وره ده فه رمويى: ﴿مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ﴾ (البقرة: ٩٨) (وه رگير)

هه لگرتنی عه پشی خوی گه ووره و، فریشته ی گیان کیشان و، مونکه پرو نه کیر و، مالیکی ده رگاوانی دۆزه خ، وه (رضوان) ی ده رگاوانی به هه شت و، فریشته ی چیاکان و، نووسه ره به پژه کانی سه ر شانی مروف و، فریشته کانی تر که جگه له خوی گه ووره که س ناتوانی بیانژمیڤی.

وه له دوو سه حیه که دا هاتوو که نه نه س ﷺ له چیرۆکی میعراج ده گیریتته وه که پیغه مبه ر ﷺ (بیت المعمور) ی له ئاسمان بو به رزکرایه وه، هه موو رۆژیک هه فتا هه زار فریشته ده چنه ناوییه وه و نوژی تییدا ده که ن و، کاتییک ده چنه ده ره وه جاریکی تر بو ناگه پینه وه.

وه له سه حیه بوخاری و موسلیمدا هاتوو که عائشه ی دایکی باوه رداران (خوا لی رازی بی) گیرایتیه وه که پیغه مبه ر ﷺ فه رموویه تی : (خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ، وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ، وَخُلِقَ آدَمُ مِنْ مِّمَّا وَصِفَ لَكُمْ) واته: فریشته کان له پروناکی دروستکراون و، جنۆکه کانیش له بلیسه ی ئاگر دروستکراون و، ئاده میش له وه دروستکراوه که بو تان وه سفکراوه.

^{۲۸} میکائیل راسپیڤراوه به دابه زاندنی باران هه ووه کو له فه رمووده ی پیغه مبه ر ﷺ به له فزی جیاواز هاتوو (وه رگپ)

جار وایه فریشته فهرمانی خوای گه وره به جیده هیئن له سه ر شیوهی مرؤف، وه کو چیرۆکی مه ریه م و، کاتیکی جبریل (علیه السلام) هاته لای پیغه مبه ر ﷺ و پرسیری کرد ده رباره ی ئیسلام و ئیمان و ئیحسان^{۲۹}.

به لام شیوهی راسته قینه یان خوای گه وره له قورئاندا باسی کردووه که فریشته کان په یامبه ری دوو بآل و سئ بآل و چوار بآل دروست کردووه، له دروست کردن چی بیهوئ زیادی ده کات به راستی خوای گه وره به توانایه له سه ر هه موو شتیکی، وه پیغه مبه ر ﷺ جبریلی له سه ر شیوهی راسته قینه ی خوای بینیه که شه ش سه د (۶۰۰) بآل هه بووه و هه موو ئاسۆ (أفق) ی داگرتبوو.

له به ره مه کانی ئەم باوه ره یئانه:

• به گه وره دانانی خوای گه وره چونکه گه وره یی به ده یئراو به لگه یه له سه ر گه وره یی به ده یئنه ر.

• به نده شهرم ده کات له و فریشتانه ی خوا که له گه لیدان.

---

^{۲۹} دینی ئیسلام سئ پله یه هه ر پله یه ک چهند روکنیکی هه یه هه روه کو له و فه رمووده دا هاتووه که ئیمامی عومه ر ﷺ گپراویه تییه وه، پله ی به که م ئیسلامه پینچ روکنی هه یه ئه وانیش: دوو شایه تمانه که و نوێژ و زه کات و پۆژووی مانگی ره مه زان وحه جکردنی مآلی خوا بو ئه و که سه ی توانای هه بئ. پله ی دووهم ئیمان ه ئه ویش شه ش روکنی هه یه ئه وانیش: باوه ره یئانه به خوا و فریشته کان و کتیبه کان و پیغه مبه ران و پۆژی دوا یی و قه ده ری خیر و شه ر. پله ی سییه م ئیحسانه ئه ویش ته نها یه ک روکنی هه یه ئه ویش ئه ویه خوای گه وره وا به رستی که ئه یبینی خو ئه گه ر تو نه یبینی ئه وا خوای گه وره تو ده یبینی. (وه رگپ)

• ههروههها دامه زراو بوونی بهندهی باوهرداری غه ریب و،
ههستنه کردنی به ته نیایی له بهر که می پشتیوانانی کاتیک
بیرده کاته وه که فریشتهی پارێزه‌ری له گه‌لدایه.

وه له سه‌حیحی بوخاری وموسلیمدا هاتوو که ئه‌بو هوریره رضی الله عنه
ده‌گێڕێته وه که پێغه‌مبه‌ر صلی الله علیه و آله فه‌رموو یه‌تی: (إِنَّ اللَّهَ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا دَعَا جِبْرِيلَ
(عَلَيْهِ السَّلَام) فَقَالَ: إِنِّي أُحِبُّ فَلَانًا فَأَحِبَّهُ، قَالَ: فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يَنَادِي
فِي السَّمَاءِ فَيَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فَلَانًا فَأَحِبُّوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، قَالَ: ثُمَّ
يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ...) واته: کاتیک خوای گه‌وره به‌ندهیه‌کی خۆی
خۆشبووی بانگی جبریل ده‌کات و ئینجا پێی ده‌فه‌رمووی: من فلانم
خۆشده‌وی تۆش خۆشت بووی، پێغه‌مبه‌ر صلی الله علیه و آله فه‌رمووی: جبریلیش خۆشی
ده‌وی، پاشان جبریل له ئاسمان بانگده‌کات و ده‌ی: خوا فلانی خۆشده‌وی
ئێوه‌ش خۆشتان بووی، جا ئه‌وانه‌ی له ئاسمانن خۆشیان ده‌وی، پاشان له
زه‌ویدا په‌سه‌ند ده‌بێ.....

له‌سه‌ر به‌نده‌ی باوه‌ردار پێویسته هه‌موو ئه‌وانه‌ی خۆشبووی و
دۆستایه‌تیان بکات که خوای گه‌وره و فریشته‌کانی و به‌نده باوه‌رداره‌کانی
خوا خۆشیان ده‌وین و، له‌سه‌ری پێویسته رقی له‌وانه بێته‌وه و دوژمنایه‌تیان
بکات که خوای گه‌وره و فریشته‌کانی و به‌نده باوه‌رداره‌کانی رقیان لێیان،
چونکه ئه‌وه به‌رزترین پله‌ی باوه‌ره^{٣٠}.

^{٣٠} پێغه‌مبه‌ر صلی الله علیه و آله ده‌فه‌رمووی: (أوثق عرى الإيمان الحب في الله والبغض في الله) ئیمام أحمد و غه‌یری ئه‌و به
له‌فزی جیا جیا رپوایه‌تیان کردوو. وه له فه‌رمووده‌یه‌کی تریشدا به‌م له‌فه‌ز هاتوو: (أوثق عرى الإيمان الموالاة

کتیبه‌کان (الکتب)

وه به‌کشتی باوهرمان به‌و کتیبانه هه‌یه که خوی گه‌وره بۆ سه‌ر پیغه‌مبه‌رانی دابه‌زاندووه (علیهم الصلاة والسلام) و، به‌ته‌فصیلی باوهرمان به‌و کتیبانه هه‌یه که خوی گه‌وره ناویانی هی‌ناوه وه‌کو ته‌ورات و ئینجیل و زه‌بوور، وه‌ کو‌تایی نه‌و کتیبانه قورئانی مه‌زنه که به‌راستی قسه‌ی په‌روه‌ردگاری جیهانیانه، روحی نه‌مین دایبه‌زاندو‌ته سه‌ر محمد ﷺ بۆ نه‌وه‌ی ببیته یه‌کیک له پیغه‌مبه‌ران و، قورئان ببیته چاودی‌ر به‌سه‌ر کتیبه‌کانی تره‌وه.^{۳۱}

وه قورئان له‌لای خوی گه‌وره دابه‌زیوه و مه‌خلوقیش نییه^{۳۲} و، هیچ هاوتای نییه له قسه‌ی دروستکراوه‌کان و، هه‌ر که‌سیک بۆ: ﴿إِنْ هَذَا إِلَّا

في الله والمعاداة في الله والحب في الله والبغض في الله)، واته: به‌رزترین پله‌ی ئیمان دۆستایه‌تییه له‌به‌ر خوا و، دوژمنایه‌تییه له‌به‌ر خوا و، خو‌شه‌ویستییه له‌به‌ر خوا و، رق لی‌بوونه‌وه‌یه له‌به‌ر خوا. فه‌رمووده‌که شیخی نه‌لبانی له (السلسلة الصحيحة) دا پله‌ی سه‌حیحی پێداوه به ژماره‌ی (۱۷۲۸)، وه له (صحيح الجامع الصغير) ی ئیمامی سیوطی به ژماره‌ی (۲۵۳۹) والله أعلم (م. ئیمام عبد الله)

^{۳۱} باوهرمان به‌و کتیبانه‌ی خوی گه‌وره هه‌یه که خوی گه‌وره له قورئاندا ناوی هی‌ناون له ته‌ورات و زه‌بوور و ئینجیل، وه باوهرمان وایه خوی گه‌وره کتیی تری دابه‌زاندو‌ته سه‌ر پیغه‌مبه‌ره‌کانی، جگه له خوی گه‌وره که‌س ناویان و ژماره‌یان نازان (شرح العقيدة الطحاوية لابن أبي عز الحنفی_ص ۲۵۰ و ۲۵۱_ ط ۲۰۱۰ دار الشريعة) (وه‌رگێ‌ر)

^{۳۲} نه‌ه‌لی بیدعه به‌تایبه‌ت جه‌همییه و موعتزله ده‌لێن: قورئان قسه‌(کلام) ی خوا نییه چونکه (کلام) سیفه‌تی به‌نده‌کانه و خواش نابێ به‌وه وه‌سفبکری که به‌نده‌کان پێی وه‌سفده‌کری، ده‌لێن: خوا قسه‌ی خو‌ی له هه‌وادا دروستکردووه و جبریلش ده‌ری‌په‌وه.. تعالی الله عما يقولون علوا کبیرا.... قسه‌(کلام) سیفه‌تی که‌ماله بۆ خوی گه‌وره و شی‌اوای خو‌یه‌تی و قسه‌نه‌کردن (عدم الکلام) سیفه‌تی که‌مییه نه‌وه‌تا خوی گه‌وره

قَوْلُ الْبَشَرِ (المدر: ٢٥) واته: ئەم قورئانه هەر وتهی به شه ره. ئەوا کافر ده بئ و ئەگەر په شیمان نه بیته وه و تهوبه نه کات ئەوا هه ره شهی خوی گه وره ی له سه ر جیگیر ده بئ که ده فه رمووی: ﴿سَأُصْلِيهِ سَقَرَ﴾ (المدر: ٢٦) واته: زوو ده یخه مه دۆزه خه وه.^{٣٣}

وه باوه رمان وایه که خوی گه وره به قسه کردن قسه ی کردووه له گه ل موسی (علیه السلام).

وه باوه رمان وایه که خوی گه وره کتیبه که ی له گو پین و جیگو پکی پاراستووه، هه روه کو ده فه رمووی: ﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ﴾ (الحجر: ٩) واته: بیگومان هه ر ئیمه قورئانمان ناردۆته خواره وه و به راستی هه ر ئیمه ش ده یپاریزین.

وه خوی گه وره ئاگاداری و ترساندن به قورئانه به ستۆته وه هه وه کو ده فه رمووی: ﴿وَأَوْحِي إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنْذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾ (الأنعام: ١٩) واته:

گو پره که که ی که سامری بو به نی ئیسرایلی دروستکرد پئ وه سفکردووه: ﴿وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَغْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ﴾ (الأعراف: ١٤٨) (وه رگپ)

^{٣٣} سه ره له دانی بیدعه ی (قورئان دروستکراوی خوایه) له سه رده می خه لیفه مه ئمونی کو پی خه لیفه هاروون زیاتر بلا بوویه وه، ئەو کاته ی که له یۆنانه وه کتیبه کانی فه لسه فه و مه نتیقی هیئانه ناو موسو لمانان، وه ئیمام ئەحمه د ره حمه تی خوی لیئ به هو ی ئەم بیدعه گه وره وه تووشی نازار و نار هه تی سته می مه ئموون بوویه وه، بۆیه یه کیک له زانایان و توویه تی ئەگه ر خوی گه وره ئیمام ئەحمه دی نه کردایه به هو کار ئیستا هه موومان قورئانمان به دروستکراوی خوی گه وره ده زانی! (م. ئیمام عبد الله)

وہ ئەم قورئانە سرووش کراوہ بۆ من بۆ ئەوہی ئیوہی پێ بترسینم و ھەر
کەسیکی کەش کە پێ دەگات.

وہ باوہرمان وایە کە کتیبەکە ی خوا (العروۃ الوثقی) ^{۳۴} یە و پەت و
کۆلەگە ی بەھیز و دامەزراوی خوای گەورە یە، ئەوہی دەستی پێوہ بگری دەرباز
دەبێ و، ئەوہیش پشی تی بکات و وازی لی بیئی و فری بداتە پشی خوئی، ئەوا
لەنیو دەچی و ھەلدەخلیسکی و گومرا دەبێ بە گومرا بوونیکی روون و ئاشکرا.

لە بەرھەمەکانی ئەم باوہرھینانە:

---

^{۳۴} (العروۃ الوثقی) واتە (لا إله إلا الله) کە خوای گەورە لەبارە یەوہ فەرموویەتی: ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا﴾ (البقرة ۲۵۶).

ھەر کەس کوفر بکا بە طاغوت بە بە ھەموو جوورەکانییەوہ، وەک گوێرایەلی فەرمانی شەیتان و پەرستن و
بەندایەتی بت و دروستکراوہکان و، باوہر و ئیمانی تەواوہتی بەینیت بە خوای گەورە و ئەوہی ناردوویەتی، ئەوہ
دەستی گرتووە بە پەت و کۆلەکە ی مەتینەوہ (العروۃ الوثقی) واتە (لا إله إلا الله) کە پێ دەوتریت
یە کخوایەستی یان تەوھیدی خوای گەورە، وە ھیچ کات ئەو پەت و کۆلەکە مەتینە پچرانی بۆ نییە، یان ھیچ
کات خاوەنەکە ی لە ناز و بەرەکەتی بەھەشت بیبەش نابێ، یان ھەرگیز بە سزای دۆزەخ سزا ندری.

● بەشی یەکەمی ئایەتە کە خوای گەورە دەفەرمووی: ﴿فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ﴾ واتە: ھەر کەسیک بیباوہر بیئ
بە طاغوت، ئەم بەشە یان ئەو نەفی و بەدرۆخستنەوہ و بیباوہر بوونە یە کە پیکدی لە برگە ی یەکەمی
شەھادەت (لا إله إلا الله) ھیچ پەرستراویک نییە بە حەق و، نەفی ھەموو خوا و پەرستراوانی دیکە دەکات. =

● بەشی دووہمی ئایەتە کە ﴿وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ﴾ ئەمەشیان بە پیچەوانە ی یەکەمەوہیە و بۆ (إثبات) و باوہرھینانە بە
خوای تاک و تەنھا، کە برگە ی دووہمی شەھادەت (إلا الله) دەگریتەوہ.

ئەو پەت و کۆلەگە مەتینە ی کە ھیچ کات بەندە بەبێ پەیوہستی و دەست پێوہگرتنی نەجات و سەرفراز نابێ،
ئەویش بریتی یە لە (لا إله إلا الله)... (م. ئیمام عبد الله)

• دەستگرتن بە كتيبي خواي گهوره و پابه‌ندبوون پي، وه
به‌گه‌وره‌داناني فه‌رمانه‌كاني و كارکردن پييان و. پيكدانه‌داني هه‌نديكي
به هه‌نديكي.

• وه باوه‌رهيان به موته‌شايه‌كاني و گه‌راندنه‌وه‌يان بو
موحكه‌مه‌كاني، له‌سه‌ر ريگه‌ي رۆچووان له زانست(الراسخون في
العلم).

پيغهمبه ران و رهوانه کراوان (الانبیاء والرسول)^{۳۵}

وه باوه رمان به هه موو رهوانه کراو و پيغهمبه رانی خوا هه یه نهوانه ی که
خوای گه وره له کتیبه که یدا باسیکردوون، یان پيغهمبه ره که ی ﷺ له
سوننه ته که یدا باسیکردوون، نهوانه ی که خوای گه وره باسیکردوون و
نهوانه ش که باسی نه کردوون، باوه رمان به هه موویان هه یه و جیاوازی
له نیوان هیچ له پيغهمبه ره کانی خوای گه وره ناکه ین.

---

^{۳۵} بۆ وشه ی (نبی) رهوانه کراو و بۆ (رسول) پيغهمبه رمان پێ گونجاو بوو. جیاوازی نیوان (نبی) و (رسول)
ههروه کو شیخ عبد الرحمن البراک فهرموویه تی: نهو جیاوازییه به ناوبانگه ی نیوان (نبی) و (رسول) که ده ئی:
"رسول نهوه یه که به وهی شه رعیک بۆ هاتوو و فه رمانی پیکراوه رایبگه یه نن و، (نبی) یش نهوه یه شه رعیک
به وهی بۆ هاتب و فه رمانی پینه کراوه رایبگه یه نن"، نه م جیاوازییه ئیشکالی تیدایه چونکه (نبی) یش فه رمانی
پیکراوه به بانگه واز و پاگه یاندن و حوکم کردن، هه ر بۆ شه یخولئیسلا م ئیبن تهیمییه فه رموویه تی: قسه ی
پاست نهوه یه که (رسول) نهوه یه که بۆ گه لیکی کافری به درۆخه ره وه نێردراوه و، (نبی) یش نهوه یه که بۆ
گه لیکی باوه ردار نێردراوه به شه ریه تی (رسول) یکی پیش خۆی بۆ نه وهی فیریان بکات و حوکم بکات له نیوانیان
ههروه کو خوای گه وره ده فه رمووی: ﴿إنا أرسلنا التوراة فيها هدى ونور يحكم بها النبيون الذين أسلموا﴾،
(نبی) یه کانی به نی ئیسرا ئیل حوکمیان به ته و پرات ده کرد که خوای گه وره دایه زانده بووه سه ر موسا و، به لام
فه رمووده ی خوای گه وره: ﴿وخاتم النبيين﴾ (الأحزاب: ۴۰) نه یفه رموو (خاتم الرسل)؟! له به رنه وه یه که
کۆتایی هاتی (رساله) إلزامی کۆتایی هاتی (نبوة) ناکات، به لام کۆتایی هاتی (نبوة) إلزامی کۆتایی هاتی
(رسالة) ده کات هه ربۆیه پيغهمبه ره ﷺ فه رموویه تی: (إنه لا نبی بعدی) و نه یفه رموو (لا رسول بعدی) له مه وه
زانراوه که هیچ (رسول) و (نبی) یک له دوا ی نهو نایه ن چونکه نهو کۆتای پيغهمبه ره و رهوانه کراوانه ﷺ (شرح
العقيدة الطحاوية لعبد الرحمن البراک_ص ۸۷ وه ههروه ها فه توایه کی شیخ له م باره وه له سایتی صید
الفوائد (<http://www.saaaid.net/Warathah/ALBarak/13.htm>)) (وه رگێر)

خوای گه وره هه موویانی به یهک بنچینه کوکردوته وه هه روه کو دهفه رمووی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ (النحل: ۳۶) واته: سویند به خوا له ناو هه موو گهل و ئوممه تیگدا پیغه مبه ریگمان ناردووه به وهی ته نها خوا بپه رستن و دوورکه ونه وه له (په رستنی) طاغوت^{۳۶}. وه هه روه ها دهفه رمووی: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ (الأنبياء: ۲۵) واته: ئه ی پیغه مبه ر^{صلی الله علیه و آله} ئیمه نه مان ناردووه پیش تو هیچ پیغه مبه ریگ مه گهر نیگمان بو ناردووه (به وهی که) بیگومان جگه له من هیچ په رستراویک نییه که واته ته نها من بپه رستن. وه هه روه ها دهفه رمووی: ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ﴾ (النساء: ۱۶۵) واته: پیغه مبه رانیگ که موژده دهرن و ترسینه رن بو ئه وهی خه لکی به لگه یان نه بن به سه ر خواوه دواي (ناردنی) پیغه مبه ران. وه هه روه ها دهفه رمووی: ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا﴾ (الإسراء: ۱۵) واته: وه ئیمه تو له و سزای هیچ خه لکیگمان نه داوه هه تا په یامبه ریگمان بو نه نارد بن ریپان بو روشن بکاته وه. وه هه روه ها دهفه رمووی: ﴿كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ﴾ (۸) ﴿قَالُوا بَلَى﴾ (الملک: ۸-۹) واته: هه رچه ند

^{۳۶} ابن القیم له باره ی مانای طاغوت وه دهفه رمووی هه موو ئه و شته یه که به نده سنووری خو ی پیبه زینیت جا ئه و سنوور به زینه په رستراو بن یان گوپرایه لیکراو یان شوینکه وته بن و خه لک په یره وی لیبکه ن... وه شیخ علی الخضیر دهفه رمووی طاغوت هه ر سنوور به زانندیکه له کوفر (الوجازة فی شرح الأصول الثلاثة لعلی الخضیر) (وه رگپر)

دەستەيەك فرى بدىنە ناو ئاگرەو دەرگاوانەكانى دۆزەخ پىرسىارىان ئى
دەكەن ئايا پىغەمبەرىكى ترسىنەرتان بۇ نەھاتوو لە دنيا دا؟ دەلىن بەئى.^{۳۷}

و ھىدايەتى رېنموويىکردن و رېنىشاندان لەسەر پىغەمبەرانە و،
ھىدايەتى دلى بەندەكان بە دەستى ئەوان نىيە، چونكە دلەكان لەنيوان
پەنجەكانى خواى گەورەن چۆنى بووى وەريان ئەگىرى...^{۳۸} ئەو ەش لەبەر
ئەو ەى ھىدايەت دوو جۆرە:

• ھىدايەتى بەلگە و رېنموويىکردن و رېنىشاندان: كە

پىغەمبەران و بانگخووزان دەتوانن بىكەن، خواى گەورە
دەفەرمووى: ﴿وَإِنَّكَ لَتَهْدِي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (الشورى: ۵۲)
واتە: و بەراستى تۆ (خەلك) رېنموونى دەكەيت بۆ رېنگاى راست.

• ھىدايەتى دلەكان بۆرپى راست: ئەمەيان لە غەيرى خواى

گەورە كەس دەسەلاتى بەسەردا نىيە، خواى گەورە دەفەرمووى:
﴿إِنَّكَ لَا تَهْدِي مَنْ أَحْبَبْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ﴾
(القصص: ۵۶) واتە: بەراستى (ئەى پىغەمبەر تۆ ناتوانى ئەو

---

^{۳۷} ئەو پىغەمبەرانەى ناويان لە قورئاندا ھاتوو (۲۵) پىغەمبەرن، پىنجيان بە (أولوا العزم) ناسراون و، ئىبن
كەئىر پەحمەتى خواى لىبى فەرموويەتى: ژمارەى ھەموو پىغەمبەران ۱۲۴ ھەزار پىغەمبەرە، ھەر چەندە ئەو
فەرموودانەى لەسەر ئەم رېژەيە ھاتوون صەحيح نىن واللہ أعلم... (م. ئىمام عبد اللہ)

^{۳۸} صەحيحە: وەك لە فەرموودەكەى ئەنەسى كورپى مالىكدا ھاتوو كە پىغەمبەرى خواﷺ فەرموويەتى: (إن
القلوب بين أصبعين من أصابع الله) الرحمن يصرفه كيف يشاء، واتە: دلەكان لەنيوان دوو پەنجەن لە
پەنجەكانى خوا چۆنى بووى واى ئەگۆرپى يان واى لىدەكا. ئىمامى نەسائى و ئىبن ماجە و جگە ئەوانىش
رېوايەتيان کردوو و شىخ ئەليانى بە ژمارەى (۱۶۸۹) ى پلەى صەحيحى پىداو (م. ئىمام عبد اللہ)

که سهی خوشت بوئ هیدایه تی بدهیت به لام خوا هه رکه سی بوئ
 هیدایه تی دهدات. وهه روه ها خوی گه وره دهفه رمووی: ﴿لَيْسَ
 عَلَيْكَ هُدَاهُمْ﴾ (البقرة: ۲۷۲) واته: هیدایه تی نه وان له سه رتو
 نییه.

ئه م جوړه هیدایه ته به هره و دادی خوی په روه ردگاره دهیدات به و
 که سهی که خوی گه وره دهزانی به دوی حه قدا ده گه پړ و راستی دهوی،
 خوی گه وره دهفه رمووی: ﴿وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا﴾
 (العنکبوت: ۶۹) واته: وه نه وان ههش له پیئاوی ره زامه ندی ئیمه دا هه ول و
 کوشش و جهادیان کرد، ئه وه بیگومان ئیمهش نه وان رینمای ده که ین بو
 ریگاکانی به ههشت و گه یشتن به ئیمه.

وه پیغه مبه ر ﷺ دهفه رمووی: (من يتحر الخير يعطه)^{۳۹} واته: ئه وهی
 به دوی خیردا بگه پړ ئه وا پړی ده درئ.

هیدایه تی یه که م له داد و ره حمه تی خوی گه وره یه که به هه موو خه لکی
 به خشیوه.

وه باوه رمان به موعجیزه کانی پیغه مبه ران هه یه و مافه کانیان ده پاریزین و،
 به ئه ده بین له گه لیان و، که سیش له خه لکی به باشت دانانیین له وان، نه
 نه ولیا و نه پیشه واکان و غه یری نه وانیش.^{۴۰}

^{۳۹} صحیح: رواه البيهقي والطبراني وحسنه الألباني في السلسلة الصحيحة برقم (۳۴۲). ته ووی فه رمووده که
 به م جوړه یه: ئه بی ده ردا ده گپړته وه پیغه مبه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: (إنما العلم بالتعلم والحلم بالتحلم
 ومن يتحر الخير يعطه ومن يتوق الشريوق)... (ئیمام عبد الله)

له گه لئ ئه وه شدا ئه وان مروفن و دروستکراون، هيچ تايبه تمه ندييه کي پهره ردگاريتي (ربوبية) يان په رستراويتيان (الوهية) نيه، به لکو هه مان تايبه تمه ندييه کاني مروفيان هه يه له نه خوшке وتن و مردن و پيوستي خواردن و خواردنه وه و هتد... خواي گه وره ده فهرمووي و فهرمان به پيغه مبه ره کهي ﷺ ده کات تا بفهرمووي: ﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ (الأعراف: ۱۸۸) واته: ئه ي پيغه مبه ر بلئ: من خاوه ني هيچ سوودو زيانك نيم بو خوم مه گه ر ئه وه ي خوا بيه وي ئه گه ر من غه ييم بزانيايه خيرو خوشي زورم به ده ست ده يينا وه هيچ خراپه و زيانك پي نه ده گه يي من ته نها ترسي نه رو مژده ده رم بو خه لکانك كه باوهر ده يين.

وه باوهرمان وايه كه دوايين و كو تاي پيغه مبه ران پيغه مبه ري ئيمه يه ﷺ، هيچ پيغه مبه ريك له دواي ئه و نيه و، شه ريعه ته كه ي بالاده ست و چاو دي ره به سه رگشت شه ريعه ته كان^{۴۱} تا روژي دواي.

^{۴۰} موعجيزه ده سه لاتيك خواي گه وره يه و تايبه ته به پيغه مبه ران، واته ته نها به پيغه مبه راني ده دات و، كه راماتيش تايبه ته به ئه وليا کاني خواي گه وره، وه موعجيزه به هه موو کاريكي له عاده ت به ده ر ئه وترئ (خارق العاده) كه له ده ره وي ده سه لات و تواناي مروفا بي، جياوازيه كه شي له گه ل سيحر دا نه وه يه كه به پشتيواني خواي گه وره رووده دات به لام سيحر به پشتيواني شه يتاني نه فرين ده كرى والله اعلم... (م. نيمام عبد الله)

^{۴۱} هه ركه سيك شوين شه ريعه ت و ياسا و مه نه جيكي غه يري ئيسلام بكه وي بيگومان له دين ده رده چيت و به مورته دد له قه له مده دريت، له و شه ريعه ت و ياسا و مه نه جانه عه لمانيه ت و ديموكراسيه ت و دكتاتوريه ت و شيوعيه ت و ماركسيه ت و ئيشتراكيه ت و سه رمايه داري و ليبراليه ت هه ر پيازيكي كوفري =

وه هيچ بهندهيهك نابيته باوهردار ههتاوهكو دواي ئه وشهريعه ته نه كه وي و به ته واي ملكه چي نه بي^{٤٢}، خواي گه و ره دهفه رمووي: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ (النساء: ٦٥) واته: نه خير (واني يه كه خويان به باوهردار نيشان دهدهن) سويند به پهروه ردگارت بر وا دارنين تا تو نه كه نه دادوهر له ههر ئازاوه و دوو به ره كي يه كي نيوانياندا له پاشان ههست نه كه نه له دهرونياندا به هيچ بي زاري يه ك له و برياره ي تو داوته و مل كه چ نه كه نه به مل كه چي يه كي ته واو.

وه باوهردمان وايه كه خواي گه و ره موحه ممه ده^ﷺي كردوته دوستي خوي ههروه كو ئيبراهيميشي كرده دوستي خوي (عليه السلام)، بو هه موو جيهانياني ناردوو و، فهرماني به ئه و و ئوممه ته كه ي كردوو كه ريباز و ميلله تي ئيبراهيم (عليه السلام) بكه نه سه رمه شق و پيشه نكي خويان ههروه كو دهفه رمووي: ﴿ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ

=جا كوڻ بي يا نوئ، وه هه ره كه سيك بلئ ئيسلام و ديموكراسي ته واو كه ري يه كترن يا ديموكراسي چاره سه ره گومان له هه لگه پانه وه ي نيهه چونكه كوفري ئه و كه سه له كوفري گاور و جووله كه سه خترة. (وه رگپر)

^{٤٢} ئيمامي (النسائي) و غهيري ئه و ده گيرنه وه كه پيغه مبه ره^ﷺ بيني عومهر ي كوري خطاب (رضي الله عنه) په ريه كي ته ورا تي به دهسته وه يه، پيغه مبه ره^ﷺ پي فه رموو: "سه رگه ردان بوونه ئه ي كوري خه طاب؟! سويند بي ئه و په يامه م به سپي تي و بيخه وشي بو هي ناو و، ئه گه ر موسا زيندو و با و، ئيوه ش دواي كه وتبان و، وازتان له من هي نا، گومرا ده بوون" له رپوايه تي كدا هاتوو "ئه گه ر موسا زيندو و با له شوينكه وتني من زياتر هي چي بو نه بوو" عومهر فه رمووي: رضيت بالله ربا، وبالإسلام ديناً، وبمحمد نبياً. (التبيان شرح نواقض الإسلام للشيخ سليمان العلوان - ص ٦٢) (وه رگپر) شيخ نه لباني له كتيبي (مشكاة المصابيح پله ي صه حيي پيداوه به ژماره ي ١٩٤) (م. ئيمام عبد الله)

مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ (النحل: ۱۲۳) واته: پاشان نیگامان بو کردی که پهیرهوی
 ئایینی ئیبراهیم بکه چونکه پاک و راست بوو به هیچ جوړی له هاوبه‌ش
 دانه‌ران نه‌بوو. وهه‌وروها ده‌فه‌رمووی: ﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي
 إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَاءُ مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ
 اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ
 وَحَدَهُ﴾ (المتحنة: ۴) واته: به‌راستی بو ئیوه هه‌یه سه‌ر مه‌شقیکی جوان و
 چاک له ئیبراهیم و نه‌وانه‌ی له گه‌لیدا بوون که به گه‌له‌که‌ی خویانیان وت
 به‌راستی ئیمه بیزار و به‌رین له ئیوه وه لهو شتانه‌ش که ده‌یان په‌رستن له
 جیاتی خوا ئیمه باوه‌رمان نی یه به ئیوه وه په‌یدا بوو له نیوان ئیمه و ئیوه‌دا
 دوژمنایه‌تی و کینه بو هه‌میشه تا کاتیک که بروا به‌خوای ته‌نیا ده‌هین.^{۴۳}

ئه‌و رڼگه‌یه ده‌گرینه‌به‌ر تا به دیداری خوای گه‌وره ده‌گه‌ین، به‌رئه‌تی
 خۆمان ده‌که‌ین له موشریکان و پشتیوان و دوستانیان و، رځمان لیپانه و

^{۴۳} واته: ئه‌ی ئیمانداران و یه‌کخواپه‌رستان، رڼباز و رڼگه و بانگه‌وازیکی زور چاک بو ئیوه هه‌یه له رڼباز و رڼگه و
 بانگه‌وازی ئیبراهیم و ته‌واوی پیغه‌مبه‌رانی پیش نه‌ویش و، نه‌وانه‌ی ئیمانیان یی هی‌نابوو له‌گه‌لیدا، واته
 (حه‌واری و هاوه‌له‌کانی ئیبراهیم)، کاتیک به گه‌ل و هۆزه‌که‌ی خویان وت: ئیمه به‌رئه‌تی خۆمان له ئیوه و له‌و
 شتانه ده‌که‌ین که له جیاتی خوای گه‌وره ده‌یان په‌رستن و به‌ندایه‌تی بو ده‌که‌ن، واته نه‌و شتانه‌ی که
 کردووتانه‌ته طاغووتی خۆتان و، خۆمان له ئیوه به‌ری و ته‌به‌رپرا کرد و، به‌خۆتان و نه‌و شتانه‌ش که
 ده‌یانپه‌رستن (واته نه‌و دینه کوفریه‌تان) کافرو بی‌اوه‌ر‌بووین و دوژمنایه‌تی ورق و کینه سه‌ری هه‌لدا
 له‌نیوان ئیمه و ئیوه‌دا هه‌تا نه‌و کاته‌ی دینه سه‌ر رڼگه‌ی حه‌ق و یه‌کخواپه‌رستی و باوه‌ر په‌ خوای تاک و ته‌نها
 ده‌هین و ته‌نها به‌ندایه‌تی بو نه‌و ده‌که‌ن. ئه‌م ئایه‌ته له‌گه‌ل ته‌واوی سووړه‌ته‌که له‌سه‌ریه‌کیک له هاوه‌له‌کانی
 پیغه‌مبه‌ر ﷺ دابه‌زی به ناوی حاطه‌بی کوړی ئه‌بی به‌لته‌عه، له نووسینه‌کانی داهاتوودا به ئیزنی خوای گه‌وره
 له‌سه‌ر نه‌م باسه ده‌دوین، چونکه به‌داخه‌وه زوریک له خه‌لکی زور ته‌ئویل و گومانی به‌تال و نابه‌جی
 به‌نه‌زانانه و گومانی شه‌یتانیپانه‌ی بو ده‌که‌ن. (م. ئیمام عبد‌الله)

بهريئين له ودهش كه ده پيهرستن جگه له خواى گه وړه و، كوفر ده كه ين به رېباز و دين و مهنه جه باطله كانيان كه دژ به دينى خوان و، دوژمنايه تى و به پائه تمان ئاشكرا ده كه ين و پاده گه يه نين له وانه ي دوژمنايه تى خواى گه وړه ده كه ن، دوژمنايه تى حق ده كه ن و، به ئاشكرا باطلى خويان دهرده خه ن و، ئه م دوژمنايه تيه قه ده غه مان ناكا له وهى بانگه وازى ئه وانه يان بكه ين و حه قيان بوړوونبكه ينه وه كه ده يانه ويى گوئى له حه ق بگرن و، ئاواته خوازين هيدايت بدرين.

له بهرهمه كاني باوهره پيښان به پيغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام):-

- زانينى هه نديك له نيعمه ته گه وړه كاني خوا له سه ر خه لك و سوپاس و ستايش كردنى خواى گه وړه له سه ر ئه و نيعمه تانه و، له گه وړه ترينى ئه و نيعمه تانه به زه ي هاتنه وهى خواى گه وړه يه به به نده كاني كه پيغه مبه راني بوړه وانه كردوون بو ئه وهى رپى راستيان نيشان بدن و ئه و شتانه يان پښ بناسينن كه ده يان به نه به هه شت و رزگاريان ده كه ن له سزاي ئاگرى دوزه خ.

- هه روه ها خو شويستنى پيغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) و، پيا هه لدانيان و ناردنى دروود و سلاو بويان و، پارانه وه بويان له بهر ئه و هه موو ئيش و ئازاره ي كه له لايه ن گه له كانiane وه پييان گه يشت و له بهرامبه ردا به رگه يان گرت و، له بهر ئه وهى ئاراميان گرت له سه ر ناخوشييه كاني بانگه واز بو لاي خوا.

• چاولیکردنیان و شوینکهوتنیان لهسهر ئه و کارانه و،

پهیرهویکردنی رېباز و سوننهت و ژياننامه و بانگهوازیان بۆلای خوا.

وه خانهوادهی پیغهمبهر ﷺ و هاوهلانی (پهزای خویان لهسهر بئ) و شوینکهوتووانی و پشتیوانانیمان تارپوژی دواپی خوشدهوی و، پشتیان دهگرین و بهرئهت له هیچیان ناکهین، بهلکو رقصان لهوانهیه که رقیان دهبیتهوه له یهکیک لهوان، یان بهچاکه باسیان ناکهین، جا باسی ئه و هاوهلانه ناکهین به جگه له خیر و چاکه و، خوشهویستی ئهوان لهلای ئیمه دین و ئیمان و چاکهکارییه که خۆمانی پئ نزیک دهکهینهوه له خوی گهوره.

وه خۆمان جیادهکهینهوه له ئههلی بیدعه بهوهی که زمانمان پاکه له بهرامبهرهاوهلان (پهزای خویان لهسهر بئ) و، ماندوو ناین له پارانهوه بۆیان بهم فهرموودهی خوی گهوره: ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ (الحشر: ۱۰) واته: پهروهردگارمان له ئیمه و لهو برایانهمان خوشبه که پیش ئیمه کهوتوون له باوهرهیناندا و هیچ رق و کینهیهک له دلمان دروستمه که بهرامبهرئهوانه ی باوهریان هیناوه پهروهردگارمان ههرتوی (رءوف رحیم)ی.

وه خۆمان بهری دهکهین له رېبازی رافیزهکان^{۴۴} که رقیان له هاوهلانی پیغهمبهره ﷺ و جوینیان پیدهدن و، بهرئهت له رېبازی ناصیبهکانیش^{۴۵} دهکهین که دوژمنایهتی خانهوادهی پیغهمبهر ﷺ دهکهین.

^{۴۴} (الروافض) مهبهست پئی شیعهی رافیزیه چهند قسهیهک ههیه لهسهرئهوهی بۆ ئه و ناوهیان لینراوه، لهو قسانه: ۱- کاتیک زهیدی کوپی عهلی رحمه الله چوو بۆ جهنگکردن لهگهڵ هیشامی کوپی عهبدو لمهلیک=

وه دان به مافی عه‌لی و فاطمه و حه‌سه‌ن و حوسه‌ین (په‌زای خویان
له‌سه‌رب‌ئ) داده‌نیین و، خو‌شمان ده‌وین و زیاده‌رویی ناکه‌ین له‌ حه‌قه‌کانیان:

واحفظ لأهل البيت واجب   حقهم واعرف علیاً ایما عرفان

لا تنتقص ولا تزدد في قدره   فعلیه تصلی النار طائفان

إحداهما لا ترتضیه خلیفة   وتنصه الأخری إلهاً ثانی^{٤٦}

واته(مافی پ‌یو‌ستی خانه‌واده‌ی پ‌یغه‌مبه‌ر بپاریزه، وه عه‌لیش بناسه چ
ناسینیک!. نه له‌ ریژی که‌م بکه‌وه و نه‌زیادیش بکه‌ له‌ ریژی، چونکه‌ له‌سه‌ر

=ئه‌وانه‌ی له‌گه‌لی بوون پ‌ییان وت: به‌پانه‌ت بکه‌ له‌ دوو شیخه‌که‌(أبو بکرو عمر رضی الله عنهما) نه‌ویش وتی:
نه‌خ‌یر پشتیان ده‌گرم و به‌پانه‌ت له‌و که‌سه‌ ده‌که‌م به‌پانه‌تیان ل‌یبکات، جا وتیان: که‌واته‌ په‌ت(رفض)ت
ده‌که‌ینه‌وه. ب‌ویه‌ ناو‌نران به‌ رافیزه. ٢- عبد الله ی کور‌ی ئیمام ئه‌حمده‌ وتی: (به‌ باوکم وت: رافیزه‌ کییه‌؟)
باوکم وتی: (رافیزه‌ ئه‌و که‌سه‌یه‌ که‌ جوین به‌ ئه‌بو به‌کرو عومه‌ر ده‌دات)(أقوال أهل الإسلام فی الحكم علی
الرافضة)(وه‌رگ‌پ) وه‌ ده‌شل‌ین به‌وانه‌ش وتراوه‌ له‌ شوینکه‌وتوو‌ه‌کانی ئیمامی عه‌لی که‌ حوکمی مو‌ع‌او‌یه‌ی
کور‌ی ئه‌بو سو‌فیانیان ره‌تکرده‌وه‌ و پ‌ی رازی نه‌بوون، واته‌ ره‌فزیان کرد، والله‌ أعلم(م. ئیمام عبد الله)

^{٤٥} شیخ ابن عثیمین ده‌فه‌رمو‌ئ: ناصیه‌کان(النواصب) ئه‌وانه‌ن که‌ د‌زایه‌تی خانه‌واده‌ی پ‌یغه‌مبه‌ر ﷺ
ده‌که‌ن و به‌ناشرینی قسه‌یان له‌باره‌وه‌ ده‌که‌ن و جوینیان پ‌یده‌ده‌ن، ئه‌وان پ‌یچه‌وانه‌ی رافیزه‌ن.(شرح
الواسطیة_ج٢_٢٨٣). وه‌ شیخ‌ول‌ئیس‌لام ده‌فه‌رمو‌ئ ئه‌ه‌لی سوننه‌ و جه‌ماعه‌ به‌پانه‌ت ده‌که‌ن له‌ ریگه‌ی
ناصبه‌کان ئه‌وانه‌ی ئازاری خانه‌واده‌ی پ‌یغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌ده‌ن به‌ قسه‌ یان کرده‌وه‌یه‌ک(العقیده
الواسطیة)(وه‌رگ‌پ)

^{٤٦} نونیه‌ القحطانی

عهلى دوو كۆمهل دهچنه ناو ئاگره وه، يه كيكيان به خيلافه تي عهلى رازى نيه (كه ناصيبه كانن)، وه دووهميان عهلى به خواى دووهم داده نين).^{٤٧}

له گهل ئه وه شدا هه مان قسه ي پيغه مبه ر ﷺ دووپاتده كه ينه وه: (وَمَنْ بَطَّأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ)^{٤٨} واته: ههركه سيك كاروكرده وهى ناته واو بىت ئه وا بيگومان نه سه ب و بنه ماله و ره چه له ك فرياي ناكه ويىت.

وه به رين لهو كه سهى كوفر دهكات و شه ريعه ت داده نى، يان هه لده گه رپته وه له دين و لاده دات له رپى راست، جا هه ركپيه ك بى.

وه له باسى ناكوكى نيوان هاوه لان (ره زاي خويان له سه ر بى) قسه ناكه ين^{٤٩}، چونكه ئه وان لهو ناكوكيه دا، له نيوان موجته هيدىكن كه پيكاويه تي و موجته هيدىك كه نه پيكاوه، بو هه نديكيان يه ك پاداشت هه يه و بو هه نديكيشيان دوو پاداشت.

^{٤٧} ئه وه ره مووده ي كه ئيمامى عهلى رپوايه تي كردووه له پيغه مبه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) كه ره موويه تي: (سيأتي بعدي قوم لهم نبي يقال لهم الرافضة فإذا لقيتموهم فاقتلوهم فإنهم مشركون ، قلت يا رسول الله ما العلامة فيهم قال يقرضونك بما ليس فيك ويطعنون على أصحابي ويشتمونهم) ئه م ره مووده لاوازه و سه حيج نيه، هه ر چه نده زورپك له زانايانى ئه هلى سوننه وهك ئيمامى به يه قى و جگه له ويش باسيان كردووه و شايه تي راستى و متمانه ي سه نه ده كه يان كردووه، به لام شيخ ئه لبانى ره موويه تي سه حيج نيه له كتيبى (ظلال الجنة) به ژماره ي (٩٨٠) والله أعلم. (م. ئيمام عبد الله)

^{٤٨} رواه مسلم وأحمد والترمذي وابن ماجه والدارمي.

^{٤٩} هه نديك به ناو موجته هيدى گومراكه ر (لاى دهرويشه كان موجته هيدن!!!) زور بي شه رمانه له ناو ئاپوراى دهرويشه كانيان فيربوونه قسه به گه وره سه حابه كانى وهك معاوية رضي الله عنه ده لپن بو رازيكردى رافيزه كافر هه كانى ئه وه ديو سنوور!!! (وه رگپ)

قل خير قول في صحابة أحمد وامدح جميع الال والنسوان

دع ما جرى بين الصحابة في الوغى بسيو فهم يوم التقى الجمعان

فقتيلهم منهم وقاتلهم لهم وكلاهما في الحشر مرحومان

لا تقبلن من التواريخ كل ما جمع الرواة وخط كل بنان^{٥٠}

واته(باشترین قسه بکه ده باره ی هاوه لانی نه حمه د)مه به ستی پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله، وه هه موو ئالی پیغه مبه روژنانی مه دح بکه، واز له وه بیینه که له نیوان هاوه لان پرویدا له جهنگ، له ورؤژه ی هه ردوو کومه لیان به شمشیر پرو به پرووی یه کتر بوونه وه، کوژراو و بکوژیان هه ره له وانن، وه هه ردوو کیشیان له رؤژی حه شردا خوی گه وره به زهی پییان دیته وه، هه موو نه وه باوه رپمه که که له میژوو، راوییه کان کویان کردوته وه و په نجه کانیش نووسیویانن).

وه له گه ل نه وه شدا پاریزراو(معصوم) نین له هه له، به لام نه وان هه روه کو پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله پیمانی راگه یاندوو: باشترینی سه ده کانن^{٥١}، وه مشتیک که هاوه لان خیری پیبکه ن باشتره له نه ندازه ی چیا ی ئو حود له زیر له وانه ی پاش هاوه لان ده ی به خشن^{٥٢}.

^{٥٠} نونیه القحطانی

^{٥١} عِمْرَانُ بْنُ حُصَيْنٍ رضی الله عنه ده گپرته وه که پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله فه رموویه تی: (إِنَّ خَيْرَكُمْ قَرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ) (متفق عليه) واته: باشترینتان سه ده ی منن، دواپی نه وانه ی به دوا یاندا دین(واته دوا ی هاوه لان)، دواپی نه وانه ی به دوا یاندا دین، دواپی نه وانه ی به دوا یاندا دین(وه رگپر)

^{٥٢} نه بو هو ره پره رضی الله عنه ده گپرته وه که پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله فه رموویه تی: (لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي، لَا تَسُبُّوا أَصْحَابِي. فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ أَنْفَقَ مِثْلَ أُحُدٍ ذَهَبًا مَا أَدْرَكَ مُدَّ أَحَدِهِمْ وَلَا نَصِيفَهُ) (متفق عليه) واته: =

وه پشتیوانانی دین(أنصار الدین)مان هه موو کات خوښدهوئ تا رۆژی دواي، نزيک و دووريانمان خوښدهوئ، ئه وهی بيناسين و ئه وهی نه بيناسين و، ئه و خوښه ويستيه زياني پيښاگات ئه گه ر نه يانناسين.

به رائهت له هيجيان ناکهين يان دژايه تيان ناکهين و مامه لهی غه يری موسولمانان يان له گه ل ناکهين، به لکو پشتيان ده گرین و بۆيان ده پارئينه وه له خواي گه وره و سهريان ده خهين و، هه و ئی بئ وچان ده دهين بۆ ئه وهی بيهينه يه کيک له وان.

رۆژی دوايی (أليوم الآخر)

وه باوه رمان به تاقیکردنه وه (فتنة)ی گۆر و، به نيعمه ته کانی بۆ باوه رداران و، باوه رمان به سزای گۆر هه يه بۆ ئه و که سه ی شايانی بئ، هه روه کو له پيغه مبه ره وه ﷺ به (تواتر) پيمان گه يشتووه و، گوی به ته ئويله کانی ئه هلی بيدعه نادهين و، له و باره وه خواي گه وره ده فه رمووی: ﴿النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾ (غافر: ٤٦) واته: به يانيان و ئيواران ده بريڻه ديارى ئاگرى دۆزه خ رۆژيکيش قيامهت هه لده ستيت (فه رمان ده درئ) دارو ده سته ی فيرعه ون بخه نه سه خترين سزاوه.^{٥٣}

=جنيو مه دهن به يارانی من، جنيو مه دهن به يارانی من، سویندم به و که سه ی گیانی منی به ده سته گه ريه کي له ئيوه به نه ندازه ی (أحد) زيڤ بکات به خيڤر، ناگات به مشتی يه کي له وان و، به نيوه ی مشتیکيش.(وه رگيڤر)

وه زهیدی کوری ثابت ده‌گیژته‌وه که پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (فَلَوْلَا أَنْ لَا تَدَافِنُوا لَدَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُسْمِعَكُمْ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ الَّذِي أَسْمَعُ مِنْهُ). ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بِوَجْهِهِ فَقَالَ: (تَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ....)(رواه مسلم) واته: ئە‌گەر له‌به‌رئه‌وه نه‌بی‌ت که نه‌وه‌کو یه‌کتر نه‌نیژن، له‌خوا ده‌پارامه‌وه که‌ده‌نگی سزای ناو گوڤ وه‌ک من ببیستن. پاشان پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) روی تی‌کردین و فه‌رموی: په‌نا بگرن به‌خوا له‌سزای ئاگر.....

وه له‌وه‌فه‌رمووده درێژه‌ی که ئیمام ئە‌حمەد و ئە‌بو داوود له‌به‌رائی کوری عازەب رپوایه‌تیان کردووه، که پیغه‌مبه‌ر ﷺ له‌بارە‌ی ئە‌و باوه‌رداره‌ی وه‌لامی دوو فریشته‌که ده‌داته‌وه له‌گوڤه‌که‌یدا فه‌رموویه‌تی: (... فینادی مناد من السماء أن صدق عبدي، فافرشوه من الجنة، وألبسوه من الجنة، وافتحوا له بابا إلى الجنة، قال: فيأتيه من روحها وطيبها، ويفسح له في قبره مدّ بصره)^{٥٤} واته: ئینجا بانگه‌ریک له‌ئاسمان بانگه‌دە‌کات که به‌نده‌که‌م راستی وت، له‌به‌هه‌شت جی‌ی بۆ ئاماده‌بکه‌ن و، پۆشاک‌ی به‌هه‌شتی له‌به‌ر بکه‌ن و، ده‌رگایه‌کی‌شی بۆ بکه‌نه‌وه به‌ره‌و به‌هه‌شت. فه‌رموی پاشان له‌بۆن و به‌رامی به‌هه‌شتی بۆ دی و، گوڤه‌که‌ی به‌قه‌د مه‌ودای بینینی بۆ فراوان ده‌کری.

^{٥٤} صحیح: رواه أبو داود برقم (٤٧٥٣) و صححه الألباني رحمه الله في صحيح الترغيب والترهيب للمنذري.

وه تاقیکردنه وهی گۆر، پرسپاری مونکەر و نه کپره که پرسپار له بهنده ده کهن ده باره ی په روه ردگاری و دینه که ی و پیغه مبه ره که ی ﷺ، جا خوی گه وره باوه پداران دامه زراو ده کات به وته ی جیگیر^{٥٥}...

خوایه ئه ی پشتیوانی ئیسلام و موسوڵمانان دامه زراومان بکه به وته ی جیگیر له ژیا نی دنیا و ژیا نی کو تای.

به لام کافران له وه لامی سی پرسپاره که دا ده ئین: (ها؟! ها؟! نازانم)، وه مو نافق و ئه و که سه ی له دینی خو ی شوینکه وتووی زۆرینه یه ده ئین: (نازانم! گویم لی بوو خه لک قسه یه کیان ده کرد منیش دهم وته وه).

بارودوخی به رزه خ له کارو باره په نهانه کانه ته نها مردوو ه که هه ستی پیده کات و، به ههسته کانی ژیا نی دنیا ناتوانی هه ستی پیبکری، له بهر ئه وه

---

^{٥٥} واته: (القول الثابت) خوی گه وره ده فه رمو ی ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ (ابراهیم: ٢٧). (وه رگپ) به رانی کو پی عازهب ده گپرتته وه کاتی دابه زینی ئه م ئایه ته پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فه رمو ی: (إن المسلم إذا سئل في القبر فشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله صلى الله عليه وسلم فذلك قول الله عز وجل يثبت الله الذين آمنوا بالقول الثابت). واته: موسوڵمان نه گه ر پرسپاری لی کرا له ناو گۆر دا، شایه تی ئه دات هیچ خوایه ک نییه به هه ق شیاوی به ندایه تی بو کردن بی ت جگه زاتی پیروزی الله، وه (محمد) یش پیغه مبه ر و ره وانه کراوی ئه وه، ئه وه وته که ی خوی گه وره یه (دایان ئه مه زینیت خوی گه وره ئه وانه ی ئیمانیا ن هی نا به وشه ی دامه زراو).... ئه مه له سه رسزای گۆر دابه زی). صحیح: ئیما می ئه بو داود رپوایه تی کردوو به ژماره ی (٤٧٥٠) وه ئیما می نه سائی و جگه له وانیش رپوایه تیا ن کردوو، شیخ ئه لبانی ره حمه تی خوی له سه ربی ت پله ی صه حی ی پیداو، و فه رموو ده که صه حیحه (السلسلة الصحيحة) (٣٩٦٣). (م. ئیما م عب د الله)

باوه پھینان پئی یه کیکه له و شتانهی، که باوه پدار به په نهان جیاده کاته وه له به دروخه ره وهی په نهان.^{۵۶}

وه باوه پمان به نیشانه کانی رۆژی دواپی ههیه که خوی گه وره له کتیبه کهیدا باسی کردووه و، پیغه مبه ره کهی ﷺ له سوننه ته کهیدا باسی کردووه، له ده رکه وتنی ده ججال به شیوهیه کی راسته قینه، بئ ئاوردانه وه مان بو ته ئویله کانی ئه هلی بیدعه، ئه گه رچی باوه پمان وایه که له ره گه زی فیتنه ی ده ججال له هه موو سه رده می کدا ههیه، تا کاتی ده رکه وتنی دی به شیوهیه کی راسته قینه و، باوه پمان به دابه زینی عیسی کوری مه ریه م (علیه السلام) ههیه هه ر ئه ویشه که ده ججال ده کوژی، وه باوه پمان به هه لاتنی خور له خورئاوا و، به ده رچوونی ئاژه لی زه وی (دابة الأرض)^{۵۷} و ته واوی ئه و نیشانه ههیه که خوی گه وره یان پیغه مبه ره کهی ﷺ هه واییان داوه له باره یان.^{۵۸}

^{۵۶} خوی گه وره له باره ی ژبانی به رزه خه وه فه رموویه تی: ﴿وَمِنْ وَرَائِهِمْ بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ (المؤمنون: ۱۰۰)، هه ندیک له زانایان فه رموویانه دۆزه خ جیهانی سییه مه پاش ئه وهی مرؤف ژبانی دنیا به جیده هیلی ئه چیته به رزه خه وه، وه وتراوه به رزه خ واته په رده له نیوان ژبانی ئه م دنیا و ئه و دنیا و، رۆحه کان له م ژبانه دا کوئه بنه وه، ئه وهی چاکه کار بئ ئه پارێزری، ئه وهشی خراپه کار بئ سزا ئه درئ والله أعلم (م. ئیمام عبد الله)

^{۵۷} خوی گه وره ده فه رمووی ﴿وَإِذَا وَقَعَ الْقَوْلُ عَلَيْهِمْ أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ أَنَّ النَّاسَ كَانُوا بِآيَاتِنَا لَا يُوقِنُونَ﴾ (النمل: ۸۲) وه له خویندنه وهیه که به ﴿تُكَلِّمُهُمْ﴾ هاتووه واته: برینداریان ده کا. سه باره ت به شیواز و چۆنییه تی هیچ فه رموودهیه کی سه حیح نییه به لام باوه پمان به وه ههیه که: ئاژه لیکی راسته قینهیه و قسه له گه ل خه لکی ده کا و له زه وییه وه ده رده چی (کو تایی جیهان_ د. محمد العریفی لا ۴۸۵ و ۴۸۶) (وه رگپر) وه ئیبن عه بباس فه رموویه تی جووری ئه م ئاژه له دیاری نه کراوه و، هه رکه س شتیک بلئ ئه وه قسه ی خویه تی (م. ئیمام عبد الله)

^{۵۸} زانایان به نیشانه کانی هاتنی دوا رۆژ ده لێن (أشراط الساعة)، ئه مهش دوو جووره: =

وه باوه پمان ههيه به زيندوو بوونه وه له دواى مردن و، باوه پمان به پاداشتى كرده وه كان له رۆژى دواى و، وهستان له به رامبه ر په روه ردگار و، لى پچينه وه و، خویندنه وهى كتيى كرده وه كان و، ته رازوو ههيه، خواى گه وره دهفه رمووى: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾ (المؤمنون: ١٦) واته: له پاشان بىگومان ئیوه له رۆژى دوايدا زيندوو ده كړينه وه. جا خه لكى هه لده ستنه وه و ده وهستن و بو په روه ردگارى جیهانیان، پيپه تی و پروت و به خه ته نه نه كراوى.. خواى گه وره دهفه رمووى: ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ (الأنبياء: ١٠٤) واته: يه كه م جار چوڼ دروستان كرد (به پروت و قووتى) (پاش مردنیش) ئه و (دروست كړنه) دووباره ده كه ينه وه ئه وه به لى نيكه (جى به جى كړنى) له سه ر ئيمه يه بىگومان ئيمه (ئه و به لى نه) به دى دينين. وه خواى گه وره دهفه رمووى: ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ﴾ (الأنبياء: ٤٧) واته: وه ئيمه داده نيىن ته رازوو ه كانى داد په روه رى (كه كرده وهى پى ده كيشرى) له رۆژى قيامه تدا ئينجا هيچ كه س كه مترين

• نيشانه گه وره كان، كه ژماره يان (١٠) يه هه روه كو له فه رمووده كهى ئيمامى موسليما هاتوه.

• نيشانه بچوو كه كان، كه زانايان فه رموويانه نزيك ده بېته وه له (٢٠٠) نيشانه.

هه نديك له م نيشانانه پرويانداوه وهك هاتنى كوټا پيغه مبهرو وه ستانى وهى، ئه مه ش بو خوى يه كيكه له نيشانه گه وره كان و، هه نديكيان له كوټايى دونيادا پرووده دن، وهك ته قينه وهى بوړكانه كان يان دهركه وتنى شاخه ئالتوونيه كه (م. ئيمام عبد الله)

سته می لئ ناکرئ با قورسی (کرده وه که ی) به قه دهر تۆو خه رته له یه کیش بیت
ئیمه ده پینین و به سه که ئیمه (خوا) ژمیریار بین.

وه باوه رمان به چه وزی پیغه مبه رمان ﷺ له گۆره پانی قیامت هه یه و،
ئاوه که ی له شیر سپیتره و له هه نگوین شیرینتره و، په رداخه کانی ژماره یان
هینده ی ئه ستیره کانی ئاسمانه، درژییه که ی به قه د یه ک مانگه رپیه ،
هه روه ها پانییه که شی به هه مان شیوه، ئه وه ی یه ک جار لئی بخواته وه هه رگیز
تینوو نابیته وه...

خوایه ئه ی پشتیوانی ئیسلام و موسولمانان قه دهغه و بیبه شمان نه که ی
لئی.

وه هه ندیک کۆمه ل له ئوممه تی موحه ممه د ﷺ له چه وزه که
دوورده خرینه وه و، قه دهغه ده کرین له هاتنه سه ر چه وزه که له رۆژیکدا که
خۆر تییدا نزیکه دبیته وه له سه ری به نده کان، هه تاوه کو ئاره قه ی خه لکی به
قه د کرده وه کانیاں ده بئ، هه ندیکیا تا گۆزینگیاں ده بئ، هه ندیکیاں تا
چۆکیان و، هه ندیکیاں تا ناوقه دیاں ده بئ و، تییا ندا یه خه ریکه ئاره قه که ی
نقومی بکات.

وه له وه که سانه ی که قه دهغه ده کرین له م چه وزه و دوورده خرینه وه^{۵۹}،
پشتیوانانی کاربه دهسته زالمه کانن، ئه وانیه ده چنه لایان و درۆکانیاں به

^{۵۹} پیغه مبه ر ﷺ ده قه رمووی: (صنفان من امتی لا یردان علی الحوض : القدیة والمرجئة) وفي لفظ (علی الحوض) وفي لفظ زاد (ولا یدخلان الجنة) واته: (دوو کۆمه له له ئوممه تی من نایینه سه ر چه وزه که ی من: مورجنیه و قه ده رییه) وه له له فزیک (ناچنه به هه شته وه) - (تهذیب الآثار للطبری: ۲۶۴۴، المعجم الأوسط

راستدادهنن و، یارمه‌تیان ده‌دن له‌سەر زوڵمه‌کانیان و، هه‌روه‌ها ئه‌و که‌سانه‌ش دوورده‌خه‌رنه‌وه که دینی خوا ده‌گۆرن یان بیدعه‌یه‌ک داده‌هین له دینی خوا و، له‌و پۆژه‌دا پیغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌فه‌رمووی: ﴿سحقا سحقا لمن بدل بعدي﴾^{٦٠} واته: دووری دووری بۆ ئه‌و که‌سه‌ی له‌داوی من دینی گۆری.

وه باوه‌رمان به‌ پردی دانراو له‌سەر پشته‌ی دۆزه‌خ هه‌یه، که ئه‌و پرده‌یه له نیوان به‌هه‌شت و دۆزه‌خه، خه‌ڵکی به‌سه‌ریدا تیپه‌ر ده‌بن به‌گۆیره‌ی کرده‌وه‌کانیان، هه‌یانه له‌ چاو ترووکانیک به‌سه‌ری تیپه‌ر ده‌بن، هه‌یانه وه‌ک برووسک تیپه‌ر ده‌بن، هه‌یانه وه‌ک با تیپه‌ر ده‌بن، هه‌یانه وه‌ک ئه‌سپسوار تیپه‌ر ده‌بن و، هه‌یانه وه‌ک وشترسوار و، هه‌ندیکیان به‌ غاردان به‌سه‌ریدا تیپه‌ر ده‌بن و، هه‌ندیکیان به‌ پۆشتن به‌سه‌ریدا ده‌رۆن و، هه‌ندیکیان به‌ خۆشانندن له‌سەر سک به‌سه‌ریدا ده‌رۆن، وه هه‌ندیکیان به‌ خێرای فرێده‌درینه‌ ناو دۆزه‌خ چونکه له‌سەر پرده‌که قولا ب هه‌یه خه‌ڵکی ده‌رفینن به‌ گۆیره‌ی کرده‌وه‌کانیان، جا ئه‌وه‌ی به‌سه‌ر پرده‌که تیپه‌ری ئه‌وا ده‌چێته به‌هه‌شت و رزگار ده‌بن...

للطبراني: ٤٢٩٩، السنة لابن أبي عاصم: ٧٩٢، شرح أصول الاعتقاد: ٩٢٣، القضاء والقدر للبيهقي: (٣٥٨)= (وه‌رگێڕ) فه‌رمووده‌که شی ئه‌لبانه له (السلسلة الصحيحة) به‌م له‌فه‌ (صنفان من أمتي لا يردان علي الحوض القدري والمرجئة)) پله‌ی سه‌حیحی پێداوه به‌ ژماره‌ی (٢٧٤٨). به‌لام به‌م له‌فه‌یان مه‌زوعه و درۆیه: (صنفان من أمتي لا تنالهما شفاعتي القدري والمرجئة قلت يا رسول الله ما المرجئة قال قوم يزعمون أن الايمان قول بلا عمل قلت ما القدري قال الذين يقولون المشيئة إلين). السلسلة الضعيفة (٦٦٢). (م. نيمام عبد الله)

^{٦٠} متفق عليه وفي لفظ (لمن غير بعدي)

خوايه ئه‌ی پشتیوانی ئیسلام و موسوّلمانان رزگارمان بکه له ئاگر.

جا که به‌سه‌ریدا تیده‌په‌رن، له شوینیک ده‌وه‌ستینین له نیوان دۆزه‌خ و به‌هه‌شت، جا تۆله‌ی هه‌ندیکیان له هه‌ندیکیان ده‌سه‌نرێته‌وه، پاشان که پاک و خاوین کرانه‌وه‌ رێیان پێ ده‌دری بچنه به‌هه‌شته‌وه.

وه یه‌که‌م که‌س له ده‌رگه‌ی به‌هه‌شت ده‌چێته ژووره‌وه موحه‌ممه‌ده ﷺ و، یه‌که‌م ئوممه‌تیش له‌ناو ئوممه‌ته‌کان که ده‌چنه به‌هه‌شته‌وه ئوممه‌ته‌که‌ی نه‌وه ﷺ.

وه باوه‌رمان به به‌هه‌شت و دۆزه‌خ هه‌یه و، هه‌ردووکیان دروستکراون و له‌ناوناچن (ته‌نها ئه‌گه‌ر ویستی له‌ناوچوونی ئاگری یه‌کخواپه‌رستان هه‌بێ) و، خوای گه‌وره‌ بۆ هه‌ر یه‌کیک له به‌هه‌شت و دۆزه‌خ خه‌لکی شیاوی دروستکردووه، جا ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره‌ بیه‌وی ده‌یخاته به‌هه‌شت به‌فه‌زلی خۆی و ئه‌وه‌شی بیه‌وی ده‌یخاته دۆزه‌خ به‌دادی خۆی.

وه به‌هه‌شت جێی کامه‌رانی و نازو نیعمه‌ته‌که‌ خوای گه‌وره‌ بۆ باوه‌ردارانێ ئاماده‌کردووه، له نیشته‌گه‌یه‌کی په‌سه‌ندان لای پاشایه‌کی به‌ده‌سه‌لاتی توانا^{٦١}، ئه‌و به‌هه‌شته‌ نازو نیعمه‌تی جو‌راوجو‌ری وای تیدایه‌ که هه‌یچ چاوێک نه‌یبینیووه و هه‌یچ گوێیه‌ک نه‌یبیستووه و به‌دڵی هه‌یچ که‌سه‌شدا نه‌هاتووه که چۆنه‌ و چۆن نییه، خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووی: ﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (السجدة: ١٧) واته: ئینجا هه‌یچ که‌س

^{٦١} ﴿فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ﴾ (القمر: ٥٥)

دووهمیان: شه فاعهت بۆ ئهوانه دهکات که شایه نی بههشتن و ئه هلی بههشتن تا بچنه بههشتهوه، ئهم دوو شه فاعهته واته یه کهم و دووهم تایبهتن به پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله ۶۲.

سییه میان: شه فاعهت بۆ ئهوانه دهکات که شایه نی دۆزهخن له یه کخوایه رستان، تا دهره یئرین، یان نه خرنه ئاگره وه، ئه و جوړه شه فاعهته بۆ پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله و، گشت پیغه مبه ران (علیهم السلام) و، راستگو یان و شه هیدان و ئهوانه یه که خوای گه و ره ریان پیده دات شه فاعهت بکه ن، جا پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله شه فاعهت بۆ ئهوانه دهکات که شایه نی ئاگرن تا نه چنه ناوییه وه و، شه فاعهت بۆ ئهوانه دهکات که چوونه ته ناوییه وه تا دهره یئرین.

وه خوای گه و ره هه ندیک خه لک بی شه فاعهت دهرده یئیت به فه زل و ره حمه تی خو ی و، فه زل یکیشی له بههشت ده میئیه وه، که خوای گه و ره خه لکانیک بۆ ئه و فه زله به دیده هیئیت و ده یان خاته بههشته وه.

باوه ره یئنان به شه فاعهت، تایبه تمه ندیه که خو مانی پی جیاده کهینه وه له خه واریج که ده لئین ئه نجام ده رانی تاوانه گه و ره کان (أهل الكبائر) به نه مری له دۆزه خ ده میئنه وه.

وه باوه رمان به وه هه یه که باوه رداران په و ره دگاری خو یان له پوژی دوای و له بههشته یش ده بین، هه و ره کو ده فه ره مو ی: ﴿وَجُوهٌ یَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ

۶۲ وه پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله شه فاعهت یکی تری تایبه تی هه یه، ئه ویش بریتیه له شه فاعهت کردنی بۆ سوک کردنی سزا له سه ره ئه بو طالیی مامی، هه و ره کو له فه ره مووده دا جیگیریه وه.

(۲۲) إِيَّايَ نَظِرَةً (۲۳) ﴿القيامة﴾ واته: زۆر پوخسار لهو پۆژهدا گهشاوهن. ته ماشای پهروهردگاریان دهکهن.

ههروهها به (تواتر) له پیغه مبهروهه ﷺ هاتووه، که باوهرداران له رۆژی دوایدا پهروهردگاری خویان دهبینن ههروهکو چۆن مانگ دهبینن له شهوی چواردە و قهدهغه ناکرین له بینینی پهروهردگاریان و، پهروهردگاری خۆمان ناچووینن به هیچ له دروستکراوهکانی و، ئەو لیکچوواندنه ی ئیره لیکچوواندنی بینینه به بینن به شیوهیهکی پوون و راستهقینه و بئ پهرده، نهک لیکچوواندنی بینراو به بینراو، جا ئەوهی بهرچاوپوونی و باوهری نه بئ بهو بینینه، شایه نی ئەوهیه که له م نيعمه ته قهدهغه بکری له رۆژی فراوانی (یوم المیزید)، له گه ل ئەوهشدا خوی گهوره چاوهکان په ی پئ نابهن و ناتوانن بیبینن به لام ئەو هیزی بینن و چاوهکان دهبینن خوی گهوره دهفهرمووی: ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ﴾ (الأنعام: ۱۰۳)، ئیمه تهها ئەوهمان جیگیرکرد که خوی گهوره جیگیری کردووه له ته ماشاکردن بۆی و، ئەوهش که پیغه مبهر ﷺ جیگیری کردووه له بینینی باوهرداران بۆ خواکهیان و، ته ماشاکردن و بینن غهیری په ی پئ بردن، جا سنوورهکانی خوا مه بهزینه و، دهقهکانی وه حی به شیوهیهکی لیکمه دهوه که ئەو مانایه هه لنه گرن و، هیچ شتیکی لی رەت مه که وه و له کار مه خه با تووشی له ناوچوون نه بی.^{۶۳}

^{۶۳} جه همیهکان ده لئین هه رگیز خوی گهوره نابینری، نه له م دنیا و نه له دنیا، به لگهشیان ئەوهیه که خوی گهوره به پیغه مبهر موسا دهفهرمووی ﴿لن ترانی﴾ واته: موسا تۆ من نابینی. ئەوان ده لئین ئەمه گشتیه و ههردوو دنیا دهگریته وه، ئەمهش ته ئویلکی فاسیده، به لکو بیروباوهری ئەهلی سوننه و جه ماعه ئەوهیه که شیخ ئەبو موحه ممه د فهرمووی (م. ئیمام عبد الله)

له بهرهمه کانی باوهړه پېنان به رۆژی دواي:

- نه نجامدانی کار و کرده ووی دروست بو به ده سته پېنانی نه ووی که خوی گه وره بو باوهړدارانی ناماده کردووه و، پژگار بوون له ووی که خوی گه وره ههړه شوی پې له کافران و یاخیبووان کردووه.
- نارامگرتی موسو لمان و دلته نگ نه بوونی له بهر له ده سته دانی مالی بېنرخي دنیا و، نارامگرتی له سهر نه و نازار و به لا و موصیبه تانه ی که له سهر باوهړ و بانگه واز و جهاده که ی تووشی ده بې، چونکه تکاخوازی قهره بووی رۆژی دواي و نيعمه ت و پاداشته کانيه تی.
- جگه له وانه بهرهمی زوری هه یه، باوهړه پېنان به و رۆژه تهنه چنه د باسیکی ناسینی زانستی نییه _ هه روه کو زوریک له خه لکی وای داده نیئ، به لکو به پراستد انان و، دان پې دانانیکه پالده نی به ره و کارکردن بو نه و رۆژه.

قه‌دهر (القدر)^{٦٤}

وه باوه‌رمان به قه‌دهر هه‌یه، خێر و شه‌پی و، خوای گه‌وره
دروستکراوه‌کانی دروستکردوو و ئه‌ندازه‌ی بۆ داناون و ئه‌جه‌لیشی بۆ داناون
و، زانیویه‌تی چی ده‌که‌ن پێش ئه‌وه‌ی دروستیان بکا، ئه‌وه‌ی بووه و ده‌بێ
هه‌مووی زانیوو و، ئه‌وه‌ش ده‌زانێ که نابێ و، ئه‌گه‌ر ببووايه ده‌یزانی چۆن
ده‌بێ.

هه‌ردوو رێیه‌که‌ی به‌به‌نده‌کانی نیشانداوه^{٦٥}، جا فه‌رمانی پێ کردوون به
ملکه‌چکردن بۆی و، قه‌ده‌غه‌ی کردوون له‌سه‌رپێچیکردنی و، هه‌موو شتێک
به‌ویست و ته‌قدیری ئه‌و ده‌بێ.

وه‌ویستی ئه‌و دیته‌جێ، به‌نده‌کان هه‌یج ویستیکیان نییه (ته‌نها ئه‌وه نه‌بێ
که خوای گه‌وره بۆیانی ویستوو) جا ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره بۆیانی ویستی
ده‌بێ و ئه‌وه‌ی ئه‌و نه‌یه‌وێ نابێ، کێ بووئ هه‌دايه‌تی ده‌دات و، ده‌ی پارێزێ و
پزگاری ده‌کات به‌فه‌زلی خۆی، وه‌ کێ بووئ گوهرای ده‌کا و، به‌ده‌به‌خت و بێ
پشتیوانی ده‌کا به‌دادی خۆی، وه‌ هه‌موو به‌نده‌کان له‌ویستی ئه‌و له‌نیوان
فه‌زلی و دادی ئه‌و دین و ده‌چن، که‌س فه‌رمانی ئه‌وی پێ په‌تناکرێته‌وه و،

---

^{٦٤} له‌فه‌ره‌هه‌نگه‌ کوردیه‌که‌ندا قه‌ده‌ر به‌چاره‌نووس وه‌رگێژدراوه (م. ئیمام عبد الله)

^{٦٥} خوای گه‌وره ده‌فه‌رموو: ﴿أَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ (٨) وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ (٩) وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ (١٠)﴾ (البلد)
واته: ئایا دوو چاومان نه‌داوه‌تی؟ وه‌ زمانیک و دوو لێومان پێ نه‌داوه‌؟ وه‌ پێ ی چاک و خراپمان نیشان
نه‌داوه‌؟ (وه‌رگێژ)

هه‌رحوكم و بریارێك خوا دهیدا هیچ كه‌سیك ده‌سه‌لات و توانای نیه رێگری
بكاو رەتی بکاته‌وه^{٦٦} و، كه‌س به‌سه‌رفه‌رمانی ئه‌ودا زال نابێت.

ما للعباد عليه شيء واجبٌ   كلا ولا سعيٌ لديه ضائعٌ

إن عذبوا فبِعَذَابِهِ أو نَعَمُوا   فبِفَضْلِهِ وهو الكبيرُ الواسعُ

واته: به‌نده‌كان هیچ شتیکی واجبیان له‌سه‌ر خوا نییه، نه‌خێر وه هیچ
هه‌وڵ و کۆششێک لای ئه‌و فه‌وتاو نییه، گه‌رسزا بدرێن به‌ دادی ئه‌وه‌یان
ئه‌گه‌ر بخرێنه‌ نازو نیعمه‌ته‌وه، ئه‌وا به‌ فه‌زلی خۆیه‌تی و هه‌ر ئه‌وه‌ (الكبير
الواسع).

وه‌ خێر و شه‌ر له‌ چاره‌ی به‌نده‌کاندا نووسراون.

وه‌ خوای گه‌وره‌ داوای له‌ به‌نده‌کانی نه‌کردووه‌ ته‌نها ئه‌وه‌ نه‌بێ كه‌ له‌
توانایان دایه‌ و، هیچ هیژ و توانایه‌ك نییه‌ ته‌نها به‌خوا نه‌بێ، واته‌ كه‌س
توانای نییه‌ و، كه‌س ناتوانی خۆی له‌ سه‌رپێچیکردنی خوای گه‌وره‌ لابدا

---

^{٦٦} خوای گه‌وره‌ ده‌فه‌رمووی: ﴿وَاللَّهُ يَحْكُمُ لَا مُعَقَّبَ لِحُكْمِهِ﴾ (الرعد: ٤١) كه‌س ناتوانی به‌ فه‌رمانی خوای
گه‌وره‌ دابجێته‌وه‌ و به‌ هه‌واو ئاره‌زووی خۆی لێ وەرگرێ و پەتی بکاته‌وه‌ هه‌روه‌کو له‌ دینی دیموکراسیدا باوه
هه‌موو بریارێك ده‌بێ به‌ ده‌نگدانی زۆرینه‌ی په‌رله‌مان بێ ئه‌گه‌رنا نابێته‌ یاسا، جا ئه‌و بریاره‌ گه‌ر ئایه‌ت و
فه‌رمووده‌ی خوای گه‌وره‌ و پێغه‌مبه‌ره‌كه‌شی بن، له‌ناو هۆلی په‌رله‌مان ده‌سه‌لاتی ئه‌و په‌رله‌مانتاره‌ موشریکانه‌
له‌ سه‌رووی ده‌سه‌لات و شه‌ریعه‌تی خوای گه‌وره‌یه‌ و حه‌لال ئه‌وه‌یه‌ كه‌ ئه‌وان به‌ حه‌لالی داده‌نێن ئه‌گه‌رچی
خوای گه‌وره‌ حه‌رامی کردبێ و حه‌پامیش ئه‌وه‌یه‌ كه‌ ئه‌وان به‌ حه‌پامی داده‌نێن ئه‌گه‌رچی خوای په‌روه‌ردگار به‌
حه‌لالی دابێ، جا ئه‌وه‌ی ده‌نگیان پێدا له‌ هه‌لبژاردنه‌كان ئه‌وا ئه‌و پالێوراو و په‌رله‌مانتارانیه‌ی کردووه‌ به‌
خوای خۆی و په‌رله‌مانتار و پالێوراوانیش رازی بوونه‌ به‌و خوایه‌تی کردنه‌ به‌سه‌ر ئه‌و ده‌نگده‌رانه‌ (وه‌رگێڕ)

تهنہا به یارمہ تی ئه و نه بئ و، کهس توانای ملکه چبوونی بو خوی گه وره و دامه زراوی نییه تهنہا به سه رخستن (توفیق) ی ئه و نه بئ.

وه ههروه کو دهره نجامه کان له قه ده ری خوی گه وره ن، به هه مان شیوه هوکاره کانیش له قه ده ری خوی گه وره ن.

وه باوه ره یێنان به قه ده ر دوو پله ی هه یه و، هه ر پله یه ک دوو شت له خو

ده گری:

• پله ی یه که م: باوه ره یێنانه به وه ی خوی گه وره زانیویه تی دروستکراوه کان چی ده که ن، زانستی خوا پیش هه موو دروستکراوه کانی که وتوو، جا خوی گه وره ئه ندازه یه کی توکمه ی بو دانه، خوی گه وره ده فه رمووئ: ﴿وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ (یونس: ۶۱) واته: وه ون نابئ له پهروه ردگارت به ئه ندازه ی گه ردیله یه ک نه له زهوی و نه له ئاسماندا وه نه بچوکتی له وه گه ردیله یه و نه گه وره تر له وه (گه ردیله یه) هیچ شتیکی له مانه له پهروه ردگارت بزر نابئ و له ناو پهراویکی ئاشکرادان. ههروه ها ده فه رمووئ: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾ (الفرقان: ۲) واته: هه موو شتیکی دروسکردو ئه ندازه گیری ته واویشی بو کرد. وه ده فه رمووئ: ﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا﴾ (الأحزاب: ۳۸) واته: وه فه رمان و برپاری خوا زور به وردی پێشدی و جیبه جی ده کری.

پاشان ئەمانەى لە (اللوح المحفوظ) دا نووسیوەتەووە و، ئەندازەى
دروستکراوەکانى تێدا داناوە.

لە عوبادەى کورپى صامتەووە گێردراوەتەووە کە بە کورپەکەى خۆى وتوووە:
(يا بني! إنك لا تجد حقيقة الإيمان حتى تعلم أن ما أصابك لم يكن
ليخطئك، وما أخطأك لم يكن ليصيبك، سمعت رسول الله عليه الصلاة
والسلام يقول: "إن أول ما خلق الله القلم فقال له اكتب، قال: رب وماذا
أكتب؟ قال: اكتب مقادير كل شيء حتى تقوم الساعة"، يا بني! إني سمعت
رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: "من مات على غير هذا فليس مني")^{٦٧}
واتە: ئەى کورپى خۆم! بێگومان حەقیقەتى ئیمانەت نابێ هەتا ئەووە نەزانی کە
ئەووەى تووشت بوووە نەدەبوو تووشت نەبێ و، ئەووەش کە تووشت نەبوووە
نەدەبوو تووشت بێت، گویم لە پێغەمبەرى خوا بوو ﷺ دەیفەرموو: "به
پراستی یەكەم شت کە خوای گەورە دروستى کرد قەلەم بوو پاشان خوای
گەورە بە قەلەمى فەرموو: بنووسە، قەلەم وتی: پەروەردگارم چى بنووسم؟
خوای گەورە فەرموو: ئەندازەى هەموو شتێک تا پڕۆزى دواى بنووسە"،
ئەى کورپى خۆم! گویم لە پێغەمبەرى خوا بوو ﷺ دەیفەرموو: "ئەووەى
لەسەر غەیری ئەمە (غەیری ئەو باوەرە) بمرئ لە من نییە".

خوای گەورە دەیفەرموو: ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ (الحج: ٧٠) واتە: ئایا نازانى

^{٦٧} صحیح: رواه أحمد وأبو داود، واللفظ لأبي داود، وصححه الألباني رحمه الله في السلسلة الصحيحة،
وصحیح الترغیب والترہیب، ومشكاة المصابيح وقال حديث صحيح.

به‌پراستی خوا ده‌زانی به هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی له ئاسمان و زه‌ویدایه بی‌گومان
ئه‌وه‌ی باسکرا له کتیی (اللوح المحفوظ) دایه به‌پراستی ئه‌م (زانباریه‌ی
باسکرا) به‌لای خواوه ئاسانه.

وه ئه‌م ئه‌ندازه‌یه له هه‌ندی‌ک شوین به‌کورتیه^{٦٨} و، له هه‌ندی‌ک شوین
به‌دریژییه^{٦٩}، خوای گه‌وره چی ویستی له (اللوح المحفوظ) دا نووسیویه‌تی و،
کاتی‌ک کۆرپه‌له به‌دی ده‌هینیت پێش ئه‌وه‌ی رۆحی به‌به‌ردا بکا خوا
فریشته‌یه‌کی بۆ ده‌نیژی که فه‌رمانی پێکراوه چوار شت بنووسی، ریزقه‌که‌ی
و، ئه‌جه‌ل و، کارو کرده‌وه‌ی، وه به‌دبه‌خته یان به‌خته‌وه‌ر.

• پله‌ی دووهم: باوه‌رھینان به ویستی په‌یره‌و‌کراو (المشيئة
النافذة) و، ده‌سه‌لاتی گشتگر (القدرة الشاملة) ی خوای گه‌وره و،
ئه‌وه‌ی خوای گه‌وره بیه‌وئ ده‌بئ و، ئه‌وه‌ش خوای گه‌وره نه‌یه‌وئ
نابئ، وه له ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا هیچ جوو‌له و سره‌وتنی‌ک نابئ ته‌نها
به ویستی ئه‌و نه‌بئ و، له مو‌لکی ئه‌ودا ته‌نها ئه‌و شته ده‌بئ که خۆی
ده‌یه‌وئ.

له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا فه‌رمانی کردووه به به‌نده‌کانی که گو‌پرایه‌لی ئه‌و و
پێغه‌مبه‌رانی بکه‌ن و قه‌ده‌غه‌ی کردوون له سه‌رپێچی کردنی و، خوای گه‌وره
له‌خواترسان و چاکه‌کاران و دادپه‌روه‌رانی خو‌شده‌وئ و، له‌وانه‌ رازی ده‌بئ

---

٦٨ و ٦٩ واته ئه‌ندازه‌ی شته‌کان ته‌نها ئه‌وه‌نده‌ی نووسراوه که ویستی خوای گه‌وره‌ی له‌سه‌ره، هه‌ندی‌ک

شت له (اللوح المحفوظ) دا ئه‌ندازه‌که‌ی به‌کورتی نووسراوه و هه‌ندی‌کیش به‌دریژی نووسراوه (وه‌رگێڕ)

که باوهردههینن و کردهوه چاکهکان ئه نجامدهدن، وه کافرانی خوشناوئ و، له کوومه ئی له فهрман دهرچووان (فاسیقان) رازی نابئ و، فهрман به کاری خراپه ناکات و، رازی نییه بهندهکانی کوفر بکه ن و، فهساد و خراپه کاری خوشناوئ.

خوای گهوره دوو ویستی ههیه، ئهوانیش بریتین له دروستکردن (خلق) و فهрман (أمر) ی ئه وو، دهسه لات و شهرعی ئه و، ههروه کو ده فه رمووی: ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ﴾ [الأعراف: ۵۴] واته: بیدار بن که بهدی هینان و فهرماندان هه ر بو خوایه.

✓ ویستیکی شهرعی: که ئه ویش فهرمانه کانییه تی که له وانهیه تییدا خوای گهوره سه رپیچی له فهرمانه کانی بکری.

✓ ویستیکی قه ده ری یان گه ردوونی: هه رگیز سوننه تی خوای گه وره گوړان ولادانی نییه، خوای گه وره سه رپیچی ناکری له فهرمانی گه ردوونی قه ده ری.

یه که میان سوننه تی خوایه به شهرع و فهрман و، دوو هه میش سوننه تی ئه وه به قه زا و قه دهر.

وه کرده وه ی بهنده کان، دروستکراوی خوان و کاری بهنده کانن، بهنده کان له حه قیقه تدا بکه رن و، خوای گه وره دروستکه ری کارو کرده وکانیانه و، بهنده ش یان باوهرداره یان کافر و، باشه یان خراپ و، یان نوێژخوین و رۆژووگره ، وه بهنده کان ده سه لاتیان به سه ر کرده وه کانیاندا هه یه و

وِستیشیان هه‌یه و، خوای گه‌وره دروستکه‌ری خۆیان و ده‌سه‌لات و وِستیشیانه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ﴾ (الصافات: ۹۶) واته: وه خوا ئیوه و کرده‌وه‌کانتانی دروستکردووه. وه هه‌روه‌ها ده‌فه‌رمووی: ﴿لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ * وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ (التکویر: ۲۸ - ۲۹) واته: بۆ ئه‌و که‌سانه‌ی که بیانه‌وی به‌پێی راست دا برۆن له ئیوه. ئیوه ئاره‌زوو (ی پێی راست) ناکه‌ن مه‌گه‌ر کاتی‌ک که په‌روه‌ردگاری جیهانیان بیه‌وی. ئه‌م پله‌یه زۆرینه‌ی قه‌ده‌رییه‌کان به درۆی ده‌خه‌نه‌وه و هه‌ندیکیش له جی‌گیرکه‌ران (أهل الإثبات) زیاده‌په‌وی تێداده‌که‌ن، هه‌تاوه‌کو ده‌سه‌لات و وِستیان له به‌نده سه‌ندۆته‌وه و حیکمه‌ت و به‌رژه‌وه‌ندیان له کار و حوکه‌مه‌کانی خوای گه‌وره بردۆته‌وه‌وه.

جا ئی‌مه مامناوه‌ندین له‌نیوان جه‌برییه^{۷۰} و قه‌ده‌رییه^{۷۱}، کرده‌وه و وِسته‌کانمان دروستکراون و، مرۆف بکه‌ری کار و کرده‌وه‌کانی خۆیه‌تی به

^{۷۰} جه‌برییه (الجبریه): زنده‌پۆریان کردووه له چه‌سپاندنی قه‌ده‌رو ده‌لێن به‌نده‌کان هیچ وِستیان نییه و خوای گه‌وره پێیان ده‌کات. (شرح العقيدة الطحاوية لابن أبي العزّص ۳۷۳ و ۳۷۴) (وه‌رگێڕ)، بۆ ئه‌مه‌ش ئه‌م قاعیده‌یان دروست کردووه ئه‌لێن: (السمعة والطاعة، والكفر والإيمان، كلهم بين الاصبعتين من أصابع = الرحمن). واته: گوێپایه‌لی خوا و سه‌رپێچیکردن له فه‌رمانه‌کانی، وه ئیمان و کوفری مرۆف، هه‌موویان له نیوان دوو په‌نجه‌ن له په‌نجه‌کانی ره‌حمان. وه ئه‌لێن ئه‌م دنیا ته‌نها فلیمیکی تۆمار کراوه و ئی‌مه‌ش ته‌نها ئه‌کته‌ریکی ئه‌م فلیمه‌ین!! (م. ئی‌مام عبد الله)

^{۷۱} قه‌ده‌رییه: په‌تکه‌ره‌وانی قه‌ده‌رن و ده‌لێن: به‌نده خۆی دروستکه‌ری کاره‌کانی خۆیان بۆیه به مه‌جوسی ئوممه‌ت ناوێران چونکه مه‌جوسیش ده‌لێ چه‌ندین خالق هه‌یه. (شرح العقيدة الطحاوية ص ۳۷۴) (وه‌رگێڕ) وه ئه‌مان له دژی جه‌برییه‌کان په‌یدا بوون و، ئه‌لێن: (السمع والطاعة والكفر والإيمان كلهم بيد الإنسان) واته: گوێپایه‌لی و سه‌رپێچی کردن له فه‌رمانه‌کانی خوا و ئیمان و کوفر هه‌مووی به‌ده‌ستی مرۆفن و، ئه‌وان ده‌لێن

شیوهیه کی راسته قینه و به ئاره زووی خوئی، وه ئینسان ویست وحه زی خوئی ههیه.

ئه مانه به کورتی ئه وهیه که ئه وانهی خوا دئی پرووناک کردونه ته وه له دۆستانی خوئی پیوستیان پیه تی له م پرسه دا.

جا بنچینه ی قه ده ر نه یی خوای گه وره یه له دروستکراوه کانی، خوای گه وره ورده کاری زانسته که ی له بهنده کانی شاردۆته وه و، قه ده غه ی کردوون له وه ی به قووی لی بکوئنه وه، ههروه کو ده فهرمووی: ﴿لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾ (الانبیاء: ۲۳) واته: خوا پرسیا ری لی نا کریت له هه ر کاریک که ده ی کات به لام ئه وان پرسیا ریا ن لی ده کری. جا ئه وه ی پرسئ: خوای گه وره بو وای کرد؟ ئه وا حوکی کتیی ره تکر دۆته وه^{۷۲} و، هه ر که سیکی ش حوکی کتیب ره تبکاته وه، ئه وا کافر بووه و دۆپا و و ره نجه رۆ بووه.

ئه مه ش له بهر ئه وهیه که زانست دوو به شه:

■ زانستیکیان خوای گه وره دایبه زان دۆته ناو بهنده کانی، ئه و زانسته دیاره.

■ وه زانستییک که خوای گه وره له بهنده کانی شاردۆته وه، ئه و زانسته نادیا ره.

خوا هیچ ده سه لاتییکی نییه به سه ر کرده وه ی مرۆفه کان و، مرۆف خوئی موخه ییه ره له نیوان هه موو شتی کدا.. (م. ئیما م عبد الله)

^{۷۲} مه به ستی شیخ له کتیب (اللو ح المحفوظ) له (وه رگێر)

جا نكووٽيڪردن له زانستي ديار كوفره، وه بانگه شه كردني زانستي نادياريش كوفره و، باوهردانامه زري ته نها به قه بولكردني زانستي ديار نه بئ و، به وازهينان له زانستي ناديارو، گه پاندنه وهي بو زاناکه ي كه ليخوشبووي ميره بانه.

له بهرهمه مەکانی باوهرهيټان به قه دهر:

● باوهردار پشت به خوي گه وره ده به ستي به (توگل) يكي راسته قينه، هوکاره کان (الاسباب) به خوا دانانيټ و، پشتيان پي نابه ستي، به لکو ته نها پشت به خوا ده به ستي، چونکه هه موو شتيک له ژير ده سه لاتي خوي گه وره يه.

● وهه روه ها دنيا بووني باوهردار و بيزار نه بووني يان خه م نه خواردني له بهر نه و شتانه ي به سه ريدها ديټ و تووشي ده بيت له قه دهر ي خوي گه وره، جا خه م ناخوات و به له ده ستداني خو شي يان توو شبوون به ناخوشي، چونکه هه موو نه وانه به قه دهر ي خوي گه وره روو ده دن و، نه وه ي که تووشي بووه نه ده بوو تووشي نه بئ و، نه وه ش که تووشي نه بووه نه ده بوو تووشي بئ.

پیکهاته‌ی باوهر (مسمی‌ایمان)

(والایمان؛ عمل وقول و نیه، فهو اعتقاد بالجنان وإقرار باللسان، وعمل بالجوارح) واته: ئیمان قسه و کرده‌وه و نییه‌ته، ئیمان باوهره‌یینانه به ده‌روون و، دانپیینانه به زمان و، کرده‌وه نه‌نجامدانه به نه‌ندامه‌کانی له‌ش.

(واعتماد الجنان أو القلب؛ قوله، وعمله، فقول القلب؛ هو معرفته أو عمله وتصديقه، ومن أعماله؛ الرضى، والتسليم، والمحبة، والانقياد، والإخبار)، واته: باوهره‌یینانی ده‌روون یان دڵ، قسه و کرده‌وه‌کانییه‌تی، جا قسه‌ی دڵ بریتییە له زانیی یان کرده‌وه و به‌راستدانانی و، له کرده‌وه‌کانی دڵ، رازی بوون و ملکه‌چ بوون و خو‌شه‌ویستی و په‌یره‌ویکردن و ترسان له خوای گه‌وره‌.

(فالقول؛ قول القلب واللسان، والعمل؛ عمل القلب والجوارح، والتصديق يكون بالقلب، واللسان والجوارح) واته: جا قسه، قسه‌ی دڵ و زمانه و، کرده‌وه‌ش، کرده‌وه‌ی دڵ و نه‌ندامه‌کانه و، به‌راستدانان به دڵ و، زمان و، نه‌ندامه‌کان ده‌بی.

وه ئیمان زیاد ده‌کا به گوێ‌رایه‌لیکردنی خوا و خیر و چاکه‌کردن و، که‌م ده‌کا به سه‌رپێچیکردنی خوا و تاوان نه‌نجامدان و، چه‌ندین به‌شی هه‌یه (هه‌روه‌کو پێغه‌مبه‌ری راستگو‌ی باوهرپێکراو ﷺ باسیکردووه) که به‌رزترین به‌شی ئیمان وتی (لا إله إلا الله) یه و، نزمترین لادانی ناخو‌شییه

له سەر ڕێگه و، چه ندين ئەلقه‌ی هه‌یه، به‌هێزترینیان خوشویستن و رق
لێبوونه‌وه و، دۆستایه‌تی و دوژمنایه‌تیکردنه له پێناوی خوا.^{٧٣}

وه له به‌شه‌کانی ئیمان، هه‌یانه بنچینه‌ی ئیمانه، به‌نه‌مانی ئیمان نامیڤی
و هه‌لده‌وه‌شیته‌وه، وه‌کو به‌شی یه‌کخواپه‌رستی (لا إله إلا الله) و نوێژ و،
هاوشیوه‌یان که خوای گه‌وره ده‌قی له‌سەر دابه‌زاندووه که به‌ ته‌رکه‌ردنیان
ئیمان نامیڤی و هه‌لده‌وه‌شیته‌وه.

وه له به‌شه‌کانی ئیمان، هه‌یانه له واجیبه‌کانی ئیمانه، به‌نه‌مانیان ئیمانی
واجیب که‌م ده‌بیته‌وه، وه‌ک خوشویستن له‌پێناوی خوا و، رق لێبوونه‌وه
له‌پێناوی خوا و، دراوسی‌که‌ی له‌ شه‌ر و خراپه‌کانی سه‌لامه‌ت بێ و،
هاوشیوه‌ی ئەم کرده‌وانه که ئەوه‌ی وازی لێ به‌یڤیت تاوانبار ده‌بێ و،
نموونه‌یان ئەنجامدانی کرده‌وه حه‌رامه‌کان وه‌کو زینا و مه‌ی خواردنه‌وه و
دزی کردن، که بکه‌ره‌که‌ی کافر نابێ و بنچینه‌ی ئیمانی له‌ناو ناچێ، به‌لکه‌و
به‌مه ئیمانی واجیب که‌م ده‌بیته‌وه و، له‌و باوه‌ردارانە نابێ که شایه‌نی به‌لێنی
په‌هان، که سه‌لامه‌تن له هه‌ره‌شه و سزا.

وه له به‌شه‌کانی ئیمان، هه‌یانه له ته‌واوبوونی ئیمانی موسته‌حه‌به، وه‌کو
لادانی ناخۆشی له‌سەر ڕێگه و، (حُسن العهد)^{٧٤} و، کرده‌وه‌ی تر که له

---

^{٧٣} وه‌ک له فه‌رمووده‌که‌ی ئیمامی بوخاری و موسلیمدا هاتووه ئەبو هوریره ده‌گێڕێته‌وه پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ
فه‌رمویه‌تی: (الإيمان بضع وسبعون شعبة فأفضلها قول لا إله إلا الله وأدناها إمطة الأذى عن الطريق
والحياة شعبة من الإيمان)

^{٧٤} مه‌به‌ست له (حسن العهد) لێره‌دا بریتییه له‌ صیله‌ی په‌حم و چاکه‌کاری هه‌روه‌کو گرنگیدان و پروتی‌کردنی
پێغه‌مبه‌ر ﷺ بۆ پیره‌ژنیک که عائشة (رضی الله عنها) ده‌رباره‌ی پیره‌ژنه‌که پرسیا‌ری له پێغه‌مبه‌ر ﷺ کرد، =

ته‌واوکه‌ری ئیمانی موسته‌حه‌بین که ئەو که‌سه‌ی ئەنجامیان نه‌دا تاوانبار نابێ.

له‌مه‌وه ده‌رده‌که‌وێ که ئیمان بنچینه‌یه‌کی هه‌یه به‌بێ ئەو بنچینه‌یه ئیمان بوونی نابێ، وه کامل بوونیکی واجبی هه‌یه، وه کامل بوونیکی موسته‌حه‌ببیش، وه هه‌ر نه‌فیکردنیکی ئیمان له ده‌قه‌کانی شهرع هاتیی یان مه‌به‌ست پێی نه‌فیکردنی بنچینه‌ی ئیمانه که خاوه‌نه‌که‌ی کافر ده‌بێ، وه‌کو فه‌رمووده‌ی خوا ی گه‌وره: ﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ (النساء: ٦٥) واته: نه‌خێر(وانی یه که خویان به باوه‌ردار نیشان ده‌دهن) سویند به په‌روه‌ردگارت باوه‌ر دارین تا تو نه‌که‌نه دادوهر له‌هه‌ر ئاژاوه و دووبه‌ره‌کییه‌کی نیوانیان دا له‌پاشان هه‌ست نه‌که‌ن له ده‌رونیاندا به هه‌چ بیزارییه‌ک له‌و برپاره‌ی تو داوته و مل که‌چ نه‌که‌ن به مل که‌چییه‌کی ته‌واو. وه یان مه‌به‌ستی نه‌فیکردنی ئیمانی واجیبه (واته کاملبوونی واجب) که خاوه‌نه‌که‌ی تاوانباره یان فاسقه، وه‌کو فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ: (لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقِهِ)^{٧٥} واته: ناچیت به‌هه‌شت ئەوه‌ی دراوسی‌که‌ی له‌شه‌رو خراپه‌ی ئەمین نه‌بیت. یان فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ر ﷺ: (لَا يَزْنِي الزَّانِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ)(رواه البخاري ومسلم وأبو

=ئەویش فه‌رمووی: (إنها كانت تأتينا زمن خديجة وإن حسن العهد من الإيمان) واته(ئەو پیره‌ژنه له سه‌رده‌می خه‌دیجه ده‌هاته لامان و(حسن العهد)یش له ئیمانه‌وه‌یه).

^{٧٥} متفق علیه

داود و غیرهم) واته: زیناکەر له کاتیڤدا که زینا دهکات ئیمانی نییه، دزیش له کاتی دزیکردنه کهیدا ئیمانی نییه، ئارهق خۆریش له کاتی ئارهق خواردنه وه کهیدا ئیمانی نییه. یان فهرموودهی (لا یؤمن أحدکم حتی یحب لأخیه ما یحب لنفسه) واته: ئیمانی کهستان تهواو نابێ ههتا ئهوهی بۆ خۆی پێی خۆشه بۆ براکهشی پێی خۆش نه بێ.

له بهر ئهوهی نه فیکردنی ئیمان، شیوازیکی هه پشهیه و، هه پشهش ته نهها ده بارهی ئه و که سه دێ که هه پامیکی ئه نجامداوه یان واجبیکی وازلێ پیناوه، جا نه فییه که یان له بنچینهی ئیمانه یان له ئیمانی واجیبه و، ده بیئت جیاوازی بکری له نیوان ههردوو ده لاله ته که که ئایا به لگهیه له سه ر کوفر (هه لوه شانه وهی بنچینهی ئیمان) یان به لگهیه له سه ر له فه رمان ده رچوون (فسق) (که مبوونه وهی ئیمانی واجیب)، ده بێ جیاوازی بکری به به لگهیه ک که له خودی ده قه که ده زانی یان له ده قه کانی تری شه رع.

وه هه ر که سیکی ئیمانی هه لبوه شیته وه به یه کیکی له هه لوه شیته ره کانی ئیمان و کوفر بکا، هه موو به شه کانی تری ئیمان سوودیان نییه بۆی ئه گه ر هه یی، وه ئه و که سه ی که م و کورتی هه بێ له ئیمانی واجیب، ئه وا له ژیر ویستی خوایه، ئه گه ر بیهوئ سزای ده دات و، ئه گه ر بیهوئ لێی خۆشه بێ مادهم بنچینهی ئیمانی مابێ.

له بهشی هه‌په‌شهی خوا نه‌وه‌کو مورجیئه‌ین^{٧٦} و نه‌وه‌کو خه‌واریجین^{٧٧}،
هه‌روه‌کو چۆن له باسی ناوه‌کانی دین (أسماء الدین)^{٧٨} وه‌کو خه‌روورییه^{٧٩} و
موعته‌زیله^{٨٠} نین و، هه‌روه‌ها وه‌کو مورجیئه و جه‌همیه‌ش^{٨١} نین.

^{٧٦} (المرجئة) کۆمه‌لیکی ئه‌هلی بیدعه و گومرایین له پیکهاته‌ی ئیماندا ده‌لێن: ئیمان ته‌نها به‌راستدانانه‌(التصدیق)، زیاد ده‌کا و که‌م نا‌کا و، کرده‌وه‌ دیاره‌کان مه‌رجی هه‌بوونی ئیمان نین و، وازه‌ینان له ملکه‌چیکردن بۆ خوا زیان به‌ حه‌قیقه‌تی ئیمان ناگه‌یه‌ن و، ده‌لێن له‌گه‌ڵ ئیماندا هیچ گونا‌ه و تاوانیک زیانی نییه‌(الفرق الإسلامية_ ص ٦٠_ للشیخ إسحاق بن عقیل عزوز المکی)(وه‌رگێڕ) وه‌ سه‌عیدی کوپی جوبه‌یر فه‌رموویه‌تی: (المرجئة هم یهود هذه الامة) واته‌: مورجیئه‌کان یه‌هودی ئەم ئوممه‌ته‌ن.

^{٧٧} (الخوارج) کۆمه‌لیکی ئه‌هلی بیدعه و گومرایین، ده‌لێن: ئەنجامده‌ری تاوانه‌ گه‌وره‌کان(أهل الكبائر) له موسو‌لمانان کافرن و هه‌تا هه‌تایه‌ش له ناگ‌ری دۆزه‌خ ده‌مێننه‌وه و، ئیمامی عه‌لی و زۆربه‌ی هاوه‌لانی به‌شداربووی جه‌نگی (جمل و صفین)یان به‌کافردانا، دیارترین سیفه‌تیان بریتیه‌ له وازه‌ینان له موش‌ریک و کافران و کوشتنی موسو‌لمانان هه‌روه‌کو پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (یدعون أهل الأوثان ویقتلون أهل الإسلام). (وه‌رگێڕ)

^{٧٨} (أسماء الدین): مه‌به‌ست پی‌ ناوه‌کانی وه‌کو مسلم و مش‌رک و مؤمن و کافر و منافق و فاسق و عاصی و ملحد و مبتدع و ضالّ و مخطئ و مجتهد و مقلد و جاهل و یهودی و نصرانی و مجوسی و طاغی و مفسد و کاذب و نموونه‌ی ئه‌وانه‌یه‌(الحقائق فی التوحید_ للشیخ علي الخضیر)(وه‌رگێڕ)

^{٧٩} ئەمانه‌ش هه‌ر خه‌واریجین به‌لام له‌به‌ر ناوی شاری خه‌روپه‌ا وایان پێ ده‌وتری چونکه‌ یه‌که‌م جار له‌وێ ده‌رچوون(وه‌رگێڕ)

^{٨٠} (المعتزلة): حه‌سه‌نی به‌صری ئه‌و ناوه‌ی لی‌نانون کاتی‌ک نا‌کوکی له‌نیوان ئه‌و و قوتابییه‌که‌ی (واصل بن عطاء) دروستبوو له‌ بابه‌تی ئەنجامده‌ری تاوانه‌ گه‌وره‌کان. حه‌سه‌ن وتی: باوه‌رداریکی فاسقه، واصلیش وتی: ئه‌و له‌نیوان دوو پله‌دایه، نه‌ باوه‌رداره و نه‌ کافره و به‌نه‌مری له‌ دۆزه‌خ ده‌مێننه‌وه و سزا‌که‌ی له‌ هی کافر سووک‌تره و له‌ دنیا‌دا حوکمه‌کانی باوه‌رداری هه‌یه. جا کاتی‌ک نا‌کوکی که‌وته‌ نیوانیان له‌گه‌ڵ حه‌سه‌ن وازی له‌ ئەلقه‌ی عیله‌ی حه‌سه‌ن هێنا و ئەلقه‌یه‌کی له‌ مزگه‌وتی به‌صره‌ پیکه‌ینا و رێبازی خو‌ی ب‌لاوده‌کرده‌وه و، زاواکه‌ی عمرو بن عبید به‌گه‌ڵی که‌وت، بۆیه‌ وتراوه‌ که‌ ئەم دووه‌ سه‌ری موعته‌زیله‌ن(واته‌ که‌نارگ‌یر یان دووره‌په‌رێز)(الفرق الإسلامية_ ص ٦٧ به‌ که‌می‌ک ده‌ستکارییه‌وه)(وه‌رگێڕ)

له به ره مه کانی ئەم به شه:

• پێداگری کردن له سەر ملکه چی بۆ خوای گه وره و دهستپێشخه ری کردن له ئەنجامدانی کرده وهی چاک و، کێپرکی کردن بۆ کاری چاکه، بۆئەوهی ئیمانمان هه رپوو له زیادبوون بێ، له گه ل پاراستنی بنچینهی ئیمان به بهردهوامی و توندو تۆلکردنی، چونکه ئیمان سه رمایه یه و به هیزترین ئەلقه ی رزگار بوونه.

بیا وه رپوون (کوفر)

وه به رانه تی خۆمان راده گه یه نین له گومرای مورجیهی سه رده م و، جه همیه ی زه مان، ئەوانه ی ته نها دان پیا نه نان و به درۆ خسته وهی دئی به کوفر داده نین، به م کاره کوفریان بچووک کردۆته وه و ئاسانیان کردووه و، پینه ی ده که ن بۆ کافرانی مولحید و، چه ندین گومانی پوو چیان دروست کردووه که رپده دات به کوفرو یاسادانانی طاغووته کان.

وه با وه رمان وایه که قسه که یان: "مرؤف کافر نابێ ته نها به دان پیا نه نانی دئی (الجحود القلی) نه بیّت" قسه یه کی بیدعیه، چونکه دان پیا نه نان (الجحود) (ههروه کو زانا موحه ققیقه کان باسیان کردووه) به کرده وه و قسه ده بێ، واته به ئەندامه کان ده بێ ههروه کو چۆن به دل ده بێ و، به راستدانانیش به هه مان شیوه.

^{۸۱} جه همیه له پیکهاته ی ئیماندا ده لێن: ئیمان ته نها زانیی دله و قسه و کرده وه پیکهاته ی ئیمان نین (وه رگێر)

وه کوفر چەند جوړیکه، له‌وانه کوفری دان پیاښه‌نان یان نکوولی
کردن(الجاحود) و، کوفری نه‌زانین(الجهل)و، کوفری پشت تی
کردن(الإعراض).

وه هه‌لوه‌شین‌ره‌کانی ئیسلام زۆرن و، گه‌یشتنی ئینسان به کوفر خیراتره
له گه‌یشتنی به ئیسلام.

وه‌هه‌وره‌کو ئیمان لای ئیمه، بیروباوه‌ر(اعتقاد) و قسه و کرده‌وه‌یه، به
هه‌مان شیوه کوفریش، به بیروباوه‌ر و قسه و کرده‌وه ده‌بێ.

وه له کوفر و سته‌م و له فه‌رمان ده‌رچوون هه‌یه گه‌وره‌یه و، هه‌یه
بچووکه و، نه‌و قسه‌یه‌ی که ده‌بێ: (کوفری کرده‌وه‌یی به‌په‌های کوفری
بچووکه و، هه‌له‌ی بیروباوه‌ری به‌په‌های کوفری گه‌وره‌یه) قسه‌یه‌کی
بیدعیه، به‌لکو کوفری کرده‌وه‌یی، هه‌یه‌تی کوفری بچووکه و هه‌یه‌تی کوفری
گه‌وره‌یه و، به هه‌مان شیوه هه‌له و لادان له بیروباوه‌ر، هه‌یه‌تی کوفری
گه‌وره‌یه و هه‌یه‌تی له خوار نه‌وه‌دایه.

جا له کرده‌وه‌ی نه‌ندامه‌کان هه‌یه که خوای گه‌وره هه‌والی داوه له کوفری
گه‌وره‌یه و، مه‌رجی دانه‌ناوه بو‌نه‌و کوفره که بیروباوه‌ریان دان پیاښه‌نان یان
حه‌لال‌کردنی له‌گه‌ل بێ، وه‌کو شه‌ریعه‌ت‌دانان له‌گه‌ل خوا له‌وه‌ی که خوای
گه‌وره رپی پێ نه‌داوه و، کړنووش بردن بو‌خوړ و بته‌کان، یان جویندان به
خوا یان به دین یان به پیغه‌مبه‌ران(علیهم السلام)، یان گالته‌کردن و
سووکایه‌تی کردن به شتیکی دین.

وه هه يانه له و تاوانانهن كه موسوئلمان پي كافر نابي و، نه نجامده ره كه ي
له بازنه ي ئيسلام ناچي ته دهره وه ته نها نه گهر به حه لالي دابئي، وه كو زينا و
دزين و مه ي خواردنه وه وهتد...

وه ناليين: (له گه ل ئيماندا تاوان زيان نيه)، به لكو له تاوانه كان
هه نديكيان ئيمان كه م ده كه نه وه و، هه نديكيان هه ليد هه وشيننه وه و، به رين
له قسه كان موريه كه سه رده كي شي به ره و به دروخستنه وه ي ئايه ته كان
هه ره شه و نه و فه رموودانه ي دهر باره ي ياخي بوواني نه م ئوممه ته، يان كافران
و موشريكان و مور ته ددان هاتووه.

وه باوه رمان وايه كه نه و په يمانه ي خوي گه وره له ئاده م (عليه السلام) و
نه وه كان وه رگرتووه حه قه و، خوي گه وره به نده كان له سه ر حه ني فييه ت^{٨٢}
دروست كردووه به لام شه يتانه كان مروف و جنوكه له دينه كه يان
دوورخستوونه ته وه و، شه ريعه تيكيان بو داناون كه خوا رپي نه داوه و،
مندال له سه ر فيطره ت له دايك ده بي، به لام دايك و باوكيان ده يانكه ن به
يه هودي يان نه صراني يان ئاگر په رست يان موشريك.^{٨٣}

^{٨٢} (الحنيفية) واته وازه ينان له باطل و چوون به ره و ديني حه ق. (وه رگير)

^{٨٣} ئيمامي بوخاري و موسليم له نه بو هو په رپه وه خوا لي پازي بي ده گيرنه وه پيغه مبه ري خوا ﷺ
فه رمويه تي: ((ما من مولود إلا يولد على الفطرة فأبواه يهودانه أو ينصرانه أو يمجسانه كما تنتج البهيمة
بهيمة جمعاء هل تحسون فيها من جدعاء ثم يقول أبو هريرة رضي الله عنه (فطرة الله التي فطر الناس
عليها) (م. ئيمام عبد الله)

بۆیه باوهړمان وایه هەر که سیڅ په پرهوی بکا له غهیری دینی ئیسلام نهوا کافره، یه کسانه په یامی ئیسلامی پیڅه یشتی یان نا، جا نهوهی په یامی ئیسلامی پیڅه یشتی و باوهړی نه هیڼابی نهوه کافرکی که للهه رهق یان پشتیکه ره و، نهوهش که په یامی ئیسلامی پیڅه یشتی نهوه کافرکی نه زانه، کوفریش پلهی هه یه هه روه کو ئیمانیش پلهی هه یه.

وه له گه ل نهوه شدا، خوا ی گه وره ته نها به لگه ی په یمان و فیطره تی بهس نه کردوه له سهر بهنده کانی، به لکو پیڅه مبه رانی بو ره وانه کردوون تا نهو په یمان ه یان بیرخه نهوه که خوا ی گه وره لی وه رگرتوون و، کتیبه کانی بو سهریان دابه زاندووه و دوا یینی کتیبه کانی کردووه به "قورئانی پیروژ" که چاودیږه به سهر هه موو کتیبه کانی پیش خو ی و، هیچ نادروستی و چه وتیه ک پرووی تی نا کا نه له پیش خو ی و نه له دوا ی خو ی و، خوا ی گه وره له گوړین پاراستوویه تی و، کردوویه تی به به لگه یه کی تیرو ته واو و پروون له سهر هه موو نه وانه ی پیان ده گات، خوا ی گه وره ده فهرمووی: ﴿وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لِأُنذِرْكُمْ بِهِ وَمَنْ بَلَغَ﴾ (الأنعام: ۱۹) واته: وه نه م قورئانه سرووش کراوه بو من بو نهوهی ئیوهی پی بترسیئم و هه ر که سیڅی دیش که پی ی ده گات. دینی خوا له زهوی و ئاسمان هه ریه که نهویش دینی ئیسلامه.

خوا ی گه وره ده فهرمووی: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ (آل عمران: ۱۹) واته: بیگومان دینی په سه ند لای خوا هه ر ئیسلامه. هه روه ها ده فهرمووی: ﴿وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ (المائدة: ۳) واته: رازی بووم که ئیسلام دینتان بی. ئیمه په پرهوی نهو ئیسلامه ده که ین و، به رین له هه موو نه وانه ی که

پێچهوانه‌ی ئه‌و دینه ده‌که‌ن و، کوفر ده‌که‌ین به هه‌موو ئه‌و مه‌نه‌جه کوفری و دینه به‌تاڵ و رێبازه پووچانه‌ی که دژایه‌تی ئیسلام ده‌که‌ن و پێچهوانه‌ی ئیسلامن، له‌وانه بیده‌هه‌ کوفرییه‌که‌ی سه‌رده‌م "دیموکراسی"، ئه‌وه‌ی شوێن دیموکراسی بکه‌وێ و په‌یره‌وی بکا ئه‌وا غه‌یری دینی ئیسلامی په‌یره‌وکردووه، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووێ: ﴿وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ (آل عمران: ۸۵) واته: هه‌ر که‌سیک دوا‌ی دینی‌ک بکه‌وێت جگه‌ دینی ئیسلام ئه‌وه‌ لێ وه‌رناگیرێ و ئه‌و له‌ رۆژی دوا‌یدا له‌ زه‌هرمه‌ندانه^{۸۴}.

بۆیه ئه‌و که‌سه به‌ کافر داده‌نیین که یاسا له‌گه‌ڵ خوا دابنێ به‌پێی دینی دیموکراسی (یاسای گه‌ل بۆ گه‌ل) هه‌روه‌کو ئه‌و که‌سه‌ش به‌ کافر داده‌نیین که یاسادانه‌ریک هه‌لده‌بژێرێ یان ده‌یکاته نوێنه‌ری خۆی یان بریکاری خۆی، چونکه ئه‌و که‌سه غه‌یری خوای کردووه به‌ فه‌رمانه‌وا و په‌روه‌ردگار و یاسادانه‌ر، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمووێ: ﴿أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَنْ بِهِ اللَّهُ﴾ (الشوری: ۲۱) واته: ئاخۆ ئه‌و (بێ باوه‌ر)انه هاوبه‌شانیکیان هه‌یه دینیکیان بۆ داناوون که خوا رێگه‌ی پێ نه‌داوه. وه ده‌فه‌رمووێ: ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا

^{۸۴} بۆ زیاتر تیگه‌یه‌شتن له‌ دیموکراسی و حوکمی په‌رله‌مان و به‌شداری کردن له‌ یاسادانان و خۆپاڵاوتن بۆ به‌ نه‌دامبوون له‌ په‌رله‌مان سه‌یری کتیی (دیموکراسی دینه‌ی) شیخ ئه‌بو موحه‌ممه‌دی مه‌قدسی بکه‌ که مامۆستا ئه‌نه‌س عبد الله وه‌ری گێراوه‌ته سه‌ر زمانی کوردی (وه‌رگێڕ)

يُشْرِكُونَ^{٨٥} (التوبة: ٣١) واته: زاناو عابیده‌کانیان کردووه به په‌روه‌ردگار له جیاتی خوا هه‌روه‌ها مه‌سیحی کوری مه‌ریه‌میش (یان کردووه به خوا) له کاتی‌کدا فه‌رمانیان پي نه‌دراوه بی‌جگه له‌وهی که یه‌ک خوا بپه‌رستن که هیچ په‌رستراویک نییه بی‌جگه له‌ئه‌و پاک و بی‌گه‌ردی بو خوا له‌وهی ده‌یکه‌نه هاوبه‌شی.

له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا هه‌موو به‌شداربووانی هه‌ل‌بژاردنه‌کان به کافر دانانیین، چونکه هه‌موویان مه‌به‌ستیان په‌په‌ویکردن له په‌روه‌ردگاره یاسادانه‌ره‌کان (الأرباب المشرعون) نییه، به‌لکو هه‌یانه مه‌به‌ستی له هه‌ل‌بژاردنی په‌رله‌مانتاره‌کان به‌رژه‌وه‌ندی ژینی و دونیایییه، ئه‌وه‌ش به‌لایه‌که هه‌موو لایه‌کی گرتۆته‌وه و، مه‌به‌ستی ده‌نگده‌رانی تیدا جیاوازیووه که ئه‌و ده‌نگده‌رانه راسته‌وخۆ یاسا دانانیین وه‌کو په‌رله‌مانتاره‌کان، بۆیه ئیمه ده‌نگده‌ران به دیاریکراوی به‌کافر دانانیین هه‌روه‌کو ئه‌و په‌رله‌مانتارانه‌ی راسته‌وخۆ به‌شداري کوفری روون و ئاشکرا ده‌که‌ن له یاسادانان و شتی تر به دیاریکراوی به‌کافریان داده‌نیین.

وه ده‌لێین: به‌شداریکردن له هه‌ل‌بژاردنه په‌رله‌مانییه‌کان کرده‌وه‌یه‌کی کوفرییه و، به‌شداربووان به کافر دانانیین به‌گشتی، به‌لکو جیاوازی ده‌که‌ین

^{٨٥} ئیمامی ترمذی و غه‌یری ئه‌و له عه‌دی کوری حاته‌م (رضی الله عنه) ده‌گێڕنه‌وه که (عه‌دی گوئی له پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ بووه ئه‌م ئایه‌ته‌ی ده‌خویند، ده‌لێ به پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ وت: خو ئیمه نه‌مانده‌په‌رستن! پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ئایا ئه‌وه‌ی که خوا بو‌تانی حه‌لال کردبوو حه‌رامیان نه‌ده‌کرد ئیوه‌ش حه‌رامتان ده‌کرد و، ئه‌وه‌شیان حه‌لال ده‌کرد که خوا حه‌رامی کردووه حه‌لال‌تان ده‌کرد؟ منیش وتم: به‌لێ. پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ئێ ئه‌وه په‌رستنی ئه‌وانه) (وه‌رگێڕ)

له نیوان ئەنجامدانی ئینسان بۆ کارێکی کوفری له گه‌ڵ دابه‌زاندنی حوکمی کوفر له‌سه‌ری، که پێویستی به (إقامة الحجة) هه‌یه ئەگەر شته‌کان ئیشکالیان تێکه‌وت و، بارو دۆخه‌کان تێکه‌لبوون و، هه‌بوونی ئەگه‌ری نه‌بوونی مه‌به‌ست له‌ نموونه‌ی ئەم پرسانه‌دا^{٨٦}.

وه ئەو قسه‌یه به‌ره‌های ناکه‌ین: "ولا نکفر أحداً من أهل القبلة بذنب" واته: که‌س به‌ کافر دانانی له‌ ئەه‌لی قیبه‌ به‌هۆی تاوانه‌وه. به‌لکو پا به‌ندی ده‌که‌ین به‌ زیاده‌یه‌که‌وه و ده‌لێین "که‌س به‌ کافر دانانی له‌ ئەه‌لی قیبه‌ به‌هۆی تاوانێکی ناکوفریه‌وه ئەگەر به‌ حه‌لالی دانه‌ئێ"، که‌س به‌ کافر دانانی به‌ ره‌های تاوان و گونا به‌کان.

وه ئەه‌لی قیبه‌ی خۆمان به‌ موسوڵمانی باوه‌ردار ناوده‌به‌ین و، بنچیه‌ی ئەوانه‌ لای ئێمه ئیسلامه ئەگەر (یه‌کیکیان هه‌لوه‌شینه‌ریکی ئیسلام ئەنجام نه‌دا و هیچ پێگرتیک له‌ پێگه‌رکانی به‌ کافردانان پێگر نه‌بێ له‌ به‌ کافردانانی).

وه نالێین ئەنجامده‌ری تاوانه‌ گه‌وره‌کان له‌ ئوممه‌تی موحه‌ممه‌د ﷺ به‌ نه‌مری له‌ دۆزه‌خ ده‌مێننه‌وه ئەگەر بێت و به‌ یه‌که‌خواپه‌رستی بمه‌ر، هه‌تا وه‌کو ئەگەر ته‌وبه‌ش نه‌که‌ن له‌ تاوانه‌کانیان، جیا له‌ خه‌واریج و شوینکه‌وتوو هه‌کانیان له‌ تونده‌ره‌وه به‌ کافردانه‌ره‌کان، به‌لکو ده‌لێین: ئەوان له‌ ژێر ویست و حوکمی خوای گه‌وره‌ن، ئەگەر بیه‌وێ لێیان خۆشده‌بێ و ده‌یان بوورێ به‌ فه‌زلی خۆی، هه‌روه‌کو ده‌فه‌رمووی: ﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ﴾ (النساء: ٤٨) واته: بێجگه‌ له‌ شیرک خوا له‌ هه‌ر تاوانێک

^{٨٦} ئەمانه‌مان روونکردۆته‌وه له‌ (الرسالة الثلاثينية) له‌ باسی هه‌له‌کانی به‌ کافردانان.

خۆشدهبئى بۆ كه سىك كه خوا بيهوئى. وه ئه گهر بيهوئى سزايان دهدا به
عه دلى خوئى، پاشان له ئاگر دینه دهره وه به ره حمه تى خواى گه وره، يان به
شه فاعه تى پيغه مبه ر ﷺ كه بۆ ئوممه ته كهى هه ليگرتوو، يان به
شه فاعه تى كه سىك كه خواى گه وره به شه فاعه تى رازى ده بئى له ئه هلى
گوپرايه ئى و ملكه چى.

جا ئيمه مامناوه ندين له نيوان مورچيئه و خه واريج له به شى هه ره شه و
سزا و، به ئين وه ره شه و سزاي خواى گه وره هه مووى حه قن.

وه برايه تى ئيمانى جيگيره بۆ هه موو ئه هلى قيبله له گه ل ياخي بوون و
تاوانيشدا هه روه كو خواى گه وره ده فه رمووئى: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ
فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ﴾ (الحجرات: ۱۰) واته: به راستى هه ر برواداران براى
يه كن جا ئه گهر له نيوان دوو براتاندا، ناكوكى پهيدا بوو ئيوه ش به زووي
نيوانيان چاك بكه ن و ئاشتيان بكه نه وه. وه ده فه رمووئى: ﴿فَمَنْ عَفِيَ لَهُ مِنْ
أَخِيهِ شَيْءٍ فَاتَّبِعْ بِالْمَعْرُوفِ﴾ (البقرة: ۱۷۸) واته: ئينجا هه ركه سىك به خشرا
له لايه ن برايه كى دينيه وه به به شيك (له خوينه كه) ئه بئى (خزمه كانى تر)
په پره وى بكه ن. وه به كولى ئيسلام له فاسقى موسولمان ناستينينه وه
هه روه كو خه واريج ده يكه ن و نالين نه مر ن له دۆزه خدا _هه روه كو
موعته زيله ده ئين_ و نه فى ره هاى ئيمانى ليناكه ين و به ره هاى ئيمان وه سفى
ناكه ين، به لكو ده ئين: ئه و باوه رداريكي كه م ئيمانه، يان باوه رداره به
ئيمانه كهى و فاسقه به تاوانه گه وره كهى.

وه تکاکارین بۆ چاکه کارانی باوه پداران که خوی گه وره بیان بووری و به ره حمه تی خوی بیان خاته به هه شته وه و، لییان دلیا نین که ده چنه به هه شت یان دۆزه خ و، شاهیدی به هه شت و دۆزه خ بۆ که سیان نادهین (ته نها ئه وانه نه بن که پیغه مبه ری خوا^ﷺ شاهیدی بۆ داو و هه وائی داوه) و داوی لیخو شبوون ده که یین بۆ خراپه کارانیان و، ده ترسیین سزا بدرین و، بییوایان ناکه یین و، دلیا بوون له سزا و بییوابوون له پاداشت مروف له ئیسلام ده باته ده ره وه و، ریگهی ئه هلی حق (خوا له وانمان بکا) له ونیوانه یه.

وه به زه ییمان دیته وه به عه وامی موسو لمانان له ئه هلی قیبله و، له سه رووی توانایان داویان لیاناکه یین، جا بۆ حوکمدان له سه ر ئیسلامه تییان نایکه یینه مه رج هه ئوه شی نه ره کانی ئیسلام بزانیان له به ری بکه ن و مه رج ه کانی "لا إله إلا الله" بژمیرن، به لکو حوکم به ئیسلامه تییان ده درئ به هاتنه دی بنچینه ی یه کخواپه رستی و دوورکه وتنه وه له شیرک و هاو ه ل بریاردان بۆ خوی گه وره (ئه گه ره هه ئوه شی نه ره کانی ئیسلام ئه نجام نه ده ن).

وه ره چاوی مه رج ه کانی به کافردانان ده که یین و سه یری ریگره کانی به کافردانان (موانع التکفیر) ده که یین، هه روه ها ره چاوی ئه و واقعی بییژی و بی ده سه لاتییه ده که یین که موسو لمانان تییدا ده ژین له سیبه ری نه مانی ده سه لاتی ئیسلام و حوکم و ده و له تی ئیسلامی و، ئه و نه زانییه ی که په یدا بووه و ئه و گومانانه ی که بالیان کیشاوه به هوی که می زانست و ریویشتی زانا خوا یییه کان.

لهمه وه به پرائه ت ناکهين له تاوانبارانی باوه پداران وه کو به پرائه تمان له کافران و موشريکان و هه لگه پاره کان، به لکو تاوانبارانی باوه پداران له ناو بازنه ی دۆستایه تی ئیمانی دان، هه تاوه کو موسو لمان بن له بازنه که دهريان ناکهين، به لکو ئیمه به ريين له تاوان و خراپه کانیان و، مامه له ی کافرانیان له گه لدا ناکهين.

وه هه موو ئه وانه ی له لای حکوومه ته کوفرییه کان کارده کهن به کافر دانانیین (ههروه کو توند پره وانی به کافردانه ران دهیکه ن) به لکو ئه و که سه به کافر داده نیین که له کاره که ی جوړیک له جوړه کانی کوفریان شیرک هه یه، له به شداریکردن له یاسادانانی کوفری، یان حوکمی طاغووتی، یان پشتگرتنی موشريکان و کافران، یان سه رخستیان له سه رموسو لمانان.

وه ته فصیل ده دهين له کارکردنی لای کافران و، نالیین هه مووی کوفره یان چه رامه، به لکو هه یه کوفره و، هه یه چه رامه و، هه یه له خوار ئه وه یه و، ههروه زیفه یه ک به گویره ی خو ی.

وه له حوکمه کانی دنیا ته نها حوکم به پروا له ت ده کهين که بۆمان نییه جگه له وه حوکم به هیچ بدهين و، خوی گه وره ئاگاداری نه یینییه کانه و لیپیچینه وه ی له سه ر ده کا، بۆمان نییه دلی خه لکی له ت بکهين یان سکیان هه لدرين تا بزانی چي تیدا یه.^{۸۷}

^{۸۷} وهک له فه رموده سه حیحه که دا هاتوه پیغه مبه ری خوا عا لیه فه رمویه تی: (نحن لم نؤمر بشق صدور الناس) واته: ئیمه فه رمانمان پی نه کراوه بزانی دلی خه لکی چي تیدا یه. له سه ر ئه وه ش ئه و قاعیده

وه خوځمان ده پاریزین (ههروه کو زانا به پریزه کانمان خوځیان پاراستووه) له به کافردانانی نه هلی ته ئویل، به تایبته نه گهر جیاوازییه که زاره کی (لفظی) بوو یان له بابه ته علمیه کان بوو که عوزر ده هیږته وه به نه زانین بو موخالیف.

وه په له کردن له به کافردانان له مه نه به جی ئیمه نییه، یان په له کردن له پریزکردنی دهره نجامه کانی به کافردانان به بی لیکوئینه وه یان ئاشکرا بوون و پروونبوونه وه، "چونکه حه لالکردنی خوینی نوڅرخوینانی یه کخواپه رست مه ترسییه کی گه وره یه و، هه له ی وازهینان له هه زار کافر، ئاسانتره له هه له ی رشتنی یه ک پیاله له خوینی موسوئمانی کی یه کخواپه رست"^{۸۸}.

وه له به شه کانی به کافردانان جیاوازی ده که ین له نیوان کوفری جوړ (کفر النوع) یان کرده وه ی کوفری، له گه ل کوفری دیاریکراو (کفر المعین) و، له وانه یه مروؤف کوفریک نه نجامبدا به لام ناو و حوکمی کفری به سه ردا نه درئ، نه گه ر مه رجی کی به کافردانانی لئ نه هاته جئ، یان پریگریک له پریگره کانی به کافردانانی لئ هاته جئ و، باوه رمان وایه نه وه ی به یه قین بیته ناو ئیسلام، دروست نییه له ئیسلام بیریته دهره وه به گومان یان درو هه لبه ستن بو ی، چونکه : (نه وشته ی به یه قین جیگیر ده بی به گومان لانا چئ).

شه رعیه مان بیرنه چئ که ده لئ: (نحن قوم نحکم بالظاهر والله يتولى السرائر) واته: ئیمه گه لیکن به پرواله ت حوکم ده که ین و خوی گه وره ش بو خوی حوکم نه کات به وه ی که نه ینییه. (م. ئیمام عبد الله)

^{۸۸} بنچینه ی نه ورسته به پیزه له کتبی (الشفاء) ی (قاضی عیاض) له (ج ۲ ص ۲۷۷) که له زانا موحه ققیقه کان نه قلی کردووه و غه زالیش قسه یه کی وای هه یه.

وه بیدعه کان هه موویان یه ک پله نین به ئکو هه یانه بیدعه ی کوفرین، له وانه "دیموکراسی" و، شوینکه وتن و په یره ویکردنی یاسادانه ریک جگه له خوا، له په رستراوه په رته وازه و جوړاوجوړه کان و، بیدعه ش هه یه له خوار نه وه یه و، ناگاته رادده ی کوفر.

وه باوه پمان وایه که بنه مای "من لم یکفر الکافر فهو کافر" واته: نه وه ی کافر به کافردانه ئی نه و کافر^{۸۹}. زانا پیښه واکانمان به کاریان هیڼاوه بو زیاد ترساندن و دوورخستنه وه ی موسو لمانان له هه ندیک جوړه کانی کوفر و، نه و رپزبه ندییه بیدعییه یان به کارنه هیڼاوه که توندپړه وه کانی به کافردانان دایانه یڼاوه و، نه م بنه مایه به پرهایی نییه، به ئکو دهرباره ی که سیکه که به هو ی به کافردانه نانی کافر ټک ده قیکی (قطعي الدلالة قطعي الثبوت)^{۹۰} به درؤبخاته وه یان په تبکاته وه.

به لام نه وه ی نه و که سه به کافردانانی که به کافردانانی لای ئیمه جیگیربووه، به لام بو دابه زاندنی کوفر له سه ری به دیاریکراوی پیویستی به وردبوونه وه له مهرجه کان و رپگره کان و به لگه شه رعیه کان هه یه (وه کو نه و

^{۸۹} نه م بنه مایه یه کیکه له بنه ماکانی به کافردانان (قواعد التکفیر) (وه رگپړ)

^{۹۰} (قطعي الدلالة) واته ده لاله تی له فزه که زیاتر له یه ک ته فسیر هه لئاگرئ وه کو فهرمووده ی خوی گه وره ﴿لِلذَّكَرِ مِثْلُ مَثَلِ الْأُنثِيَيْنِ﴾ (النساء: ۱۱) به لام فهرمووده ی خوی گه وره ﴿وَالْمُطَلَّقاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾ (البقرة: ۲۲۸) (ظني الدلالة) یه واته وشه ی قروء یه ک مانا زیاتر هه لده گرئ بو یه هه ندیک له زانایان ده لئین (قروء) پاکژی (طهور) ه و هه ندیکیش ده لئین بن نوپژی (حیض) ه. (قطعي الثبوت) واته ده قه که له پیغه مبه ره وه ﷺ به (تواتر) گپدراوه ته وه و جیگیر بووه، تابعیه کان له هاوه لانه وه به (تواتر) و له دوا ی وانیش به هه مان شیوه تا گه یشته وه به ئیمه (وه رگپړ)

حاکمانه‌ی حوکم به‌وه ناکه‌ن که خوای گه‌وره دایبه‌زاندووه و سه‌ربازه‌کانیان
 بوَ نموونه) جا ئه‌وه‌ی بوه‌ستی له دابه‌زاندنی کوفر له‌سه‌ریان به‌دیاریکراوی
 له‌به‌ر هه‌بوونی چهند گومانیک‌ی ده‌قی(نصّی) له‌لای، ئه‌و که‌سه بنه‌ما
 باسکراوه‌که‌ی له‌سه‌ر جیبه‌جی نابّ، چونکه ئه‌و ده‌قیکی شه‌ری به
 درۆنه‌خستۆته‌وه یان ره‌تی نه‌کردۆته‌وه، به‌لکو نه‌یتوانیوه گونجاندن له‌نیوان
 به‌لگه‌کاندا بکا، یان به‌لگه‌یه‌کی پێش به‌لگه‌یه‌کی تر خستووه، یان نموونه‌ی
 ئه‌وانه که که‌سیک ده‌که‌وێته ناوییه‌وه که که‌مه‌ترخه‌می کردبّ له‌زانسته‌کانی
 (الآلة والاجتهاد)، جا ئه‌و که‌سه لای ئیّمه کافر نییه ماده‌م جیاوازییه‌که‌ی
 له‌گه‌ل ئیّمه له‌له‌فزو ناودا بّ، ته‌نها ئه‌گه‌ر ئه‌مه‌ وای لیّبکات بجیته ناو دینی
 کافران‌ه‌وه یان سه‌رخستی، یان پشت‌گرتنیان و سه‌رخستنیان له‌سه‌ر
 موسوّلمانان^{۹۱}.

وه باوه‌رمان وایه که شوینکه‌وتنی (متشابه) و وازه‌ینان له (مُحکم)
 نیشانه‌یه‌که له نیشانه‌کانی ئه‌هلی بیدعه‌و، رێگه‌ی رۆچوووان له‌زانست له
 ئه‌هلی سوننه ئه‌وه‌یه که (متشابه) بو‌لای (مُحکم) ده‌گه‌رێننه‌وه.

وه که‌س به‌کافردانانیین به‌ده‌ره‌نجامه‌کان، یان به‌داخوازی قسه‌(لازم
 القول)، چونکه داخوازی رێباز لای ئیّمه رێباز نییه^{۹۲}، هه‌روه‌کو ئیّمه

^{۹۱} مه‌به‌ستی شیخ ئه‌وه‌یه له‌و کاته‌دا کافر ده‌بن لای ئیّمه گه‌ر چوونه ناو دینی کافران یان کافران سه‌ریان
 بخهن دژی موسوّلمانان(وه‌رگێڕ)

^{۹۲} بوَ نموونه یه‌کیک له‌ داخوازییه‌کانی رێبازی رافیزه‌ توقیه‌یه، جا ئه‌گه‌ر یه‌کیکمان بینی توقیه به‌کارده‌هێنّ
 مانای ئه‌وه نییه که ئه‌و که‌سه رافیزییه(وه‌رگێڕ)

موخالیفه کانمان و ئهوانه ده مدیژیمان ده که نه سه ر له مورچیئه ی سه رده م و نموونه یان له و بیدعه چییانه ی که بیدعه کانیا ن ناگاته پله ی کوفر به کافردانانیین ماده م تیکه لکردن و جیاوازیه کانیا ن له گه ل ئیمه له فزی بی، وه کو جیاوازی ساده (المجرد) له پیکهاته ی ئیمان یان کوفر و پیناسه یان.

وه به کافریان دانانیین ئه گه ر دروش به ده ممانه وه هه لبه ستن و، قسه یه ک بده نه پالمان که نه مان وتوو، یان شتیک بده نه پالمان که ئیمه لی به ریئین، ده رحه ق به وانه سه ریچی خوی گه وره ناکه یین ئه گه ر ئه وانیش سه ریچی خوی گه وره بکه ن ده رحه ق به ئیمه، وه به کافریان دانانیین له به ر ئیرجائیان ئه گه ر بیتو ئیرجائه که یان له جنسی ئیرجائی فه قیه کان^{۹۳} بی ماده م جیاوازیان له گه ل ئیمه له فزی بی، جا به کافریان دانانیین ته نها ئه گه ر ئیرجائه که یان وایان لیبکا وازیین له یه کخواپه رستی و فه ریزه کان، یان پالیا ن پیوه بنی بو کوفر و شیرک و ریپیدانی، یان پشتگرتنی طاغووتان و سه رخستنیان، یان به شداریکردن له شه ریعت دانان یان سه رخستنیان له سه ر موسو لمانان.

وه رقمان ده بیته وه له کو مه له ئیرجائییه کان که دینیا ن شیواندوو و لی لکردوو و، به شدارییان کردوو یان رییا ن داوه به به شداریکردن له حوکم کردن به غه یری ئه وه ی که خوا دایبه زاندوو، یان یاسادانان له گه ل خوا له ری دیموکراسیه وه، یان نیشاندانی پالپشتی بو هه لگه راوان و، به رائه ت

^{۹۳} (مرجئة الفقهاء) ئه وه فه قیهانه ن که ئیرجائیان دراوته پال وه کو حماد بن زید و أبو حنیفة رحمهما الله و غه یری ئه وان (الإیمان عند السلف _ ص ۲۷۱) که ده لی ن ئیمان به راستدانانی دل و دانپیانانی زمانه (وه رگی ر)

دهكهين له رېنگه ی نهو کومه لانه و به کومه ی بیدعه و گومراییان دهزانین، بهراستی نهوانه گومرابوونه و خه لکیشیان گومرا کردووه له رپې راست و، واده بینین که سهرانی نه م کومه لانه بانگخوازن له سهر ده رگاګانی دوزه خ، جا له گه ل نه وه شدا نهوانه ی له ناو نهو کومه لانه به کافردانانیین ته نه ی نه وه یان نه بې که کوفرېک نه جامده دات یان کوفرېک سهرده خا یان رپې پیده دا یان نه هلی کوفر سهرده خات له سهر موسولمانان و، به گشتی به کافریاندانانیین.

وه مافی زانا راستگوګانمان ده پاریزینو، ههروه ها بانگخوازه موجهیده کانمان، نهوانه ی که په یامه ګانی خوا راده گه یه نن و ته نه ی له خوا ده ترسن و له که سی تر ناترسن.

وه چاومان پروون ده بیته وه به خواستی زانستی شهرعی و، قوتابییه کانیمان خوشدهوئ و، رقمان له نه هلی رهئ و، یارانی بیدعه و یارانی که لامه که عه قل پیش نه قل ده خه ن، یان به چاکزانینه کانیان پیش ده قه ګانی وه حی ده خه ن.

وه رقمان له قوتابخانه ګانی طاغووته کان ده بیته وه و داوای دووره په ریژی ده کهین لییان و، نه وه ی به شداری خویندن و ماموستایه تی تیداده کا به کافردانانیین، ته نه ی نه گهر به شداری کوفرېک بکا یان رپې پیبدا یان بانگه وازی بو بکا و، رېگری ناکهین له فیروونی زانستی دونیایي نه گهر بییت و پاک بوو له قه ده غه کراوه کان و، داواناکهین وازه ییږی له هوکاره ګانی و، هانی په روه رده کردنی مندالان ده دهین له سهریه کخواپه رستی و، فیړکردن و بهرچاو

پروونکردنیان به کاره دینی و دونیاییه‌کانیان، بۆ ئه‌وه‌ی بین به سه‌ربازانی
راستگۆ و پشتیوانانی کارکه‌ر بۆ دینی خوا.^{۹۴}

دارولکوفر و دارولئیسلام و دانیشتووانیان

وه هه‌مان قسه‌ی فه‌قیه‌ه‌کان ده‌که‌ین ده‌رباره‌ی ولات ئه‌گه‌ر هاتوو
حوکه‌مه‌کانی کوفر تییدا سه‌روه‌ربوو وه باڵاده‌ستی تییدا بۆ کافران و
یاساکانیان بوو، ئه‌وا ئه‌و ولاته دارو لکوفره‌.

به‌لام ئیمه پیمان وایه، ئه‌مه ده‌سته‌واژه‌یه‌که په‌یوه‌ندی نییه به حوکم
ده‌رکردن له‌سه‌ر دانیشتووانی ولاته‌کان له سایه‌ی نه‌بوونی ده‌وله‌تی ئیسلام و
ده‌سه‌لاته‌که‌ی و، ده‌ستگرتنی هه‌لگه‌راوه‌کان و ده‌سه‌لاتداربوونیان له ولاتانی
موسوڵمانان، چونکه ئه‌م ده‌سته‌واژه‌یه ده‌دریته پال ولات ئه‌گه‌ر بی‌ت و
حوکه‌مه‌کانی کوفر تییدا سه‌روه‌ر بوو، ئه‌گه‌رچی زۆربه‌ی دانیشتووانی
موسوڵمان بن، هه‌روه‌کو چۆن ده‌سته‌واژه‌ی دارو لئیسلام ده‌دریته‌پال
ولاتی‌ک که حوکمه‌کانی ئیسلام تییدا سه‌روه‌ر بێ، ئه‌گه‌رچی زۆربه‌ی
دانیشتووانیشی کافر بن، ماده‌م ملکه‌چن بۆ حوکمی ئیسلام (ئه‌ه‌لی ذمه‌).

جا له‌سه‌ر ئه‌و ده‌سته‌واژه‌یه بنچینه‌ی فاسد دانانی‌ن، وه‌کو ئه‌وه‌ی
توندره‌وانی به‌کافردانه‌ران ده‌یکه‌ن، وه‌کو قسه‌ی "بنچینه له‌ خه‌لکی ئه‌مرۆدا

^{۹۴}

شیخ ئه‌بو موحه‌ممهد کتیبی‌کی دانراوی هه‌یه به‌ ناوی (إعداد القادة الفوارس بهجر فساد المدارس)
له‌باره‌ی حوکمی خویندن له‌ خویندنگا‌کانی ده‌سه‌لاتداره‌ طاغووته‌کان، ئامۆژگاری هه‌موو براهه‌ک ده‌که‌م به
خویندنه‌وه‌ی کتیبه‌که‌ (م. ئیسمام عبد الله)

کوفره به‌ره‌هایی" و، هیچ له‌و شتانه له ئەستۆ ناگرین، به‌ئکو مامه‌له له‌گه‌ڵ هه‌ر که‌سیک ده‌که‌ین به‌گوێره‌ی ئه‌وه‌ی که‌ لێ به‌دیار ده‌که‌وێ و نه‌ینیه‌کانیان بۆ خوای گه‌وره به‌جێده‌هێلین، جا ئه‌و که‌سه‌ی ئیسلام له‌ خۆیدا ده‌ربخا به‌ ئیسلام مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ ده‌که‌ین و حوکمی ئیسلامی به‌سه‌ردا ده‌ده‌ین و، ده‌لێین بنچینه له‌و که‌سه‌ی که‌ دروشمه‌کانی ئیسلام ده‌رده‌خات ئیسلامه، ئه‌گه‌ر تووشی هه‌لوه‌شی‌نه‌ریکی ئیسلام نه‌بێ و، به‌ هه‌مان شیوه ئه‌وه‌ی کوفر و شیرک نیشانیدا و پشی موشریکان بگرێ و له‌ دژی موسوڵمانان سه‌ریان بخا، به‌گوێره‌ی ئه‌وه‌ی ده‌ریخستوو و نیشانیدوا مامه‌له‌ی له‌گه‌ڵ ده‌که‌ین، هه‌تاوه‌کو ته‌نها باوه‌ر به‌ خوا ده‌هێنێ و، ته‌نها خوا ده‌په‌رسی و، وازده‌هێنێ له‌ کوفر و به‌رانه‌تی لێده‌کا.^{۹۵}

---

^{۹۵} من زۆر پێم سه‌یره که‌ بۆچی شیخ له‌ باسی (دارالاسلام و دارالکفر) دا به‌و شیوه کورته بریویه‌ته‌وه، وه‌ هیچ ئاماژه‌یه‌کی به‌ حوکمی مانه‌وه له‌ خاکی کوفردا نه‌داوه، والله أعلم ره‌نگه‌ شیخ نه‌یویستبێ درێژه بدات به‌م باسه، چونکه زۆر هه‌لنه‌گریت، به‌لام له‌به‌ر گرنگی باسه‌که‌و په‌یوه‌ندی به‌ بنه‌ماکانی ئیسلامه‌وه پێم خۆشه‌ چه‌ند روونکردنه‌وه‌یه‌ک بکه‌م له‌باره‌ی ئه‌م دوو ده‌سته‌واژه.

له‌ زاره‌وه ئه‌وه‌ییه‌کاندا (دارالاسلام) به‌م جوژه پێناسه‌ کراوه: (هی کل بلد أو بقعة تعلوها أحكام الاسلام والغلبة والقوة والکلمة فیها للمسلمین وإن کان اکثر سکان هذه الدار من الکافرین) واته: دارو ئیسلام به‌ هه‌موو شارێک یان شوێنێک ئه‌وتریت که‌ تێیدا حوکمه‌کانی ئیسلام زاله، وه‌ هی‌زو ده‌سه‌لات و بریار تێیدا بۆ موسوڵمانانه، ئه‌گه‌ر زۆربه‌ی دانیشتوانه‌که‌شی بێ باوه‌ر بن.

وه‌ (دار الکفر) یش به‌م جوژه پێناسه‌ کراوه: (هی کل بلد أو بقعة تعلوها أحكام الکفر والغلبة والقوة والکلمة فیها للکافرین وإن کان اکثر سکان هذه الدار من المسلمین). واته: دارو لکفر به‌ هه‌موو شارێک یان شوێنێک ئه‌وتریت که‌ تێیدا حوکمه‌کانی بێ باوه‌ری زاله، وه‌ هی‌زو ده‌سه‌لات و بریار تێیدا بۆ بێ باوه‌رانه، ئه‌گه‌ر زۆربه‌ی دانیشتوانه‌که‌شی موسوڵمان بن.

وه عيله تی جیاوازییه که ش ته نهها ئەم دوو حالهیه: (۱) القوة والغلبة: هێزو دەسهلات (۲) نوع الأحكام المطبقة فیها: جوړی ئە حکامه جیبه جیکراوه کان تئیدا. =

= وه زۆرینه ی زانایان له سهر ئه وه پێک هاتوون که حهرامه بۆ که سی باوهردار له خاکی بی باوه راندا یان (دار الکفر) دا نیشته جی بیټ، وه به لگهشیان فهرمووده که ی پیغه مبهری صلی الله علیه وسلم (أنا برئ من کل مسلم أقام بین أقهر المشرکین) واته: من بهریم له هه موو موسوڵمانیک که له ناو موشریکاندا نیشته جی بویت.

وه کاتی که خوی گه و ره هيجرته ی له مه که وه که (دار الکفر) بوو واجب کرد بۆ (مه دینه) که تئیدا حوکم بۆ موسوڵمانان بوو، هیچ به هانه یه که نه بوو بۆ هيجرته نه کردن، وه خوی گه و ره له باره ی ئه و که سانه ی که هيجرته یان نه کردوو له (مه که که) مانه وه فهرمووی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا فَأُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا﴾ (النساء: ۹۷)

ئهمه له سهر که سانیک دابهزی که هاوه لی پیغه مبهری خوا بوون و، نوێژیان ئه کردو یه که خوا په رست بوون، به لام خوی گه و ره خستنییه ئاگری دۆزه خ بۆ هه تا هه تايه، له بهر ئه وه ی ره شایی ئه هلی شیرک و کوفریان زۆر کرد، وه دوا که وتن له هيجرته و نوصهرته ی برا یه که خوا په رسته کانیا ن له شاری مه دینه.

ئهمه ش به لگه یه که بۆ هه موو ئه و که سانه ی که ئیسته له هيجرته و جههاد و نوصهرته ی برا سته م لیکراوه کانیا ن دوا که وتوون، که چی وه لامي خوی گه و ره ده دهنه وه روژی دوا یی له به رامبه ر پشت کردنتان له م واجبه شه رعیه یه.؟

وه جگه ئەم ئە حکامانه ش خوی گه و ره کۆمه لیک ئە حکامی دیکه ی له سهر (دار الاسلام) و دار الکفر داناوه، له وانه ئه گه ر که سی که له خاکی که دا بیټ و مال و دینی پارێزرا و بیټ و بتوانیټ به ئازادانه دروشمه کانی ئیسلامی تئیدا جیبه جی بکات، به لام له هه مان کاتا سوکایه تی به ناوی خوی گه و ره یان پیغه مبهری خوا کرا (صلی الله علیه وسلم) به ئیجماعی هاوه له کان واجبه له سهر ئه و که سه که هيجرته له و شوینه بکات و بروات، به لام ئیستا شه و و روژ سوکایه تی به دروشمه کانی ئیسلام و ناوی خوی گه و ره و پیغه مبه ره که ی و بنه ماکانی ئیسلام ئه کریت، که چی تازه ئه بینین که سانیک به ناوی به رژه وه ندی بانگه وازه وه خویان دوا ده خه ن له هيجرته و جههاد کردن و دوا که وتن له سه رخستنی برا سته م لیکراوه کان له خاکی ئه فغان و، عیراق و، صۆمال و، شام و جگه ئه وانیش.

وه رېش تاشين يان خو چوواندن به كافران و تاوانه كاني هاوشيوه يان كه له و سه رده مه دا بلاو بوونه ته وه و باليان كيښاوه به سه ر موسولمانان، ناكړي به ته نها بكرينه به لگه ي به كافردانان، چونكه نه مانه هو كاري راشكاو نين بو به كافردانان، جا به هو ي نه وانه خو ي و مال حه لال ناكه ين (هه روه كو توندره واني به كافردانه ران ده يكه ن)، "چونكه حه لال كړدني خو يني نو يژخو يني يه كخواپه رست مه ترسييه كي گه وره يه و، هه له ي وازه ينيان له هه زار كافر ئاسانتره له هه له ي پژاندي پيال ه يه ك له خو يني موسولمانيك".

شيخي ئيسلام ئيبن ته يمي هه رموويه تي: (لا تجوز الإقامة في بلد يكون فيه المسلم عاجزا عن إقامة شعائر دينه وتطبيق أحكامه). واته: دروست نيه مانه وه له شو يني كدا كه موسولمان تييدا نه تواني دروشمه كاني ئايينه كه ي تييدا به رپابكات و، حوكمه كاني تييدا جي به جي بكا. كاتي ك كه مه ككه (دار الكفر) بوو هاوه له كان = نه چوون بو جي به جي كړدني عه مره پيغه مبه ري خوا عا ^{صلى الله عليه وسلم} نه ي نه هيشت زياتر له (۳) روژ تييدا بميني نه وه دواي جي به جي كړدني عومره كه يان.

براي يه كخواپه رستم هه رچه نده ئيره زور جي گه ي دريژه دان نيه به م باسه، به لام نه مه وي ت نه وه ت پي بليم كه ئيستا كوچ و هيجره ت له زور به ي زوري ولاته به ناو ئيسلاميه كان واجبه، وه پيويسته له سه ر موسولمان كه خو ي بگه يه نيته نه شو يني كه تييدا حوكم بو خواي گه وره يه، وه جگه له وهش هيجره ت ئيستا دوو جار واجبه، جاريك بو جي يشتني دار الكفر، وه جاريك بو هاوكاري و سه رخستني برا سته م ليكراوه كان، وه ئيسته هه ردوو ده سته واژه ي هيجره ت و جهاد پي كه وه كو بو نه ته وه و بوونه ته واجبي كي شه ري ...والله اعلم (م).
 ئيمام عبد الله

نوٲثر (الصلاة)

وه نوٲثرمان پٲ دروسته له دواى ههر چاكه كار و خراپه كارٲك (برّ وفاجر) له ئه هلى قىبله و، له سه ره ريه كيٲك كه كوچى دواى دهكا له ئه هلى قىبله، ئه گهر بٲت و هه ئوه شٲنه رٲكى ئىسلام به ئاشكرا ئه نجامنه دهن و هيچ رٲگرٲك له رٲگره كانى به كافردانانان نه بٲ.

وه شاهٲدى به هه شت و دوزهخ بو كه سٲان نادهٲن.

وه شاهٲدى كوفر و شٲرك و نىفاق به سه رياندا نادهٲن. ئه گهر شتٲك له وانه يان لٲ به ديار نه كه وٲ.

وه نوٲنه رانى طاغووته كان^{٩٦} له نوٲثر دا لاي ئٲمه له نٲوان ئه مانه دان:

• پشتگٲريانن، ئه وانه وهكو سه ربازانٲانن له سه رخستنٲان، يان رٲٲٲده رى ديموكراسييه كه يانه و پارٲزه ر و سه رخه رى شٲركيانه، ئه وانه نوٲثر كردن له پشتٲان به دروست نازانٲن، چونكه ئه وانه له طاغووتانن و له ئٲمه نٲن، به ئكو نه هى دهكه ٲن له نوٲثر له پشتٲى ئه وانه و، داوا له و كه سه دهكه ٲن كه نوٲثرى كردوو له پشتٲان دووباره ي بكاته وه، ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾

^{٩٦} مه بست له نوٲنه ران لٲردها په رله مانتاره كان نٲيه كه ياسا له گه ل خوا داده نٲن، چونكه ئه وانه كافرن و نوٲثر له پشتٲان دروست نٲيه ولا نعمة ولا كرامة، به ئكو مه به ست ئٲمامى مزگه وته كانه، كه تابعى وهزاره تى ئه وقافن، ئه وانه ي كه حكومه ته طاغووتٲيه كان كردوونٲان به نوٲنه رى خوٲان بو ئٲمامه تٲكردنى موسو لمانان.

(النساء: ۱۴۱) واتە: وه خوا هەرگیز هیچ رَپیه ک نادا به کافران بۆ زالبوون به سەر باوهرداران.

• یان مەرایى کەر(مداهن)ن بۆیان و رەشایەتى ئەوقاف و سەرخستى باطلىان زیاد دەکەن لە پیناوى مووچە و دونیا، ئەوانە نوێژ لە پشتیان بە تال نابێتەو و، حوکمی نوێژکردن لە پشتى ئەوانە، هەمان حوکمی نوێژکردنە لە پشتى فاسیقان و یارانى بیدعە ناکوفرییەکان، ئیمە رَقمان لە نوێژکردنە لە پشتیان و بە بەتالی دانانیین و، نوێژکردنمان لە پشتى ئەهلى سوننە و یەكخواپەرستى ئەوانەى كە سوننە سەردەخەن و بەرپائەت دەکەن لە ئەهلى شیرک پى خوشترە.

وه دوعاکردن بۆ حاکم و سولطانەکان (کافر بن یان موسوئلمان) لە بیدعەکانى جومعهیه لای ئیمەو، نیشانهیه که بۆ چوونە ناو گوێراپەلییان و، رَقمان لێیهتى و نکوولی لێدەکەین و، نوێژکردنمان لە پشتى ئەوانەى ئەو دوعايه ناکەن لە ئەهلى سوننە پىخوشترەو، نوێژ بە هۆى ئەووەو بە بەتال دانانیین و، نالیین دووبارەبکریتەو، تەنها ئەگەر پارانەووە که راشکاو بى لە سەرخستى طاغووتەکان یان سەرخستى دینە شیرکییه که یان، ئا لە و کاتەدا حوکمه کهى حوکمی پشتیوان و سەربازانى طاغووت دەبى، چونکە سەرخستن بە زمان وەك سەرخستن بە شمشیرە.

وه باوهرمان وایه ئەگەر زانا(عالم) به یعهتى دا به طاغووتى یاسادانەریان حاکمی کافرو، دەستى خسته ناو دەستى و خوشەویستى خۆى پێبه خشی، یان

سه‌ریخت و پشتیگرت و له فه‌توادا له‌گه‌ئیدا سووراپیه‌وه هه‌ر چۆنیک ئه‌و سووراپیه‌وه، باوه‌رمان وایه ئه‌و زانایه کافرێکی هه‌نگه‌راوه‌یه.

به‌لام ئه‌وه‌ی مه‌نصب وه‌ربگری له حکومه‌ته‌کانی کوفر له زانا و شیخه‌کان، هه‌ریه‌که‌یان به‌گویره‌ی مه‌نصبه‌به‌که‌یه‌تی.

■ نه‌گه‌ر مه‌نصبه‌به‌که‌ کوفری تێدابوو یان یارمه‌تیدانی کوفرێکی تێدابوو یان به‌شداریکردن له یاسادانانی کوفری تێدابوو یان سه‌رخستنی موشریکانی تێدابوو له‌دژی یه‌کخواپه‌رستان، ئا ئه‌وه کافره‌ لای ئیمه‌و، درێژی ریشه‌که‌ی یان گه‌وره‌یی نازناو و شه‌هاده‌که‌ی و عه‌مامه‌که‌ی لای ئیمه‌ به‌ رێگری به‌کافردانان دانانری.

■ وه‌ نه‌گه‌ر له مه‌نصبه‌به‌که‌ی شتیک له مانه‌ی تێدانه‌بوو به‌لام زیادکردنی ره‌شایی باطل و تیکه‌لکردنی حه‌قی له‌گه‌ل باطل تێدابوو، ئا ئه‌وانه سه‌رانی نه‌زانین که گومرا‌بوونه و خه‌لکیشیان گومرا‌کردوه.^{۹۷}

^{۹۷} بۆ زیاتر ده‌توانی بگه‌رێته‌وه بۆ کتێبی (تحفة الأبرار فی أحكام مساجد الضرار) له دانانی شیخ ئه‌بو موحه‌ممه‌دی مه‌قدسی (م. ئیمام عبد الله)

جیهاد و دەرچوون له سەر دەسە لاتداران

وه جیهاد بهردهوامه له گه‌ڵ هه‌موو کۆمه‌ڵێکی موسوڵمانان و، پیاو بۆی هه‌یه جیهاد بکا به ته‌نیا یان له‌گه‌ڵ ئه‌میره‌کان چاکه‌کارو خراپه‌کاریان هه‌تاکو رۆژی دوا‌یی و، گوێرا‌یه‌لیکردن‌یان له‌ سه‌رپێچکردنی خوا‌دا دروست نییه‌، به‌لام دروسته‌ له‌گه‌ڵ ئه‌و که‌سه‌ی له‌ خوا یاخ‌ی‌بووه‌ به‌یه‌که‌وه‌ جه‌نگ بکه‌ین دژی ئه‌وه‌ی کوفری کردووه‌ به‌ خوا‌ی گه‌وره‌ له‌ کاتی پێ‌ویستیدا، له‌ به‌شی لادانی گه‌وره‌ترینی دوو مه‌فسه‌ده به‌ ئه‌نجامدانی بچووکه‌که‌یان.

به‌لام جیهادمان له‌ ژێر ئالای سوننی پاک، پێ‌خۆش‌تر و له‌پێ‌ش‌تر و واجب‌تریشه‌ و، جیهاد فه‌ریزه‌یه‌که‌ له‌ فه‌ریزه‌کان، نه‌بوونی ئیمام و نه‌بوونی ده‌وله‌تی ئیسلام جیهاد ناوه‌ستین.

وه به‌رزکردنه‌وه‌ی شمشیر له‌سەر ئه‌هلی قیبله‌ی یه‌کخواپه‌رست به‌ دروست نازانین، ته‌نها ئه‌وه‌ نه‌بێ که‌ واجبه‌ شمشیری ئێ به‌رزبکریته‌وه‌ به‌ به‌لگه‌ی قه‌طعی و، خوێنیان پارێزراوه‌ به‌ یه‌قین، ئه‌و یه‌قینه‌ش به‌ یه‌قین نه‌بێ لاناچی، "چونکه‌ هه‌لالکردنی خوێنی نوێژکه‌ره‌ یه‌کخواپه‌رسته‌کان مه‌ترسییه‌کی گه‌وره‌یه‌ و، هه‌له‌ی وازه‌ینان له‌ هه‌زار کافر ئاسانه‌تره‌ له‌ هه‌له‌ی رشتنی یه‌ک پیا‌له‌ له‌ خوێنی موسوڵمانێک".^{٩٨}

^{٩٨} پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموو‌یه‌تی: (إني نهيت عن قتل المصلين) واته‌: من رێگه‌م کردووه‌ له‌ کوشتنی نوێژخوێنان. صحیح: رواه أبو داود وصححه الألبانی رحمه الله في صحيح الجامع (٢٥٠٦) (م. ئیمام عبد الله)

وہ دەرچوونمان پئی دروست نییہ لہسەر پئیشہواکانی موسوئلمانان و
ئەمیرەکانیان و کاربەدەستە موسوئلمانەکانیان ئەگەر بیّت و ستەمیش بکەن
و، دەستمان ناکێشینەوہ لہ گوێرایەلیکردنیان مادەم فەرمان بە چاکە بکەن
و، گوێرایەلیکردنیانمان پئی واجبە مادەم فەرمان بە خراپە نەکەن و، داوای
هیدایەت و چاکبوونیان بۆ دەکەین.

وہ دەرچوونمان پئی واجبە لہسەر پئیشہواکانی کوفر لہ و حاکمە کافرانە
دەستیان گرتووہ بەسەر گەردنی موسوئلمانان و، لہ دین هەلگەراونەتەوہ
لەبەرئەوہۆیانە:

* بەوہی کە شەریعەتیان گوێریوہ بە شەریعەتی تر.

* یاسا دادەنێن لہ گەڵ خوا.

* وہ حوکم وەردەگرن لہ طاغووتانی رۆژھەلات و
رۆژئاوا.

* وہ پشتی دوژمنانی خوا دەگرن و دوستانەتیان
دەکەن.

* دوژمنایەتی کردنی دینی خوا و دوستانی خوا.

وہ بانگەواز و کارکردن و ھەوڵ و کۆشش کردن لەپیناوی لایەردنیان، فەرزە
لەسەر موسوئلمانان، ھەرکەسە بەگوێرەیی توانای خووی و، ئەوہی ناتوانی
چەک ھەلگیرئ، دەتوانئ ئەوہ سەربخات کە چەکی ھەلگرتووہ گەر بە
دوعاش بئ.

وه ئاماده‌کاری ماددی و مه‌عنه‌وی بۆ جه‌هادکردن واجیبه‌که له واجبه‌کانی

دین.^{۹۹}

وه پیمان وایه، جه‌نگ کردن له‌گه‌ڵ ئه‌م طاغوتانه له‌پیشه‌تره له جه‌نگکردن له‌گه‌ڵ غه‌یری ئه‌وان، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی کوفری هه‌لگه‌رانه‌وه به‌ کۆده‌نگ (إجماع) ی زانایان سه‌خت‌تره له‌ کوفری ئه‌صلی و، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی پاراستنی سه‌رمایه له‌ پیش به‌ده‌سته‌پینانی قازانجه و، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی جه‌هادی ده‌فع له‌ پیش جه‌هادی طه‌له‌به و، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ده‌ستکردن به‌ جه‌هادی ئه‌وانه‌ی لی‌مان نزیکن له‌ کافران له‌ پیش‌تره له‌ جه‌هادی ئه‌وانه‌ی که دوورترن لی‌مان.

وه هه‌روه‌ها کۆ ده‌سه‌لاتی دا به‌و یه‌هوود و نه‌صرانی و کافرانی غه‌یری ئه‌وان له‌ وڵاتانی موسوڵمانان و پاره و پوول و وڵاتانی موسوڵمانانیان کرده تالان بۆیان غه‌یری ئه‌وه‌هه‌لگه‌راوانه.

وه پیمان وایه ئه‌وانه‌ی جه‌هاد له‌ دژی ئه‌و هه‌لگه‌راوانه له‌کارده‌خه‌ن به‌ هه‌ندی‌ک گومانی پووچ (وه‌ک بانگه‌شه‌ی ئه‌وه‌ی که هه‌ج‌ره‌ت نا‌کرێ یان ریزی موسوڵمانان و هه‌لگه‌راوان لی‌ک جیانه‌بو‌ته‌وه، یان نه‌بوونی ئیمامی

---

^{۹۹} خ‌وای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ﴾ (الأنفال: ۶۰). وه پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (ألا إن القوة الرمي ألا إن القوة الرمي ألا إن القوة الرمي) واته: بیدار بن هی‌ز تیره‌اوێ‌زییه، هی‌ز تیره‌اوێ‌زییه، هی‌ز تیره‌اوێ‌زییه. وه پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: (من علم الرمي ثم تركه فليس منا) واته: هه‌ر که‌س فی‌ری تیره‌اوێ‌زی بی‌ پاشان وازی لی‌بێ‌نێ له‌ ئیمه‌ نییه. صحیح الجامع للألبانی (۶۳۹۵) ئه‌مه‌ش برای موسوڵمان بۆ زیاتره‌ندانه له‌سه‌ر جه‌هاد و هو‌کاره‌کانی جه‌نگ (م. ئیمام عبد‌الله)

دهسه لاتدار له سهر موسولمانان) نهوانه نه هلی نه زانین و گومرایین، به بی زانست فهتوایان داوه جا گومرابطوونه و خه لکیشیان گومراکردووه و، وازیان هیئاوه له سهرخستی دین و خه لکیشیان له سهرخستی دین دوورخستوتهوه.

به لکو پییمان وایه جهنگکردن له دژیان له هه موو حاله تییدا و لادانیان و گۆرینیان هه تاوه کو دین هه مووی بو خوا ده بی له واجبترین واجبه کانه و، هیجره تی په یوهستی نه م جهنگه هیجره تکرده بو لای خوا به یه کخواپه رستی و، هیجره ت کردنه بو لای پیغه مبه ر ﷺ به شوینکه وتی.

وه ئاماده کاری (اعداد) جددی و تهواو بو نموونه ی نه و کاره واجبه لای ئیمه، له پیشتره له کاره تاکه که سییه کان و هه وله په رت و بلاوه کان.

وه نه گهر دهرچوون له سهریان و هه ولدان بو گۆرینیان واجب نه بی ته نها له سهر توانادار (مستطیع)، نهوا مهرجی واجب بوون مهرج نییه بو ریپیدان (جواز)، جا دروسته موسولمان جهنگیان له دژ بکا نه گهر به ته نیاش بی و نه گهر یه قینیشی هه بی که شه هید ده بی و سه رناکه وی، چونکه جهاد په رستشه و فه رزیکی شه رعیه تا رۆژی دوای هیچ شتیک به تالی ناکاته وه، جا دروسته له هه ر کاتیک نه نجام بدری، هه روه کو سه ده قه به نسبت زه کات.^{۱۰۰}

^{۱۰۰} خوی گه وره فه رموویه تی: ﴿فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا وَأَشَدُّ تَنَكِيلًا﴾ (النساء: ۸۴) واته: نه ی پیغه مبه ر ﷺ شه ر و کوشتر بکه له پیئاوی خوی گه وره و رزگار کردنی لاوازه کاندای دژی بیباوه ران و موشریکان و نهوانه ی پشت له م دینه ده که ن و

جیهاد ئەو قوتابخانەیه که تییدا بنکهی فراوانی موسوڵمانان پەرۆردە دەبن و کۆڵەکه بەهێزەکان دەچەقن که جیگیری ئەو دینەیی لەسەرە^{١٠١}.

دژایەتی دەکەن، ئەگەر بەتەنها خۆشت بیت، تۆ هەر لەئەرك و هیدایەتی خۆت بەپرسیت، وە هان و تەشویقی باوەر دارەکانیش بدە بۆ شەر و کوشتار دژی خوانەناسان، بێ گومان خوای گەورە بەهۆی ئەو جیهادەوه لە زەبر و زۆر و خراپە و شەری ئەو بیاباوەرانە دەتپاریژی، وە هێزی خوا لەوان سەختترە لە جەنگدا، وە سزا و تۆڵەشی سەخت و توندترە.

ئایەتەکه فەرمان بە پیغەمبەری خوا دەکات ﷺ بە دووشتی واجب، چونکه فەرمانەکه بۆ وجوبه:

(١) شەر و کوشتار ئەگەر کەسی یە کخوایەرسە بەتەنها خۆشی بێت.

(٢) وە هاندان و تەحریزی باوەرداران لەسەر شەر کردن. (م. ئیمام عبد الله)

^{١٠١} شیخ ئەبو عومەری بەغدادی (ئەمیری پیشووی دەوڵەتی عێراقی ئیسلامی) رەحمەتی خوای لێی فەرمووی: یەکیک لە بەرپرسە بالاکان وتی ئەگەر بێت و ئەفغانستان قوتابخانەیی تیرۆر (جیهاد لای ئیمە) بێ ئەوا عێراق زانکۆی تیرۆر... ئا بەم شیوەیه بە درێژایی میژوووی ئوممەتی ئیسلام لە جیهاددا گەورە زانا و پالەوانانی ئیسلام پیگەیشتون و بوونەتە درکی چاوی کافران (وەرگێڕ)

کۆمه ئی سه رخراو (الطائفة المنصورة)

وه باوه پمان به وه ههیه که پیغه مبه ره صلی الله علیه و آله له باره ی کۆمه ئی سه رخراو هه وائی داوه، که فه رموویه تی: (لا تزال طائفة من أمتي يقاتلون على الحق ظاهرين إلى يوم القيامة)، قال: (فينزل عيسى بن مريم عليه السلام، فيقول أميرهم: تعال صلّ لنا فيقول: لا إن بعضكم على بعض أمراء تكربة الله لهذه الأمة)^{١٠٢} واته: بهرده وام کۆمه ئیک له ئوممه تی من سه رکه وتووانه ده جه ننگ له سه ر حق تا روژی دوا ی، ئینجا عیسا ی کوپی مه ریه م (علیه السلام) داده به زی، جا ئه میره که یان ده ئی: وه ره پێشنوێژیمان بو بکه، عیسا (علیه السلام) ده فه رموو ی: نه خیر ئیوه هه ندیکتان ئه میرن به سه ر هه ندیکتان وه، ئه مه ش رێز لێنانیکی خوا یه بو ئه م ئوممه ته.

وه هه روه ها فه رموویه تی: (لا تزال عصاة من أمتي يقاتلون على أمر الله عز وجل قاهرين لعدوهم، لا يضرهم من خالفهم حتى تأتهم الساعة وهم على ذلك)^{١٠٣} واته: بهرده وام کۆمه ئیک له ئوممه ته که م له سه ر فه رمانی خوا ده جه ننگ دوژمنیان ده به زین و نه یاران یان ناتوان زیانیان لیبدهن تا وه کو قیامه ت دیت و ئه وان هه ر له سه ر ئه و باره ده بن.

وه (سلمة بن نفيل الكندي) (رضي الله عنه) فه رموویه تی: (كنت جالساً عند رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال رجل: يا رسول الله أذال الناس

^{١٠٢} رواه مسلم عن جابر مرفوعاً.

^{١٠٣} رواه مسلم عن عقبة بن عامر مرفوعاً.

الخیل ووضعو السلاح! وقالوا: لا جهاد قد وضعت الحرب أوزارها، فأقبل رسول الله عليه الصلاة والسلام بوجهه وقال: "كذبوا، الآن جاء دور القتال، ولا يزال من أمتي أمة يقاتلون على الحق، ويزيغ الله لهم قلوب أقوام، ويرزقهم منهم، حتى تقوم الساعة، وحتى يأتي وعد الله، والخیل معقود بنواصيها الخير إلى يوم القيامة، وهو يوحى إلي أني مقبوض غير ملبث وأنتم تتبعوني أفناداً يضرب بعضكم رقاب بعض، وعقر دار المؤمنين الشام" ^{١٠٤} واته: له لای پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم دانیشتبووم، پیاویک وتی: ئەهی پیغه مبه ری خوا خه لکی ئەسپه کانیان ماندوو و پرسوا کردو چه که کانیان فریدا! وه وتیان: ئیتر جهاد نییه جهنگ دامرکایه وه، پیغه مبه ر صلی اللہ علیہ وسلم پرووی تیگرد و فه رمووی: "درۆیان کرد، ئیستا دهوری جهنگ هات و، بهردهوام له ئوممه تی من کۆمه لێک له سهر حق ده جهنگن و، خوای گه وره کۆمه لانیک له خشته دهبا بۆ ئەوهی له گه لیان بجهنگن و، رزقی ئەو کۆمه لاهی ئوممه ت لهو کۆمه لانه دهدات (واته لییان ده کوژن) و، ههتا قیامهت هه لدهستی و به لێنی خوای گه وره دی، وه ئەسپ خیر و بیژ به ناوچاوانیه وهیه ههتا رۆژی قیامهت. وه من وه حییم بۆ دی که ده مرمر و نامینمه وه و ئیوهش به دوامه وه دین پهیتا پهیتا ههندیکتان دهدهن له گه ردنی ههندیکتان و، جه رگهی ولاتی باوهردارانیش شامه".

ئا ئەو کۆمه لاهی نوینه رایه تی پشتیوانانی ئەم دینه دهکا له هه موو زه مانیک و، کۆمه لێکی موجهید و جه نگاوه ره، هه ولی سه رخستی دینی خوا

^{١٠٤} حدیث صحیح، رواه أحمد والنسائي، وصححه الالباني رحمه الله في السلسلة الصحيحة برقم (١٩٣٥).

دهدا له هه موو لايه كه وه... داوا له خواي گه وره ده كه ين له وانمان بكا و
كوټاي ژيانمان بهيټ به شه هادەت له پيناوي خوۍ.

له كوټاييدا....

ئه وه دين و باوهري ئيمهيه، له روالهت و په نهاندا، دينيكي مامناوهند
له نيوان زياده پړوي و كه مته رخه ميда و، له نيوان ليكچوواندن و
له كارخستندا و، له نيوان جهر و قه دهردا و، له نيوان دنياي و بهيواييدا،
نه به ره و ئه هلي زياده پړويه، نه به ره و ئه هلي كه مته رخه ميه.

به پائه تمان بو خوا راده گه يه نين له هه ردين و پيازيكي غه يري ئه وه و، داوا
له خواي گه وره ده كه ين دامه زراومان بكا له سه ر ئيمان و، كوټاييمان به
ئيمان وه بيئي و، بمانپاريئي له ئاره زوو و ره ئيه جوړاو جوړه كان و بمانپاريئي
له ريبازه كانى هه لگه رانه وه له دين.

وصلی الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

ئه بو موحه ممه دي مه قدسي نووسيويه تي

جمادي الآخرة / سالي ١٤١٨ ي كوچي مصطفى ﷺ

وهرگيواني پيشهنگ عبد الله

پڙست

- پيشه کي وهريڳڙ ٤
- پيشه کي ماموستا نيمام عبد الله ٦
- پيشه کي نووسهر ٨
- يه کخوابه رستي (توحيد الله) ١٤
- فريشته کان (الملائكة) ٢٧
- کتب به کان (الكتب) ٣١
- پيغهم به ران و رهوانه کراوان (الانبياء والرسول) ٣٥
- رؤزي دوايي (اليوم الآخر) ٤٧
- قه دهر (القدر) ٥٩
- پيگهاته ي باوهر (مسمي الايمان) ٦٨
- بيباوه پيوون (کوفر) ٧٣
- دارولکوفر و دارولئيسلام و دانيشتووانيان ٨٨
- نويز (الصلاة) ٩٢
- جيهاد و دهرچوون له سهر دهسه لاتداران ٩٥
- کومه لي سه رخراو (الطائفة المنصورة) ١٠٠
- له کوتايدا ١٠٢